

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Ενέργεια: Στρατηγική, Δίκαιο και Οικονομία»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η προβληματική προώθησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο ενωσιακό και εθνικό δίκαιο: Πορίσματα εφαρμογής και δυσλειτουργίες υπό το φώς της παραμέτρου της προνομιακής τιμολόγησης στην Ελλάδα»

Μαρία Σ. Χασιώτη

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Φαραντούρης

Ιούλιος, 2016

Για τους γονείς μου

Ευχαριστίες

Με την εκπόνηση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος **κ. Νικόλαο Φαραντούρη**, Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και κάτοχο της Ευρωπαϊκής Έδρας Jean Monnet στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Πολιτικές Ανταγωνισμού, Ενέργειας και Μεταφορών (M.Juris & D. Phil. – Oxford University), για την δυνατότητα που μου προσέφερε να συμμετάσχω σε αυτό το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα προσφέροντας μου αστείρευτες γνώσεις και παρέχοντας μου υποστήριξη και έμπνευση καθ' όλη την διάρκεια του κύκλου Σπουδών.

Ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη χρωστώ στον ερίτιμο συνάδελφο δικηγόρο και φίλο **Απόστολο Νέλλα**, για την ανεκτίμητη συνεργασία του, τις αστείρευτες γνώσεις του και κυρίως την ανιδιοτελή διάθεση του να με συνδράμει με το υλικό του και με τις πολύτιμες παρατηρήσεις του. Επίσης, δεν θα μπορούσα να παραλείψω τον εξαιρετικό συνάδελφο δικηγόρο κ. **Εμμανουήλ Βελεγράκη**, ΔΝ, για την συνδρομή του μέσω της αξιόλογης δουλειάς του και των ομολογουμένως χρήσιμων συμβουλών του.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, **Σωκράτη και Παναγιώτα** καθώς και την αδερφή μου **Βάλια**, για την αμέριστη υποστήριξή τους και την άνευ ετέρων συμπαράστασή τους, όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος, οφείλω την αμέριστη ευγνωμοσύνη μου σε όλους τους φίλους που απέκτησα σε αυτό το μεταπτυχιακό, συμφοιτητές και καθηγητές. Το μεταπτυχιακό αυτό δεν θα ήταν το ίδιο χωρίς εσάς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγικό Σημείωμα.....	7
Ορισμοί.....	8
1ο Μέρος : Η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ως στρατηγική επιλογή της ευρωπαϊκής και εθνικής ενεργειακής πολιτικής.....	9
1.1. Νομικό πλαίσιο ανάπτυξης των ΑΠΕ και συναφείς μηχανισμοί προώθησης στην ΕΕ.....	9
1.1.1.1 Συνοπτική Ιστορική Αναδρομή.....	9
1.1.1.2 Η Ενέργεια ως αυτοτελής συντρέχουσα αρμοδιότητα της Ε.Ε. (άρθρο 194 της ΣΛΕΕ και το ενωσιακό παράγωγο δίκαιο προώθησης των ΑΠΕ.....	12
1.1.1.3 Εργαλεία εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προώθηση των ΑΠΕ.....	15
1.1.1.4 Ευνοϊκό καθεστώς ενισχύσεων για τις ΑΠΕ.....	17
1.1.1.5 Εθνικά σχέδια δράσης και συνεργασία μεταξύ κρατών – μελών.....	18
1.1.2 Εθνικό πλαίσιο ανάπτυξης των ΑΠΕ.....	19
1.1.2.1 Η νομοθετική εξέλιξη για την προώθηση των ΑΠΕ μέχρι και τον ν. 3468/2006.....	19
1.1.2.2 Σχέδιο Οδικού Χάρτη Πορείας της Ελλάδας στο Τομέα της Ενέργειας με ορίζοντα το 2050.....	24
1.2.1 Η προνομιακή τιμολόγηση ως μηχανισμός προώθησης των ΑΠΕ.....	25
1.2.1.1 Η in concreto κατοχύρωση και λειτουργία του μηχανισμού της προνομιακής τιμολόγησης στην ελληνική έννομη τάξη.....	25
1.2.1.2 Η Εξειδίκευση του νομοθετικού πλαισίου.....	27
1.2.1.3 Συγκεκριμένα ο Ειδικός Διαχειριστικός Λογαριασμός.....	30
1.2.1.4 Το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ).....	33
1.2.2 Η συσχέτιση και εξέλιξη της προνομιακής τιμολόγησης με την εν γένει αδειοδοτική διαδικασία σταθμών ΑΠΕ στην ελληνική έννομη τάξη.....	33
1.2.2.1 Εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ και ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας.....	34
1.2.2.2 In stricto sensu ενεργειακά ζητήματα αδειοδοτήσεων σταθμών ΑΠΕ.....	38
1.2.2.3 Η Ένταξη και η Σύνδεση σταθμών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ στο Σύστημα ή το Δίκτυο.....	40
2ο Μέρος : Ζητήματα εφαρμογής της προνομιακής τιμολόγησης στην ελληνική έννομη τάξη.....	42
2.1 Διαχρονική εξέλιξη του ζητήματος της προνομιακής τιμολόγησης.....	42
2.1.1 Η εξέλιξη του ζητήματος μέχρι και το ν. 3851/2010.....	42
2.1.1.1. Η τιμολόγηση της παραγόμενης από Α.Π.Ε. ενέργειας, σύμφωνα με τον Ν. 3468/2006.....	42
2.1.1.2 Ο Ν.3851/2010 και οι στόχοι που έθεσε.....	43

2.1.1.3. Ειδικότερα οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από Φωτοβολταϊκούς Σταθμούς και η τιμολόγησή τους.....	45
2.1.2. Η εξέλιξη του ζητήματος από το ν. 3851/2010 και εντεύθεν.....	47
2.1.2.1. Οι ρυθμίσεις για φωτοβολταϊκούς σταθμούς.....	47
2.1.2.2.Ο Ν.4062/2012.....	50
2.1.2.3 Ο Ν. 4093/2012 και τα μέτρα εξορθολογισμού της αγοράς ΑΠΕ.....	50
2.1.1.4 Ο Ν. 4152/2013 και οι στόχοι που τέθηκαν.....	51
2.1.2.5 Οι ρυθμίσεις του Ν. 4203/2013.....	53
2.1.2.6 Ο πρόσφατος νόμος 4154/2014 και οι καινοτομίες που εισήγαγε.....	53
2.2 Νομικά ζητήματα και συναφείς σταθμίσεις με βάση τη σχετική έντονη παρέμβαση του κοινού και κανονιστικού νομοθέτη.....	56
2.2.1 Νομικά ζητήματα αμιγούς συνταγματικής φύσεως.....	56
2.2.1.1 Ζητήματα που εγείρονται από το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος περί της οικονομικής ελευθερίας και την αρχή της αναλογικότητας (βλ. και άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος).....	56
2.2.1.2 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με την αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ.1 του Συντάγματος).....	62
2.2.1.3 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου.....	64
2.2.2. Λοιπά νομικά ζητήματα.....	66
2.2.2.1 Νομιμότητα επίμαχων ρυθμίσεων από την άποψη του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και του άρθρου 17 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.....	66
2.2.2.2 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με τα άρθρα 107 παρ. 1 και 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ περί παράνομης κρατικής ενίσχυσης μέσω των ρυθμίσεων του ν. 4254/2014.....	68
Συμπεράσματα.....	70
ΠΗΓΕΣ.....	73
Βιβλιογραφία.....	73
Αρθρογραφία.....	73
Έγγραφα Ευρωπαϊκής Επιτροπής.....	74
Εθνική Νομοθεσία.....	77
Υπουργικές Αποφάσεις.....	79
Νομολογία.....	81
Λοιπά Έγγραφα.....	82
Διαδίκτυο.....	82

*Σημειώνεται ότι η παρούσα εργασία εκπονήθηκε πριν την ψήφιση του νόμου 4414/2016 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης», ο οποίος επέφερε σημαντικές αλλαγές στο νομοθετικό καθεστώς τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.

**Η Μαρία Σ. Χασιώτη βεβαιώνω ότι το έργο που εκπονήθηκε και παρουσιάζεται στην υποβαλλόμενη διπλωματική εργασία είναι αποκλειστικά ατομικό δικό μου. Όποιες πληροφορίες και υλικό που περιέχονται έχουν αντληθεί από άλλες πηγές, έχουν καταλλήλως αναφερθεί στην παρούσα διπλωματική εργασία. Επιπλέον τελώ εν γνώσει ότι σε περίπτωση διαπίστωσης ότι δεν συντρέχουν όσα βεβαιώνονται από μέρους μου, μου αφαιρείται ανά πάσα στιγμή αμέσως ο τίτλος.*

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του 1^{ου} κύκλου (Ακαδημαϊκό Έτος 2014-2015) του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών στην «Ενέργεια: Στρατηγική, Δίκαιο και Οικονομία» του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Το πρώτο μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, το οποίο χωρίζεται σε δύο υπομέρη, αποτελεί μία εισαγωγή στην εξέλιξη του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου για την προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Στο πρώτο σκέλος αυτού, γίνεται μία καταγραφή της ιστορικής διαμόρφωσης του ενωσιακού νομοθετικού πλαισίου, ενώ στο δεύτερο σκέλος του παρουσιάζεται η εξέλιξη του εθνικού θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου που διέπει τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου, εν γένει, είναι να αναδειχθεί η ενεργειακή πολιτική που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα η Ελλάδα, ως προς την τιμολόγηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, και ανήγαγε την συγκεκριμένη πολιτική σε στρατηγικής σημασίας ζήτημα.

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας πτυχιακής μελέτης, το οποίο, επίσης, χωρίζεται σε δύο υπομέρη, εξειδικεύεται περαιτέρω το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο. Ειδικότερα στο πρώτο υπομέρος αυτού, καταδεικνύεται η νομοθετική εξέλιξη, η οποία οδήγησε σε άμεση επέκταση και προώθηση των ΑΠΕ, κυρίως, μέσω της προνομιακής τιμολόγησης που χρησιμοποιήθηκε ως ένα βασικό επενδυτικό κίνητρο. Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι να αναδειχθούν οι στρεβλώσεις της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, υπό το πρίσμα της παραμέτρου της προνομιακής τιμολόγησης των ΑΠΕ. Ενώ, στο δεύτερο υπομέρος αυτού, αναπτύσσονται εξειδικευμένα νομικά ζητήματα που ανέκυψαν, κατόπιν αλληπάλληλων νομοθετικών ρυθμίσεων και κανονιστικών παρεμβάσεων στην τιμολόγηση της παραχθείσας και πωληθείσας ηλεκτρικής ενέργειας από τους παραγωγούς των ΑΠΕ, καταγράφοντας τις αντικρουόμενες απόψεις, όπως έχουν διατυπωθεί.

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με μία καθολική και συμπερασματική εκτίμηση του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την προνομιακή τιμολόγηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και τις επικείμενες νομοθετικές ρυθμίσεις, που πρόκειται να αλλάξουν σε σημαντικό βαθμό τον τρόπο τιμολόγησης της παραχθείσας ηλεκτρική ενέργειας από ΑΠΕ.

Ορισμοί

Προτού, η παρούσα εργασία αναπτυχθεί έτι περαιτέρω, παρακάτω παρατίθενται δύο ορισμοί των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, όπως συναντώνται σε παλαιότερα ενωσιακά κείμενα καθώς και όπως ορίζονται στον Ν. 3468/2006, ως ισχύει σήμερα.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2003/54/EK η έννοια των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας έχει ως εξής: **«ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»:** οι ανανεώσιμες μη ορυκτές πηγές ενέργειας (αιολική, ηλιακή, γεωθερμική, από τα κύματα, παλιρροϊκή, υδροηλεκτρική, από βιομάζα, από τα εκλυόμενα στους χώρους υγειονομικής ταφής αέρια, από τα αέρια που παράγονται σε μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και από τα βιοαέρια.»

Σύμφωνα με το άρθρο 2 αριθ. 30 της Οδηγίας 2009/72 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ως ανανεώσιμες πηγές ενεργείας ορίζονται «οι ανανεώσιμες μη ορυκτές πηγές ενέργειας (αιολική, ηλιακή, γεωθερμική, από τα κύματα, παλιρροϊκή, υδροηλεκτρική, από βιομάζα, από τα εκλυόμενα στους χώρους υγειονομικής ταφής αέρια, από τα αέρια που παράγονται σε μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και από τα βιοαέρια». Παρόμοια είναι και η διατύπωση του Ν. 3468/2006 ως ισχύει (ΦΕΚ Α' 129/27.6.2006), σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 2, του οποίου ως **Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας** ορίζονται «οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική ενέργεια, η ηλιακή ενέργεια, η ενέργεια κυμάτων, η παλιρροϊκή ενέργεια, η βιομάζα, τα αέρια που εκλύονται από χώρους υγειονομικής ταφής και από εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, τα βιοαέρια, η γεωθερμική ενέργεια, η υδραυλική ενέργεια που αξιοποιείται από υδροηλεκτρικούς σταθμούς».

1ο Μέρος : Η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ως στρατηγική επιλογή της ευρωπαϊκής και εθνικής ενεργειακής πολιτικής.

1.1. Νομικό πλαίσιο ανάπτυξης των ΑΠΕ και συναφείς μηχανισμοί προώθησης στην ΕΕ

1.1.1.1 Συνοπτική Ιστορική Αναδρομή.

Η ιδιαίτερη σημασία που δόθηκε στον τομέα της ενέργειας και η ιδέα μιας ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής ανάγεται στις απαρχές του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ-1951) και με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (Euratom-1957). Συγκεκριμένα, το 1951 η ενεργειακή επάρκεια της Ευρώπης διασφαλιζόταν χάρη στα αποθέματα άνθρακα των κρατών – μελών και η εξάρτηση από τρίτες χώρες ήταν περιορισμένη¹, ενώ η Συνθήκη Euratom αποσκοπούσε στην χρήση μίας νέας πηγής ενέργειας, την πυρηνική ενέργεια, η οποία εγγυόταν μία υψηλή εξασφάλιση ενεργειακού εφοδιασμού. Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (εφεξής ΕΕ) χάρη σε αυτήν την συνθήκη διαθέτει εναρμονισμένη ενωσιακή προσέγγιση στο θέμα της πυρηνικής ενέργειας.

Ωστόσο, η έλλειψη συγκεκριμένης αναφοράς στην ενεργειακή πολιτική στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ-1957) εμπόδισε την ανάπτυξη μιας Κοινοτικής Ενεργειακής Πολιτικής. Συγκεκριμένα, κατά τη χρονική περίοδο μεταξύ 1958 και 1972 σημειώνεται απουσία ανάπτυξης μιας κοινής πολιτικής για την ενέργεια, παρά το αυξημένο ενδιαφέρον για τον εν λόγω τομέα και τις βάσιμες ανησυχίες. Αν και η απάντηση των κρατών μελών στην πετρελαϊκή κρίση του 1973 ήταν η προστασία των εθνικών συμφερόντων, η τελευταία παρακίνησε τα κράτη μέλη και την Κοινότητα να επαναξιολογήσουν την επιτακτική ανάγκη μιας κοινής ενεργειακής στρατηγικής. Στη δεκαετία του 1980, τα περιβαλλοντικά θέματα αναδύθηκαν εντονότερα στο προσκήνιο, με τις ανησυχίες σχετικά με την όξινη βροχή και τα αέρια που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Έως την αναθεώρηση της ιδρυτικής Συνθήκης της Ρώμης (1957), η οποία επήλθε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (εφεξής, ΕΕΠ)² το 1986, και συγκεκριμένα με την προσθήκη των Άρθρων 130Π, 130Ρ και 130Σ, δεν είχε υπάρξει καμία νομοθετική πρόβλεψη με ειδική αναφορά στην προστασία του περιβάλλοντος. Από τη θέση σε

¹ Ν.ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗΣ, Η εξέλιξη της αρμοδιότητας ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, σε: Ν. Φαραντούρης (επιμ.), Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013, σελ. 4

² http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.1.2.html

ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης και εντεύθεν, η προστασία του περιβάλλοντος αποτέλεσε καταστατικό στόχο της ΕΕ, καθώς η ΕΕΠ έθεσε τις βάσεις για την ολοκλήρωση μίας πλήρως λειτουργικής εσωτερικής αγοράς, η οποία θα ενσωμάτωνε και θα διεύρυνε τον στόχο της κοινής αγοράς που είχε τεθεί το 1958, μέσω της θέσπισης νέων πολιτικών με αμιγή και όχι μόνο οικονομικό προσανατολισμό, όπως η πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος. Η ουσιαστική και σε επίπεδο πιο ολιστικό αλλαγή, επήλθε στη συνέχεια, όπου η οικονομική ανάπτυξη συσχετίστηκε και συναρτήθηκε με την προστασία του περιβάλλοντος, οπότε και τέθηκε ο στόχος της *βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης*.

Επισημαίνεται ότι, ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του ΟΗΕ με τίτλο: «*Το κοινό μας μέλλον/Our common Future*» (Έκθεση Brundtland³), το 1987. Ο όρος υιοθετήθηκε, με ελαφρές τροποποιήσεις, από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Συνδιάσκεψη του Ρίο, 1992), όπου, όμως, το περιεχόμενο του μοντέλου της αειφόρου ανάπτυξης εμπλουτίστηκε και διευρύνθηκε με την κατάρτιση ενός Προγράμματος Δράσης, της Ατζέντα 21 (Agenda 21). Ως αειφόρος ανάπτυξη ορίστηκε «*η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους*⁴». Η Ατζέντα 21 ήταν αποτέλεσμα μίας μακροσκελούς ανάλυσης για το τι χρειάζεται προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Τα 40 κεφάλαιά της εν λόγω Ατζέντας, επί περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών ζητημάτων καθώς και οργανωτικών θεμάτων, περιέχουν οδηγίες για την ανάπτυξη διαδικασιών λήψης αποφάσεων με στόχο τη βιωσιμότητα. Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης έγινε αποδεκτή σαν ένα φαινόμενο, η ολοκλήρωση του οποίου περνά απαραίτητα μέσα από την ισότιμη προώθηση τριών βασικών παραμέτρων του αναπτυξιακού φαινομένου: της οικονομικής, της κοινωνικής και της περιβαλλοντικής.

Οι προπεριγραφείσες εξελίξεις στις εν γένει πολιτικές που ακολουθήθηκαν τόσο διεθνώς όσο και ενωσιακά, ενισχύουν την παραδοχή ότι, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, οι άνθρωποι και οι χώρες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες και οικονομικά ενεργειακές υπηρεσίες. Ωστόσο, η παραγωγή, η διανομή και η κατανάλωση του κυριότερου μέρους των συμβατικών πηγών ενέργειας, συνεπάγεται τη σημαντική αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου. Η ανάγκη να επιτευχθεί η προστασία του περιβάλλοντος

³ Η έκθεση επικράτησε ως «Brundtland Report», από το όνομα της Προέδρου της Επιτροπής, πρώην Πρωθυπουργού της Νορβηγίας, Gro Harlem Brundtland.

⁴ “Sustainable development is development which meets the needs of the present without compromising of future generations to meet their own needs”

και γενικότερα η βιώσιμη ανάπτυξη οδήγησε, ήδη από τη δεκαετία του 1990, στην διαπίστωση ότι καθίσταται απαραίτητη η χρήση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (εφεξής ΑΠΕ), γεγονός που ώθησε στη λήψη μέτρων σε ενωσιακό επίπεδο, νομοθετικών και μη, εγκαθιδρύοντας ένα σύνδεσμο μεταξύ της περιβαλλοντικής προστασίας και της παραγωγής και διανομής ενέργειας.

Η πρώτη σημαντική προσπάθεια για την προώθηση των ΑΠΕ επήλθε με την έκδοση της Πράσινης Βίβλου το 1996 για την «*Ενέργεια και το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας*»⁵, με την οποία η ΕΕ έθεσε τους βασικούς προβληματισμούς σχετικά με τις ΑΠΕ, προσπαθώντας να στρέψει τα κράτη – μέλη προς μία συστηματικότερη χρήση των φιλικών προς το περιβάλλον πηγών ενέργειας και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ τους. Στόχος ήταν να διπλασιαστεί το ποσοστό χρήσεως των ΑΠΕ περί το 12% στην ευρωπαϊκή αγορά έως το έτος 2010. Περαιτέρω, ως στόχος αναδείχθηκε και η θέσπιση μιας γενικά αποδεκτής στρατηγικής για την ανανεώσιμη ενέργεια, η οποία θα διασφάλιζε την αναγνώριση της ανάγκης προώθησης των εν λόγω ενεργειακών πηγών τόσο στις νέες πρωτοβουλίες, όσο και στην εφαρμογή των υφιστάμενων πολιτικών, καθώς και τον απαραίτητο συντονισμό και συνέπεια κατά την εφαρμογή των πολιτικών αυτών σε κοινοτικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Σε συνέχεια των ανωτέρω πολιτικών δράσεων, ακολούθησε η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής για μία Κοινοτική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης, που ονομάστηκε «*Ενέργεια για το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας*»⁶. Σε αυτή την κατεύθυνση τονίστηκε η ανάγκη διαμόρφωσης κοινοτικής στρατηγικής στον τομέα των ΑΠΕ, με στόχο την επίτευξη αυξημένης ανταγωνιστικότητας για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ασφάλεια της παροχής ενέργειας, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, για να είναι αποτελεσματική η κοινοτική στρατηγική, προτάθηκε ένα Σχέδιο Δράσης, το οποίο περιελάμβανε ορισμένα μέτρα ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς δίνοντας περιθώρια πρόσβασης των ΑΠΕ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας με φοροαπαλλαγές, χρηματοδοτικά κίνητρα και πλήθος άλλων μέτρων.

Ωστόσο, για την πραγμάτωση του ανωτέρου στόχου, εκδόθηκαν ως νομοθετικά εργαλεία οι Οδηγίες για την απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικότερα, η Οδηγία 2001/77/ΕΚ για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, η Οδηγία 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ΑΠΕ και την τροποποίηση με την συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ, η Οδηγία 2004/8/ΕΚ για την προώθηση της συμπαραγωγής ενέργειας,

⁵ COM (1996) 576 τελικό, την 20.11.1996.

⁶ COM (1997) 599 τελικό, την 26.11.1997

βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας, και πλήθος άλλων Οδηγιών που αφορούν στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων ή/και την χρήση άλλων πηγών ενέργειας για τις μεταφορές ή/ και το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων. Η σημαντικότερη, ωστόσο, μέχρι σήμερα, κατευθυντήρια οδηγία εκτιμάται πως είναι η Οδηγία 2009/28/ΕΚ, η οποία αναλύεται κατωτέρω.

Παρόλες τις πρωτοβουλίες που ελήφθησαν στο περιβαλλοντικό δίκαιο, διαπιστώθηκε ότι οι δυνατότητες εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν αξιοποιούνταν επαρκώς στην τότε Κοινότητα, έτσι αναγνωρίστηκε η ανάγκη προαγωγής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως μέτρου προτεραιότητας, δεδομένου ότι η εκμετάλλευσή τους συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη. Επιπλέον, αυτή η εκμετάλλευση μπορούσε επίσης να δημιουργήσει τοπικές θέσεις απασχόλησης, να έχει θετικό αντίκτυπο στην κοινωνική συνοχή, να συμβάλλει στην ασφάλεια του εφοδιασμού και να επιτρέψει την ταχύτερη επίτευξη των στόχων που ετέθησαν στο Πρωτόκολλο του Κιότο. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι η δυνατότητα αυτή θα αξιοποιηθεί καλύτερα στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Εξάλλου, «η προώθηση της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για την Κοινότητα, όπως αναφέρεται στη Λευκή Βίβλο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, για λόγους ασφάλειας και διαφοροποίησης του ενεργειακού εφοδιασμού, για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και για λόγους κοινωνικής και οικονομικής συνοχής».

1.1.1.2 Η Ενέργεια ως αυτοτελής συντρέχουσα αρμοδιότητα της Ε.Ε. (άρθρο 194 της ΣΛΕΕ και το ενωσιακό παράγωγο δίκαιο προώθησης των ΑΠΕ

Η πολιτική περιβάλλοντος, για πρώτη φορά στα χρονικά κείμενα της ΕΕ, τέμνεται με αυτήν της ενέργειας στη διάταξη του νέου άρθρου 194 της Συνθήκης για την Λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ)⁷. Στο άρθρο αυτό, για πρώτη φορά, γίνεται αναφορά σε επίπεδο πρωτογενούς ενωσιακού δικαίου και κατά τρόπο αυτοτελή στην ενέργεια, η οποία φέρει και τον ΤΙΤΛΟ XXI. Στην διάταξη διατυπώνονται οι βασικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής, που θέτει ρητά η ΕΕ, ήτοι η διασφάλιση της λειτουργίας της αγοράς ενέργειας, η διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, η προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας καθώς

⁷ Η ΣΛΕΕ αναφέρεται και ως «Μεταρρυθμιστική Συνθήκη» σε: ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗΣ Ν., οπ.π., σελ. 7.

και η ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τέλος, η προώθηση της διασύνδεσης των ενεργειακών δικτύων.

Σε συνέχεια της ανωτέρω ρυθμιστικής παρέμβασης, η ΕΕ ακολούθησε μία συνεχή πορεία προς την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και ειδικότερα της ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω υιοθέτησης δέσμης μέτρων. Από την εξέλιξη της πορείας αυτής προκύπτει ότι, θεμελιώδης στόχος της κανονιστικής παρέμβασης της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας είναι η ανάγκη διαμόρφωσης συνθηκών που επιφέρουν την ομαλή λειτουργία του ελεύθερου ανταγωνισμού, με άμεση συνέπεια τον περιορισμό της μονοπωλιακής δύναμης, χάριν της διασφάλισης της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά και του απρόσκοπτου εφοδιασμού.

Η Οδηγία 2009/28/ΕΚ, εντάσσεται στη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Μέσω αυτής, σκοπείται η υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση, και των εντολών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η Επιτροπή συμμορφούμενη προς τις επιταγές αυτές πρότεινε ένα νέο νομοθετικό καθεστώς για τις ανανεώσιμες πηγές, το οποίο χαρακτηρίζεται από τη συνολική θεώρηση του τομέα και την ενιαία αντιμετώπιση των ΑΠΕ. Έτσι, στο ρυθμιστικό περιεχόμενο της νέας Οδηγίας περιλαμβάνονται τόσο η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όσο και η χρήση αυτών στον τομέα των μεταφορών, ενώ ειδικό μέρος αφιερώνεται και στη χρήση των βιοκαυσίμων.

Με την ως άνω οδηγία, θεσπίστηκε το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τέθηκαν υποχρεωτικοί εθνικοί στόχοι σχετικά με τις ΑΠΕ για την επίτευξη μεριδίου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας 20% στην τελική κατανάλωση ενέργειας και μεριδίου ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον τομέα των μεταφορών 10% έως το 2020. Οι στόχοι αυτοί είναι πρωταρχικοί για την αναπτυξιακή στρατηγική «Ευρώπη 2020», καθώς συμβάλλουν στη βιομηχανική καινοτομία, στην τεχνολογική πρωτοπορία της Ευρώπης, καθώς και στη μείωση των εκπομπών αερίων, στη βελτίωση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού και στη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας. Η οδηγία απαιτεί, περαιτέρω, την απλούστευση των διοικητικών καθεστώτων που αφορούν τις ΑΠΕ, καθώς και την υλοποίηση βελτιώσεων στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, ώστε να βελτιωθεί η πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές. Με την οδηγία θεσπίστηκε ολοκληρωμένο σύστημα αειφορίας για τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά, με απαιτήσεις υποχρεωτικής παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων. Όλα τα βιοκαύσιμα που χρησιμοποιούνται σύμφωνα με το στόχο του 10% και επωφελούνται από την εθνική στήριξη πρέπει να συμμορφώνονται με το εν λόγω σύστημα.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την άνοιξη του 2013 ενέκρινε την εισήγηση της Επιτροπής για τον Οδικό Χάρτη προς το 2050⁸, ο οποίος προβλέπει μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 80% μέχρι το 2050, γεγονός από το οποίο συμπεραίνεται ότι μακροπρόθεσμα ο ρόλος των ΑΠΕ στον ενεργειακό τομέα συνεχώς θα ενισχύεται.

Σύμφωνα με τον «Ευρωπαϊκό Οδικό Χάρτη για το 2050», έχουν προσδιοριστεί ορισμένες προϋποθέσεις που οφείλουν να ικανοποιούνται από τα κράτη – μέλη με στόχο τη μετάβαση σε έναν Ενεργειακό Τομέα Χαμηλών Εκπομπών. Σύμφωνα με τα μακροπρόθεσμα αυτά σχέδια, τα κράτη μέλη οφείλουν να κινηθούν προς τις παρακάτω κατευθύνσεις:

- ✓ Άμεση προτεραιότητα στην επίτευξη των στόχων του 2020, με εφαρμογή όλων των μέτρων που έχουν σχεδιαστεί γι' αυτό.
- ✓ Το ενεργειακό σύστημα και η κοινωνία συνολικά θα πρέπει να γίνουν δραστικά περισσότερο ενεργειακά αποδοτικοί.
- ✓ Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη διείσδυση των ΑΠΕ.
- ✓ Η προώθηση της τεχνολογικής καινοτομίας να αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα για να γίνει δυνατή η εμπορική αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.
- ✓ Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μια πλήρως ολοκληρωμένη εσωτερική αγορά μέχρι το 2014⁹.
- ✓ Το τελικό κόστος ενέργειας να αντανakλά τα πραγματικά κόστη του ενεργειακού συστήματος. Οι ευάλωτοι καταναλωτές πρέπει σε κάθε περίπτωση να προστατεύονται και να αποφευχθεί η ενεργειακή φτώχεια.
- ✓ Η κρισιμότητα της ανάγκης ανάπτυξης νέων ενεργειακών υποδομών και δυνατοτήτων αποθήκευσης να γίνει ευρέως αντιληπτή.
- ✓ Η ασφάλεια παραδοσιακών ή νέων μορφών πηγών ενέργειας είναι αδιαπραγμάτευτη και η ΕΕ θα συνεχίσει να αναλαμβάνει διεθνώς πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση αυτή.
- ✓ Η συντονισμένη Ευρωπαϊκή δράση στις διεθνείς σχέσεις να αποτελεί κανόνα με ενίσχυση των προσπαθειών για διεθνείς δράσεις για το κλίμα.
- ✓ Οι χώρες μέλη και οι επενδυτές χρειάζονται ορόσημα, γι' αυτό είναι απαραίτητη η θέσπιση πολιτικού πλαισίου προς το 2030.

⁸ COM (2011) 885 τελικό, την 15.12.2011

⁹ Στόχος ο οποίος μέχρι και σήμερα δεν έχει ολοκληρωθεί.

1.1.1.3 Εργαλεία εφαρμογής της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προώθηση των ΑΠΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να λάβει αποτελεσματικές αποφάσεις, απαιτεί συνδυασμό τυπικών κανόνων με άλλα μη δεσμευτικά μέσα, όπως συστάσεις, κατευθυντήριες γραμμές, ακόμα και αυτορρυθμίσεις εντός ενός από κοινού συμφωνηθέντος πλαισίου. Για τον λόγο αυτό, πέραν της κλασσικής ενωσιακής μεθόδου για την προώθηση των ΑΠΕ, κατά καιρούς χρησιμοποιούνται και άλλα μέσα ή οικονομικά εργαλεία, κατάλληλα προσαρμοσμένα προς την εν λόγω κατεύθυνση.

Σε γενικές γραμμές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει την ύπαρξη πλειάδας εργαλείων, τα οποία μπορούν να χρησιμεύσουν στην προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ιδιαίτερα δε εργαλεία εμπνευσμένα από τους κανόνες της αγοράς. Ειδικότερα, ως τα σημαντικότερα οικονομικά εργαλεία προώθησης των ΑΠΕ μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στα ακόλουθα συστήματα στήριξης:

- **Συστήματα άμεσης στήριξης των τιμών μέσω πιστωτικών τιμολογίων (Feed – in –Tariffs)**

Το συγκεκριμένο σύστημα αφορά σε επιδότηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, με τη μορφή εγγυημένων τιμών πώλησης. Αντικειμενικός σκοπός του συγκεκριμένου μηχανισμού στήριξης θεωρείται ότι είναι η ελαχιστοποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου με την παράλληλη αύξηση της κερδοφορίας των μονάδων ΑΠΕ.

- **Μηχανισμός εγγυημένων διαφορικών τιμών (Feed – in – Premium)**

Ο μηχανισμός εγγυημένων διαφορικών τιμών (feed-in-premium) προσφέρει στην ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ μια πριμοδότηση (premium) πάνω από την τιμή άμεσης παράδοσης (spot price) της αγοράς ηλεκτρισμού. Το στοιχείο αυτό διαφοροποιεί τον μηχανισμό FIP από τον αντίστοιχο των σταθερών εγγυημένων τιμών (FIT), αφού στο πλαίσιο του τελευταίου η αποζημίωση των ΑΠΕ είναι ανεξάρτητη από την τιμή της αγοράς. Αντίθετα, στην περίπτωση του μηχανισμού FIP, η συνολική αποζημίωση που λαμβάνουν οι ΑΠΕ εξαρτάται από την τιμή της αγοράς

ηλεκτρισμού, είτε η πριμοδότηση (premium) είναι σταθερή είτε εξαρτάται και αυτή από την τιμή της αγοράς¹⁰.

- **Ποσοτώσεις ή Πράσινα Πιστοποιητικά (Quotas / Green Certificates)**

Σύμφωνα με το σύστημα αυτό οι ηλεκτροπαραγωγοί λαμβάνουν τα λεγόμενα Πράσινα Πιστοποιητικά ανάλογα με την ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ με την οποία τροφοδοτούν το δίκτυο. Στη συνέχεια τα πωλούν είτε στους καταναλωτές είτε σε άλλους παράγοντες της ηλεκτροδότησης (παραγωγούς, διανομείς, προμηθευτές), οι οποίοι υποχρεούνται να τα αγοράσουν.

- **Διαδικασίες Δημοπρασίας**

Πρόκειται για ένα μηχανισμό που δεν εισάγει διακρίσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων παικτών, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τη συμπίεση του κόστους ηλεκτροπαραγωγής. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, η επιδότηση δεν εγκρίνεται για όλες τις ενδιαφερόμενες εταιρείες αλλά μόνο για εκείνες που καταθέτουν τις οικονομικά αρτιότερες προσφορές. Ακολούθως, το σύστημα λειτουργεί όμοια με το σύστημα σταθερών τιμών πώλησης.

- **Φορολογικά Κίνητρα (απαλλαγές, μειώσεις, επιστροφή φορολογικών εισφορών)**

Πολλές χώρες προωθούν την ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ μέσω του φορολογικού τους συστήματος. Παράλληλα προς τις φορολογικές ελαφρύνσεις ή και εξαιρέσεις για τις ΑΠΕ, συνηθίζεται να επιβάλλονται ειδικοί φόροι κατανάλωσης, φόροι εκπομπών καυσαερίων και ανταποδοτικά τέλη για τη χρήση συμβατικών μορφών ενέργειας, από τα έσοδα των οποίων χρηματοδοτούνται προγράμματα υποστήριξης των ΑΠΕ.

1.1.1.4 Ευνοϊκό καθεστώς ενισχύσεων για τις ΑΠΕ

Στην απελευθερωμένη αγορά ενέργειας και ειδικότερα στην αγορά ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κρίσιμη είναι η εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης για την προστασία του ανταγωνισμού, και δη αυτών για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήδη από το 1994 έχει εκδώσει σχετική Ανακοίνωση για τις κρατικές ενισχύσεις υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία έκτοτε έχει επικαιροποιηθεί συμβαδίζοντας με τις νομοθετικές και οικονομικές

¹⁰ «Έκθεση για τον τομέα ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. στο πλαίσιο του σχεδιασμού αναμόρφωσης του μηχανισμού στήριξης», ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2012 ΥΠΕΚΑ, <http://www.ypeka.gr>

εξελίξεις. Η ισχύουσα Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2014¹¹, έχει ως στόχο τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα του περιβάλλοντος και της ενέργειας, για να εξασφαλιστεί ότι, τα μέτρα κρατικών ενισχύσεων θα έχουν ως αποτέλεσμα ένα υψηλότερο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος σε σχέση με αυτό που θα είχε επιτευχθεί χωρίς την ενίσχυση, καθώς και ότι τα θετικά αποτελέσματα της ενίσχυσης θα υπερβαίνουν τα αρνητικά από άποψη στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την αρχή *ο ρυπαίνων πληρώνει*.

Στις ανωτέρω κατευθυντήριες γραμμές, εμπίπτουν και οι δράσεις υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς η Επιτροπή θεωρεί ότι η αύξηση της χρήσης των ΑΠΕ αποτελεί βασική προτεραιότητα της ΕΕ, τόσο στον τομέα του περιβάλλοντος, όσο και στον οικονομικό και ενεργειακό τομέα. Εξάλλου, αναγνωρίζει τη μεγάλη σημασία της αύξησης του μεριδίου των ΑΠΕ στην ενεργειακή αγορά, αναφορικά με την ικανοποίηση του στόχου της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Επιπροσθέτως, η Επιτροπή προβλέπει τη δυνατότητα χορήγησης κρατικών ενισχύσεων για τις μορφές αυτές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, διότι το κόστος παραγωγής ορισμένων ειδών ανανεώσιμης ενέργειας είναι ιδιαίτερα υψηλό και δεν επιτρέπει στις επιχειρήσεις να επιτύχουν ανταγωνιστικές τιμές στην αγορά. Επομένως, το υψηλό κόστος λειτουργεί ως φραγμός για την πρόσβαση των ΑΠΕ στην αγορά ενέργειας. Ειδικότερα, κρίνεται απαραίτητη η οικονομική ενίσχυση των επενδύσεων σε έργα ανανεώσιμων πηγών, καθώς η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ έχει υψηλό κόστος και απαιτεί επιπρόσθετες δαπάνες σε σχέση με μία παραδοσιακή εγκατάσταση παραγωγής ενέργειας του ίδιου δυναμικού, όσον αφορά στην πραγματική παραγωγή ενέργειας.

Κριτήριο των ανωτέρω ενισχύσεων αποτελεί η σύγκριση ανάμεσα στο κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και από πηγές λιγότερο φιλικές προς το περιβάλλον.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΔΕΕ), με την πρωτοποριακή νομολογία του, επηρέασε σημαντικά και τη μετέπειτα παραγωγή της ενωσιακής νομοθεσίας σε θέματα ενέργειας και ειδικότερα αυτά που αφορούν στην προώθηση των ΑΠΕ. Συγκεκριμένα, η πρώτη προνομιακή και ταυτόχρονα προστατευτική αντιμετώπιση της παραγόμενης από ΑΠΕ ηλεκτρικής ενέργειας από το ΔΕΕ, παρατηρείται στην απόφασή του Preussen Electra AG¹².

¹¹ Ανακοίνωση Επιτροπής (2014/C 200/01), την 28.06.2014

¹² Βλ. ΔΕΚ, αποφ. 13.3.2001, υπόθ. C-379-98, Συλλ. 2001, σελ. I-02099 <http://curia.europa.eu>, και Β. Καραγιάννης: Κρατικές Ενισχύσεις: Κοινοτική και Εθνική ρύθμιση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελ. 31.

Η εν λόγω απόφαση αφορούσε στη γερμανική ρύθμιση που εισήγε υψηλότερη υποχρεωτική τιμή μεταπώλησης ηλεκτρικού ρεύματος που παράγονταν με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το αιτούν δικαστήριο προέβαλε το επιχείρημα ότι το οικονομικό βάρος που απορρέει από την υποχρέωση αγοράς σε ελάχιστες τιμές μπορεί να μετακυλισθεί κατά τρόπο αρνητικό στα οικονομικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων, που υπόκεινται στην υποχρέωση αυτή και να προκαλέσει, συνεπώς, μείωση των φορολογικών εσόδων του κράτους.

Ωστόσο, το ΔΕΕ (πρώην Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας –ΔΕΚ) απεφάνθη ότι, η συνέπεια αυτή ήταν συμφυής προς μια τέτοια κανονιστική ρύθμιση και δε μπορούσε να θεωρηθεί ότι αποτελεί μέσο για την παροχή στους παραγωγούς ηλεκτρικού ρεύματος από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ορισμένου πλεονεκτήματος, το βάρος του οποίου φέρει το κράτος.

Επί της ουσίας, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απεφάνθη ότι, το καθεστώς αυτό αποτελούσε, σε κάθε περίπτωση, επέμβαση στις συμβατικές σχέσεις παραγωγών και διανομένων ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία, όμως, επέμβαση δεν επιβάρυνε τον κρατικό προϋπολογισμό, διότι δεν απόληγε στην άμεση ή έμμεση μεταφορά κρατικών οικονομικών πόρων προς τις ευνοούμενες επιχειρήσεις και συνεπώς δε μπορούσε να γίνει λόγος για κρατική ενίσχυση του κοινοτικού δικαίου.

1.1.1.5 Εθνικά σχέδια δράσης και συνεργασία μεταξύ κρατών – μελών

Ο συντονισμένος σχεδιασμός και ο προγραμματισμός, εφόσον τα κράτη μέλη φανούν συνεπή, δύνανται να συμβάλλουν θετικά στην προώθηση των ανανεώσιμων πηγών. Η επίτευξη των εθνικών δεσμευτικών συνολικών στόχων απαιτεί από τα κράτη – μέλη να εργαστούν προς μία ενδεικτική πορεία δρομολογώντας την επίτευξη των τελικών δεσμευτικών στόχων τους, μέσω της εκπόνησης Εθνικών Σχεδίων Δράσης.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ, τα Εθνικά Σχεδία Δράσης ορίζουν τους εθνικούς συνολικούς στόχους και τα κατάλληλα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την επίτευξη αυτών. Σημαντικό ρόλο παίζει, επίσης, η συνεργασία μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών, των προγραμματιζόμενων στατιστικών μεταβιβάσεων ή κοινών έργων, εθνικών πολιτικών, προκειμένου να τηρηθούν οι απαιτήσεις, που θέτει η υπόψη Οδηγία. Σημαντική, άλλωστε, θεωρείται και η δημοσίευση των εθνικών σχεδίων δράσης μέσω της ειδικής πλατφόρμας διαφάνειας.

Περαιτέρω, η στρατηγική συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών ενθαρρύνεται, για να εξασφαλιστεί ένα ενεργειακό μοντέλο, που θα υποστηρίξει τη χρήση ενέργειας

από ανανεώσιμες πηγές δημιουργώντας παράλληλα ευκαιρίες μείωσης του κόστους επίτευξης των δεσμευτικών στόχων, όπως ορίζονται από την Οδηγία 2009/28/ΕΚ. Προς τούτο, κρίνεται σκόπιμο να διευκολυνθεί η κατανάλωση ενέργειας, που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές σε άλλα κράτη μέλη και να επιτραπεί στα κράτη μέλη να συνυπολογίζουν στους οικείους εθνικούς στόχους την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, που καταναλώνεται σε άλλα κράτη μέλη, μέσω της θέσπισης ευέλικτων μέτρων.

Αυτή η συνεργασία μπορεί να πραγματοποιείται σε όλα τα επίπεδα, διμερώς ή πολυμερώς και με τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών. Στην εν λόγω Οδηγία, αναφέρονται διάφοροι μηχανισμοί που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα κράτη μέλη για την προώθηση της μεταξύ τους συνεργασίας, όπως οι στατιστικές μεταβιβάσεις μεταξύ κρατών μελών, τα κοινά έργα ανανεώσιμης ενέργειας ακόμη και με τρίτες χώρες και τα κοινά καθεστώτα στήριξης. Δεν αποκλείονται, ωστόσο, και άλλοι μηχανισμοί στήριξης, όπως η ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών, ιδίως μέσω της πλατφόρμας διαφάνειας, καθώς και κάθε άλλος εθελοντικός συντονισμός.

1.1.2 Εθνικό πλαίσιο ανάπτυξης των ΑΠΕ

1.1.2.1 Η νομοθετική εξέλιξη για την προώθηση των ΑΠΕ μέχρι και τον ν. 3468/2006

Η απαρχή της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε με τον Ν. 1475/1984 «*Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού*», ο οποίος περιείχε βασικές διατάξεις αναφορικά με τα δικαιώματα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης του γεωθερμικού δυναμικού καθώς και εκμίσθωσης γεωθερμικών πηγών. Η επόμενη προσπάθεια έγινε με το Ν. 1559/1985 για την «*Ρύθμιση θεμάτων εναλλακτικών μορφών ενέργειας και ειδικών θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις*», με τον οποίο δόθηκε η δυνατότητα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε ιδιώτες και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (εφεξής ΟΤΑ), ως ανεξάρτητους αυτοπαραγωγούς, μέχρι το τριπλάσιο της ισχύος των εγκαταστάσεών τους και την πώληση της περίσσειας ενέργειας στη Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (εφεξής ΔΕΗ). Η συνεισφορά του νόμου αυτού στην ανάπτυξη των ΑΠΕ ήταν μηδαμινή, λόγω της χαμηλής τιμής αγοράς της ενέργειας από την ΔΕΗ αλλά και των πολύπλοκων διαδικασιών αδειοδότησης, με αποτέλεσμα το 1993 να λειτουργούν ανεμογεννήτριες συνολικής ισχύος 27 MW, από τις οποίες μόνον 3 MW ανήκαν σε ΟΤΑ, ενώ οι λοιπές στην ΔΕΗ. Ο ιδιωτικός τομέας παρέμεινε στο παρασκήνιο μέχρι και το 1995.

Η ουσιαστική αρχή για την ανάπτυξη των ΑΠΕ έγινε σχεδόν μία δεκαετία αργότερα, με τον εξειδικευμένο Ν. 2244/1994 «*Ρύθμιση θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις*», ο οποίος καθόρισε το θεσμικό και αδειοδοτικό πλαίσιο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στην Ελλάδα¹³. Ο νόμος αυτός, υπήρξε ιδιαίτερα πρωτοπόρος, καθώς υιοθετήθηκε πριν την πρώτη ευρωπαϊκή οδηγία και συγκεκριμένα την 1996/92/ΕΚ, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και πολύ πριν την Οδηγία 2001/77/ΕΚ για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ. Κατευθυντήρια βάση του νόμου, υπήρξε η αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο, μέσω της δυνατότητας που δόθηκε στους ιδιώτες να παράγουν ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ, με αποκλειστικό σκοπό την περαιτέρω πώλησή της στο Σύστημα ή στο Δίκτυο¹⁴, και την επαύξηση των δυνατοτήτων αυτοπαραγωγής. Επιπλέον, όρισε επαρκείς και ενιαίες τιμές αγοράς της πωλούμενης ενέργειας, καθώς και δεκαετή διάρκεια των σχετικών συμβάσεων αγοραπωλησίας, παρέχοντας ένα σταθερό επενδυτικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, θεσπίστηκαν ισχυρά οικονομικά και αναπτυξιακά κίνητρα, τα οποία περιελάμβαναν επιδοτήσεις των δαπανών εγκαταστάσεως ΑΠΕ και Συμπααραγωγής. Δόθηκαν τέτοια κίνητρα, παρά τις δαιδαλώδεις διαδικασίες αδειοδότησης, οι οποίες δεν κατέστη δυνατόν να ξεπεραστούν, προκειμένου να προσελκυστούν ιδιωτικά κεφάλαια για να σημειωθεί πρόοδος. Στη συνέχεια, ακολούθησε η έκδοση πληθώρας κανονιστικών αποφάσεων και διευκρινιστικών εγκυκλίων σχετικά με τα ζητήματα ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ.

Ο σημαντικότερος, ωστόσο, νόμος που αποτέλεσε ορόσημο τόσο για την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και για την προώθηση των ΑΠΕ είναι ο Ν. 2773/1999 για την «*Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας - Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις*», ο οποίος αποτελεί το βασικό νομοθέτημα, που ρυθμίζει τα θέματα της ηλεκτρικής ενέργειας στο ελληνικό δίκαιο, ενσωματώνοντας την ευρωπαϊκή Οδηγία 96/92/ΕΚ. Στον νόμο αυτό, καθιερώθηκε η υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής και για τις ΑΠΕ. Οι σχετικές υπηρεσίες και δραστηριότητες της παραγωγής, μεταφοράς, διανομής και προμήθειας της ηλεκτρικής ενέργειας ανάγονται σε υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Ενώ, παράλληλα, προβλέφθηκε η κατά προτεραιότητα απορρόφηση της παραγόμενης από ΑΠΕ ηλεκτρική ενέργεια, η σύναψη σύμβασης μεταξύ του διαχειριστή του συστήματος,

¹³ Με το άρ. 3 παρ. 1 και 5 του νόμου αυτού καθιερώθηκε η απαίτηση εφοδιασμού των σταθμών ΑΠΕ με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας.

¹⁴ ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ Θ., Το γενικό ρυθμιστικό πλαίσιο των ΑΠΕ, Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε Θ. ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ Δίκαιο Ενέργειας, Εκδ. Αντ Ν. Σάκκουλα.2009, σελ.155.

που τότε ήταν ο Διαχειριστής του Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (εφεξής ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε.) ή διαχειριστή του δικτύου, που τότε ήταν η ΔΕΗ Α.Ε και του κατόχου της αντίστοιχης άδειας παραγωγής δεκαετούς διάρκειας με δυνατότητα ανανέωσης και ο ειδικός τρόπος τιμολόγησης της πωλούμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, για πρώτη φορά, ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 40 του Ν. 2773/1999 η σύσταση του Ειδικού Λογαριασμού, μέσω του οποίου ο Διαχειριστής του Συστήματος και ο Διαχειριστής του Δικτύου ανακτούν πλήρως τα ποσά που καταβάλλουν στους αντισυμβαλλόμενους.

Επίσης, στον Ν. 2941/2001 *«Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών, αδειοδότησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ρύθμιση θεμάτων της Α.Ε. "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ" και άλλες διατάξεις»*, έγινε μια προσπάθεια απλοποίησης των διαδικασιών αδειοδότησης των έργων ΑΠΕ. Συγκεκριμένα, δόθηκε δυνατότητα στους επενδυτές να κατασκευάζουν τα έργα σύνδεσης των σταθμών ΑΠΕ με το Σύστημα ή το Δίκτυο, ενώ, επίσης, προβλέφθηκε η μη απαίτηση έκδοσης οικοδομικής άδειας για την κατασκευή ηλιακών σταθμών και ανεμογεννητριών, καθώς επαρκούσε η έγκριση εργασιών από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως είναι τα θεμέλια των πύργων ανεμογεννητριών και τα οικήματα στέγασης του εξοπλισμού ελέγχου και των μετασχηματιστών. Επίσης, προβλέφθηκε η δημιουργία *«Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ»*, που τροποποιεί τη διάταξη του άρθρου 58 του Ν. 998/1979, έτσι ώστε, υπό προϋποθέσεις να επιτρέπεται η εγκατάσταση έργων ΑΠΕ σε δάση και δασικές εκτάσεις.

Στην προσπάθεια προώθησης των ΑΠΕ, εφαρμόσθηκε ο αναπτυξιακός νόμος 3299/2004 *«Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση»*. Ο υπόψη νόμος προέβλεπε την κατασκευή σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και δεδομένου ότι ενέχουν υψηλό επενδυτικό ρίσκο, εντάχθηκαν σε καθεστώς ενισχύσεων.

Η εφαρμογή, ωστόσο, του ως άνω νομοθετικού πλαισίου, εκ του αποτελέσματος αποδείχτηκε προβληματική, καθώς χαρακτηρίστηκε ως ιδιαίτερα πολύπλοκο, ασαφές και με πολλές επικαλύψεις και αντιφάσεις. Αυτό είχε ως συνέπεια, να εντοπιστούν διάφορες ελλείψεις στον χωροταξικό σχεδιασμό, αλλά και προβλήματα στη διοικητική και δικαστική εμπλοκή των έργων ΑΠΕ και της αδειοδότησής τους. Οι στρεβλώσεις που δημιουργήθηκαν στην αγορά των ΑΠΕ οδήγησαν σε χρονοβόρες διαδικασίες αδειοδότησης και μηδενικό ρυθμό ανάπτυξης έργων ΑΠΕ.

Έτσι, η ελληνική κυβέρνηση οδηγήθηκε στην ψήφιση του Ν. 3468/2006 *«Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές*

διατάξεις», με τον οποίο μεταφέρθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη οι Οδηγίες 2001/77/ΕΚ και 2004/8/ΕΚ και ο οποίος εφαρμόζεται έως σήμερα με τις αντίστοιχες τροποποιήσεις που έχει υποστεί. Ο νόμος αυτός αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια σε εθνικό επίπεδο αντιμετώπισης των ανωτέρω προβλημάτων και προώθησης των ΑΠΕ. Για πρώτη φορά, με τον νόμο αυτό τέθηκε δεσμευτικός εθνικός στόχος συμμετοχής της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο. Ειδικότερα, προβλέφθηκε η αύξηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ κατά 20,1 % ως το 2010 και κατά 29%¹⁵ ως το 2020, καθώς , επίσης τέθηκε ο γενικός στόχος της προώθησης των ΑΠΕ, κατά προτεραιότητα, στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων, ο υπόψη νόμος προέβλεπε μέσα ενίσχυσης, όπως η κατά προτεραιότητα έγχυση στο Σύστημα και η εγγυημένη πώληση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το σύστημα τιμολόγησης σε μηνιαία βάση, τόσο στο Διασυνδεδεμένο όσο και στο Μη Διασυνδεδεμένο Σύστημα, καθώς, επίσης, το σύστημα έκδοσης εγγυήσεων προέλευσης της παραγόμενης από ΑΠΕ ηλεκτρικής ενέργειας. Ως προς την αδειοδοτική διαδικασία διατήρησε, εν πολλοίς το προηγούμενο καθεστώς, απαιτώντας την έκδοση αδειών παραγωγής, εγκατάστασης και λειτουργίας, όπως και την περιβαλλοντική αδειοδότηση, επιχειρώντας ωστόσο την απλοποίηση και επιτάχυνση των σχετικών διαδικασιών.

Τον Ν. 3468/2006 ακολούθησαν και άλλοι νόμοι που συνέβαλλαν σημαντικά στην προώθηση των ΑΠΕ, μέσω των προνομιακών τιμολογήσεων, που κυρίως εφαρμόστηκαν, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα τα συνεχόμενα προβλήματα που ανέκυπταν, λόγω των σημαντικών στρεβλώσεων που δημιουργήθηκαν στην εθνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Με τον Ν. 3734/2009 «*Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις*», τροποποιήθηκε ο τρόπος τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας, ειδικά για τα φωτοβολταϊκά συστήματα, τα οποία αποτελούν μία από τις μορφές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, και ειδικότερα προβλέφθηκαν νέες τιμές, με χρονικό σημείο αναφοράς το Φεβρουάριο και Αύγουστο κάθε έτους, από το έτος 2009 και εφεξής. Ουσιαστικά θεσπίστηκαν αυτοτελείς διατάξεις και ορίστηκαν ξεχωριστές τιμές, αποκλιμακούμενες περίπου κατά 5% ανά εξάμηνο από τον Αύγουστο του 2010, εν όψει του διαφαινόμενου τότε ρυθμού μείωσης του κόστους προμήθειας και εγκατάστασης του εξοπλισμού.

¹⁵ Παρ. 9 άρθρο 27 του Ν. 3468/2010, η οποία καταργήθηκε με την παρ. 12 άρθρου 12 του Ν. 3851/2010.

Ο σημαντικότερος νόμος, ο οποίος αποτέλεσε το έναυσμα για την έντονη εθνική επενδυτική δραστηριοποίηση στον χώρο των ΑΠΕ είναι Ν. 3851/2010 *«Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής»*. Ο νόμος αυτός, όπως θα αναλυθεί έτι περαιτέρω στο 2ο Μέρος της παρούσας εργασίας, επέφερε σημαντικές αλλαγές στο μέχρι τότε θεσμικό περιβάλλον των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα, εισάγοντας νομικές καινοτομίες, τεχνικές και οικονομικές λύσεις, προσανατολισμένες στην αγορά και στην ανάπτυξη των ΑΠΕ. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ελληνική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας δεν ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει το μεγάλο κύμα επενδύσεων, όπως διαμορφώθηκε στα πρώτα χρόνια εφαρμογής του νόμου, δημιουργήθηκαν σημαντικές στρεβλώσεις στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, τις οποίες η ελληνική πολιτεία καλείται να επιλύσει μέχρι και σήμερα.

Στα πλαίσια της έντονης νομοθετικής ρύθμισης, εφαρμόστηκε και ο Ν. 4001/2011 *«Για τη λειτουργία ενεργειακών αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»*. Ο νόμος αυτός ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο το Τρίτο Ενεργειακό Πακέτο και εναρμονίστηκε με τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές, που απαιτούσαν την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας γενικότερα. Με αυτόν το νόμο, αναδείχθηκαν νέοι φορείς της αγοράς ενέργειας, αφού εφαρμόστηκε ο νομοθετικός και λειτουργικός διαχωρισμός, στα πλαίσια των δεσμεύσεων του μνημονίου και της υλοποίησης του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων

Επιπλέον ανάλυσης στο 2^ο Μέρος της παρούσας μελέτης, θα τύχουν ο Ν. 4062/2012 *«Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού – Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ – Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) – Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ)»*, ο Ν. 4152/2013 *«Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013»*, όπου στην ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ Ι΄ ορίζονται νέες ρυθμιστικές διατάξεις για τις ΑΠΕ. Επίσης, θα αναλυθεί ο Ν. 4203/2013 *«Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Επείγουσα ρύθμιση για την αναπλήρωση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων λόγω πρόωρης λήξης της θητείας του» (Α΄ 136) και άλλες διατάξεις»* και τέλος ο πιο πρόσφατος Ν. 4254/2014 *«Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις»*, όπου στην ΠΑΡΑΓΡΑΦΟ ΙΓ, επανακαθορίζονται τα στοιχεία τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ και προβλέπονται νέα κριτήρια υπαγωγής σταθμών παραγωγής ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ σε δημόσια ενίσχυση.

1.1.2.2 Σχέδιο Οδικού Χάρτη Πορείας της Ελλάδας στο Τομέα της Ενέργειας με ορίζοντα το 2050

Με το πρώτο Σχέδιο Δράσης για τις ΑΠΕ, για το διάστημα έως το 2020, υιοθετούνται οι πρώτες κατευθυντήριες γραμμές του ενεργειακού μέλλοντος της χώρας. Στη συνέχεια του Εθνικού Ενεργειακού Σχεδιασμού, την άνοιξη του 2012, η αρμόδια επιτροπή του ΥΠΕΚΑ¹⁶ συνέταξε το «Σχέδιο Οδικού Χάρτη Πορείας της Ελλάδας στο Τομέα της Ενέργειας με ορίζοντα το 2050»¹⁷, που προβλέπει πλήρη εκμετάλλευση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας έως το 2050. Ως στόχος τέθηκε η πλήρης ενεργειακή ανεξαρτησία της χώρας σε δύο δεκαετίες. Με άλλα λόγια, να υπάρχει κάλυψη έως και 100% των αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια. Τα σενάρια που παρουσιάζονται στον Οδικό Χάρτη για την Ενέργεια είναι τρία:

- Το Σενάριο «Υφιστάμενων πολιτικών» (ΥΦ) υποθέτει συντηρητική υλοποίηση των πολιτικών για την ενέργεια και το περιβάλλον, προβλέποντας αφενός μέτριο επίπεδο περιορισμού των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2050 (40% σε σχέση με το 2005), αφετέρου μέτρια διείσδυση ΑΠΕ και εξοικονόμησης ενέργειας.
- Το Σενάριο «Μέτρων Μεγιστοποίησης ΑΠΕ» (ΜΕΑΠ) υποθέτει τη μεγιστοποίηση της διείσδυσης των ΑΠΕ (στο επίπεδο του 100% στην ηλεκτροπαραγωγή), με στόχο τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 60% - 70% και ταυτόχρονη εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια και τις μεταφορές.
- Το Σενάριο «Περιβαλλοντικών Μέτρων Ελαχίστου Κόστους» (ΠΕΚ) έχει τις ίδιες παραδοχές με το Σενάριο ΜΕΑΠ όσον αφορά στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αλλά υπολογίζει το ποσοστό των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή ώστε να εξασφαλιστεί το ελάχιστο κόστος.

Διαπιστώνεται ότι, η προοπτική των υφιστάμενων πολιτικών (Σενάριο ΥΦ) οδηγεί σε περιορισμένη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050, που δεν συνάδει με τους ευρωπαϊκούς στόχους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ούτε αποτελεί την οικονομικότερη εξέλιξη του ενεργειακού τομέα. Τα σενάρια νέας ενεργειακής πολιτικής (Σενάρια ΜΕΑΠ και ΠΕΚ), στα οποία κυριαρχεί η υψηλή διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας, επιτυγχάνουν μεγάλη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (κατά 60% με 70% σε σχέση με το 2005) με ταυτόχρονη μείωση της εισαγόμενης ενέργειας καθώς και της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας από εισαγωγές ορυκτών καυσίμων.

¹⁶ Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, σήμερα έχει μετονομαστεί σε Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ)

¹⁷ <http://www.ypeka.gr>

Η μελλοντική εικόνα του ενεργειακού συστήματος, όπως προκύπτει από τα δύο βασικά σενάρια ενεργειακής πολιτικής μπορεί να συνοψισθεί στα παρακάτω 10 σημεία:

- 1) Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 60 - 70% έως το 2050 ως προς το 2005.
- 2) Ποσοστό 85 - 100% ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, με την αξιοποίηση όλων των εμπορικά ώριμων τεχνολογιών.
- 3) Συνολική διείσδυση ΑΠΕ σε ποσοστό 60 - 70% στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας μέχρι το 2050.
- 4) Σταθεροποίηση της ενεργειακής κατανάλωσης λόγω των μέτρων εξοικονόμησης ενέργειας.
- 5) Σχετική αύξηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας λόγω εξηλεκτρισμού των μεταφορών και μεγαλύτερης χρήσης αντλιών θερμότητας στον οικιακό και τριτογενή τομέα.
- 6) Σημαντική μείωση της κατανάλωσης πετρελαιοειδών.
- 7) Αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων στο σύνολο των μεταφορών στο επίπεδο του 31% - 34% μέχρι το 2050.
- 8) Το μερίδιο του ηλεκτρισμού είναι κυρίαρχο στις επιβατικές μεταφορές μικρής απόστασης (45%) και σημαντική αύξηση του μεριδίου των μέσων σταθερής τροχιάς.
- 9) Σημαντικά βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση για το σύνολο του κτιριακού αποθέματος και μεγάλη διείσδυση των εφαρμογών ΑΠΕ στον κτιριακό τομέα.
- 10) Ανάπτυξη μονάδων αποκεντρωμένης παραγωγής και έξυπνων δικτύων.

1.2.1 Η προνομιακή τιμολόγηση ως μηχανισμός προώθησης των ΑΠΕ

1.2.1.1 Η in concreto¹⁸ κατοχύρωση και λειτουργία του μηχανισμού της προνομιακής τιμολόγησης στην ελληνική έννομη τάξη.

Προκειμένου να αναλυθεί το νομοθετικό πλαίσιο της προνομιακής τιμολόγησης των ΑΠΕ και να περιγραφούν οι εισροές και εκροές του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, μέσω του οποίου λειτουργεί και ο μηχανισμός της προνομιακής τιμολόγησης των ΑΠΕ, είναι απαραίτητο να γίνει μια συνοπτική αναφορά στη δομή του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας της Ελλάδας, δηλαδή στο διασυνδεδεμένο σύστημα, αλλά και ειδικότερα στο μη διασυνδεδεμένο σύστημα, δηλαδή στα μη διασυνδεδεμένα νησιά (εφεξής ΜΔΝ).

¹⁸ Συγκεκριμένα

Το Διασυνδεδεμένο Σύστημα Μεταφοράς είναι το σύστημα που μεταφέρει ηλεκτρισμό, κυρίως από το σπουδαιότερο για την χώρα μας ενεργειακό κέντρο παραγωγής, το οποίο βρίσκεται στην Πτολεμαΐδα, στην Δυτική Μακεδονία. Η σπονδυλική στήλη του Διασυνδεδεμένου Συστήματος μεταφέρει ηλεκτρική ενέργεια στα μεγάλα κέντρα κατανάλωσης της Βόρειας, Κεντρικής και Νότιας Ελλάδας. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του Διασυνδεδεμένου Συστήματος είναι ότι διαθέτει εναέριες και υπόγειες γραμμές για την ηπειρωτική χώρα, καθώς και υποβρύχια καλώδια, που συνδέουν την νήσο Άνδρο και τα νησιά της Δυτικής Ελλάδας, Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλονιά και Ζάκυνθο και τέλος μία υποβρύχια διασύνδεση της Κέρκυρας με την Ηγουμενίτσα.

Τα ΜΔΝ περιλαμβάνουν τα νησιά της ελληνικής επικράτειας, των οποίων το δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας δεν συνδέεται με το δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας. Στα ΜΔΝ, εκτός από την Κρήτη, περιλαμβάνονται τα Δωδεκάνησα και τα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων. Η μη διασύνδεσή τους με την ηπειρωτική χώρα έχει ως αποτέλεσμα το γεγονός ότι, οι ηλεκτρικές τους ανάγκες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου καλύπτονται εξ ολοκλήρου από τις μονάδες παραγωγής, που βρίσκονται εγκατεστημένες στα νησιά αυτά και είναι είτε συμβατικές, είτε ανανεώσιμες είτε και τα δύο.

Οι συμβατικές μονάδες που λειτουργούν στα ΜΔΝ χρησιμοποιούν ως καύσιμο ακριβά παράγωγά του πετρελαίου, όπως ντίζελ και μαζούτ. Αποτέλεσμα αυτού είναι η σημαντική αύξηση του κόστους ηλεκτροπαραγωγής, το οποίο είναι ιδιαίτερος ακριβότερο από την τιμή πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας στους καταναλωτές.

Σχετικά με την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού - Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ), το νομοθετικό πλαίσιο εξασφαλίζει εγγυημένες τιμές αποζημίωσης (Feed-in-Tariffs). Οι τιμές αυτές εξαρτώνται από την εκάστοτε τεχνολογία και σε ορισμένες περιπτώσεις από τον τύπο του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας (Διασυνδεδεμένο ή ΜΔΝ), την εγκατεστημένη ισχύ και την ημερομηνία ενεργοποίησης της εγκατάστασης.

1.2.1.2 Εξειδίκευση του νομοθετικού πλαισίου

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, οι ρυθμίσεις του Ν. 2773/1999, εισήγαγαν ρηξικέλευθες νομοθετικές διατάξεις που αφορούσαν γενικότερα στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Ειδικότερα, ωστόσο, εισήχθη στη χώρα το σύστημα "Feed in tariffs" (FiT), ως μηχανισμός προώθησης των επενδύσεων στον τομέα των ΑΠΕ. Ο μηχανισμός αυτός προωθεί την παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ, η οποία αγοράζεται αφενός στο σύνολο της και κατά προτεραιότητα έναντι της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από τα συμβατικά καύσιμα (λιγνίτη, φυσικό αέριο) και αφετέρου αποζημιώνεται σε μια σταθερή τιμή, η οποία είναι υψηλότερη από την τιμή, στην οποία πωλείται η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από συμβατικά καύσιμα, ώστε να καλύπτεται το αυξημένο κόστος της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Επίσης, προβλέφθηκε ως αναπόσπαστο συστατικό του μηχανισμού FiTs η λειτουργία ενός «Ειδικού Λογαριασμού» με συγκεκριμένους νομοθετημένους πόρους, ώστε από τους πόρους του λογαριασμού αυτού να εξοφλούνται όλοι οι παραγωγοί ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, δηλαδή τόσο οι μονάδες της ηπειρωτικής χώρας και των συνδεδεμένων νησιών, όσο και οι μονάδες των μη διασυνδεδεμένων νησιών και να εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία των σχετικών επιχειρήσεων.

Μετά τον Ν. 2773/1999, ακολούθησε ο Ν. 3468/2006, όπως ανωτέρω αναλύθηκε, με τον οποίο επί της ουσίας διατηρήθηκε ο μηχανισμός FiTs. Με τον νόμο αυτό, προβλέφθηκε, μεταξύ άλλων, η κατά προτεραιότητα απορρόφηση της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από σταθμούς παραγωγής από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ από το σύστημα ή το δίκτυο, η υποχρεωτική σύναψη σύμβασης πώλησης της παραγόμενης ενέργειας μεταξύ των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ και του διαχειριστή του συστήματος ή δικτύου, η σύναψη σύμβασης πώλησης με διάρκεια είκοσι (20) έτη και δυνατότητα παράτασης, καθώς και συγκεκριμένος τρόπος τιμολόγησης της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ με πρόβλεψη συγκεκριμένης τιμής σε ευρώ ανά μεγαβατώρα (MWh) ανάλογα με το είδος της χρησιμοποιούμενης μορφής ενέργειας (αιολικής, ηλιακής κλπ.), την ισχύ της εγκατάστασης και το εάν η εγκατάσταση βρίσκεται στο διασυνδεδεμένο σύστημα ή στα μη διασυνδεδεμένα νησιά (ΜΔΝ).

Με το άρθρο 27 Α του Ν. 3734/2009, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω τροποποιήθηκε ο τρόπος τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας ειδικά

για τα φωτοβολταϊκά συστήματα. Ενώ, με την παρ. 5 ορίσθηκε ότι: «α) Η σύμβαση πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκά σταθμό συνάπτεται για είκοσι (20) έτη, συνομολογείται με την τιμή αναφοράς που αναγράφεται στον ανωτέρω πίνακα και αντιστοιχεί στο μήνα και έτος που υπογράφεται η Σύμβαση Αγοραπωλησίας ηλεκτρικής ενέργειας με τον αρμόδιο Διαχειριστή, υπό την προϋπόθεση έναρξης δοκιμαστικής λειτουργίας ή για τις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται περίοδος δοκιμαστικής λειτουργίας ενεργοποίησης της σύνδεσης του φωτοβολταϊκού σταθμού, εντός δεκαοκτώ (18) μηνών για τους σταθμούς ισχύος έως 10 MW και εντός τριάντα έξι (36) μηνών για τους σταθμούς ισχύος από 10 MW και άνω β) Οι τιμές που καθορίζονται στον ανωτέρω πίνακα αναπροσαρμόζονται κάθε έτος, κατά ποσοστό 25% του δείκτη τιμών καταναλωτή του προηγούμενου έτους, όπως αυτός καθορίζεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή ...¹⁹.

Σε συνέχεια των νομοθετικών ρυθμίσεων και όταν η χώρα διερχόταν στο αρχικό στάδιο της οικονομικής δυσπραγίας, εφαρμόστηκε ο Ν. 3851/2010 «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής». Στον εν θέματι νόμο υιοθετήθηκε επί λέξει ως «εθνικός στόχος», ο στόχος συμμετοχής των ΑΠΕ στην παραγόμενη ενέργεια που ορίζεται στην Οδηγία 2009/28/EK και τροποποιήθηκαν ή/και συμπληρώθηκαν διατάξεις του Ν. 3468/2006. Μεταξύ άλλων έγινε μία προσπάθεια εξορθολογισμού της τιμολόγησης της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ.

Σε εκτέλεση της άνω διατάξεως εκδόθηκε η Υπουργική Απόφαση Α.Υ./Φ1/οικ.19598 «Απόφαση για την Επιδιωκόμενη Αναλογία Εγκατεστημένης Ισχύος και την κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας» – ΦΕΚ Β' / 1630 / 11.10.2010, με την οποία τέθηκε, επισήμως, ο εθνικός στόχος επιδιωκόμενης αναλογίας εγκατεστημένης ισχύος ανά τεχνολογία ΑΠΕ με χρονικό ορίζοντα τα έτη 2014 και 2020, που είναι και το έτος επίτευξης του ευρωπαϊκού στόχου, και προβλέφθηκε η δυνατότητα αναστολής της διαδικασίας αδειοδότησης ή/και σύνδεσης ανά τεχνολογία ΑΠΕ ή/και ανά κατηγορία παραγωγού με Απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής

¹⁹ Διευκρινίζεται ότι η εν λόγω διάταξη έχει πλέον αντικατασταθεί με την υποπαράγραφο 2 της παραγράφου 1.2. του άρθρου πρώτου του ν.4093/2012 ως εξής: «5.α) Η σύμβαση πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκό σταθμό συνάπτεται για είκοσι (20) έτη, συνομολογείται με την τιμή αναφοράς που.....αντιστοιχεί στην τιμή που ισχύει κατά την ημερομηνία έναρξης της δοκιμαστικής λειτουργίας, αν δεν προβλέπεται περίοδος δοκιμαστικής λειτουργίας, κατά την ημερομηνία της ενεργοποίησης της σύνδεσης του φωτοβολταϊκού σταθμού.» και αφορά στην υλοποίηση νέων επενδύσεων.

Αλλαγής. Περαιτέρω, με την με αρ. πρωτ. Α.Υ./Φ1/οικ.17149/30.8.2010 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Β' 1497), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 3 του άρθρου 12 του ν. 3468/2006, καθορίστηκε ο τύπος και το περιεχόμενο των συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ μεταξύ των παραγωγών και των αντισυμβαλλομένων τους (διαχειριστών του συστήματος ή του δικτύου), ώστε να είναι σύμφωνα με όλες τις πιο πάνω νομοθετικές προβλέψεις.

Αυτή την έξαρση νομοθετικών και ρυθμιστικών παρεμβάσεων ακολούθησε ο Ν. 4001/2011 «Για τη λειτουργία ενεργειακών αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις» στον οποίο περιελήφθησαν σειρά ρυθμίσεων σχετικά με την αγορά ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ. Ειδικότερα, προβλέφθηκε η αρμοδιότητα της σύναψης των συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, οι οποίοι συνδέονται με το Σύστημα ή το Δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας ή το δίκτυο των διασυνδεδεμένων με την ηπειρωτική χώρα νησιών και της πληρωμής του οικείου τμήματος, η οποία ανήκε έως τότε στην εταιρία ΔΕΣΜΗΕ ΑΕ (τότε διαχειριστή του συστήματος), περιήλθε πλέον στην ανώνυμη εταιρία «Λειτουργός Αγοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε.» (εφεξής ΛΑΓΗΕ ΑΕ), η οποία συστάθηκε με το Ν. 4001/2011 και στην οποία ανατέθηκε η γενική αρμοδιότητα της εφαρμογής των κανόνων για τη λειτουργία της εγχώριας αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

Επιπλέον, ορίστηκε η αρμοδιότητα της σύναψης των συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ που συνδέονται με το δίκτυο των Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών (ΜΔΝ) και της πληρωμής του οικείου τμήματος, η οποία ανήκε έως τότε στη ΔΕΗ Α.Ε., περιήλθε στην ανώνυμη εταιρία «Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας Α.Ε.» (εφεξής ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ), η οποία συστάθηκε με το Ν. 4001/2011 και στην οποία ανατέθηκε η γενική αρμοδιότητα της ανάπτυξης, λειτουργίας και συντήρησης του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και η ειδικότερη αρμοδιότητα της διαχείρισης των ηλεκτρικών συστημάτων των Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών.

Τέλος, υπήρξε σαφής πρόβλεψη με την οποία ορίστηκε ότι η ΛΑΓΗΕ ΑΕ και η ΔΕΔΔΗΕ ΑΕ ανακτούν πλήρως τα ποσά που καταβάλλουν στους αντισυμβαλλόμενους τους, μέσω του ειδικού διαχειριστικού λογαριασμού, όπως αυτός δημιουργήθηκε σύμφωνα με άρθρο 40 του ν. 2773/1999. Με την ρύθμιση αυτή, ο «Ειδικός Λογαριασμός» τον οποίο, έως τότε, διαχειριζόταν η ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε. και η διαχείριση του οποίου ανατέθηκε πλέον στη ΛΑΓΗΕ Α.Ε., διατηρήθηκε ως το αποκλειστικό μέσο διενέργειας και εξασφάλισης της πληρωμής των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, δεδομένου ότι από τον Ειδικό αυτό

Λογαριασμό ανακτούν (εισπράττουν) οι αντισυμβαλλόμενοι των παραγωγών, δηλαδή η ΛΑΓΗΕ Α.Ε. και η ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., τα οφειλόμενα στους παραγωγούς, με βάση τις μεταξύ τους συμβάσεις πώλησης.

1.2.1.3 Συγκεκριμένα ο Ειδικός Διαχειριστικός Λογαριασμός

Ο Ειδικός Διαχειριστικός Λογαριασμός ΑΠΕ, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, δημιουργήθηκε δυνάμει του άρθρου 40 του Ν.2773/1999. Σκοπός του ήταν η χρηματοδότηση της αγοράς των ποσοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας που παράγονται από ΑΠΕ από «ανεξάρτητους» παραγωγούς, οι οποίοι δεν είχαν την δυνατότητα άμεσης διάθεσης της παραγόμενης από τις μονάδες τους ηλεκτρικής ενέργειας στην κατανάλωση, αλλά ήταν υποχρεωμένοι να την πωλούν και μάλιστα αποκλειστικά στον Διαχειριστή του Συστήματος (τον τότε ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε.) ή στον Διαχειριστή του Δικτύου (τότε ΔΕΗ), αναλόγως της σύνδεσης της παραγωγικής μονάδας στο Σύστημα Μεταφοράς ή στο Δίκτυο μη Διασυνδεδεμένων Νήσων. Η ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε. και η ΔΕΗ, αντίστοιχα, αγόραζαν την παραγόμενη ενέργεια καταβάλλοντας στον παραγωγό το σχετικό τίμημα και εν συνεχεία ανακτούσαν τα καταβληθέντα στους παραγωγούς ΑΠΕ από τον Ειδικό Λογαριασμό. Μετά τη θέσπιση του Ν. 4001/2011, η ΛΑΓΗΕ Α.Ε. και η ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., αντικατέστησαν ως Διαχειριστές του Συστήματος και του Μη Διασυνδεδεμένου Δικτύου την ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε. και την ΔΕΗ αντίστοιχα, και τις υποκατέστησαν σε ό,τι αφορά την εκτέλεση των συμβάσεων ηλεκτρικής ενέργειας με παραγωγούς ΑΠΕ και την ανάκτηση των σχετικών ποσών από τον Ειδικό Λογαριασμό.

Τα έξοδα, οι λεγόμενες εκροές του Ειδικού Λογαριασμού συνίστανται αποκλειστικά σε πληρωμές προς τον εκάστοτε στον Διαχειριστή του Συστήματος (ΛΑΓΗΕ Α.Ε.) ή στον Διαχειριστή του Δικτύου (ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε.), του ποσού που καταβάλλεται από τους άνω Διαχειριστές στους ανεξάρτητους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, αναλόγως της σύνδεσης της παραγωγικής μονάδας στο Σύστημα Μεταφοράς ή στο Δίκτυο μη Διασυνδεδεμένων Νήσων. Βάσει των διατάξεων του Ν. 4001/2011, στις ΑΠΕ περιλαμβάνονται και τα οικιακά φωτοβολταϊκά των στεγών, καθώς και οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από ΣΗΘΥΑ. Ενόψει του ότι όλες οι οφειλές προς τους παραγωγούς προκύπτουν από δεδομένες και γνωστές στους Διαχειριστές και την Ρ.Α.Ε. γραπτές συμβάσεις στις οποίες προβλέπεται συγκεκριμένη (μέγιστη) παραγωγικότητα των μονάδων και σταθερή και εγγυημένη κατά μονάδα (MWh) τιμή, ο προϋπολογισμός των εκροών του Λογαριασμού είναι σχετικά ευχερής στους διαθέτοντες τα σχετικά συγκεντρωτικά στοιχεία.

Τα έσοδα, οι λεγόμενες εισροές του Ειδικού Λογαριασμού προβλέφθηκε αρχικά να προέρχονται: α) από την αξία της αγοράς από τους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο της χονδρεμπορικής αγοράς (διαδικασία διευθέτησης αποκλίσεων παραγωγής – ζήτησης) ισχύος ίσης με την εγχυθείσα στο Σύστημα ή στο Δίκτυο των Μη Διασυνδεδεμένων Νήσων από τους ανεξάρτητους παραγωγούς, και β) από το ειδικό τέλος ΑΠΕ που κάθε καταναλωτής προβλέφθηκε να καταβάλλει αναλόγως της καταναλωθείσας ενέργειας (αναλογικό τέλος), η ανά ΚWh αξία του οποίου προβλέφθηκε να καθορίζεται με Υπουργική Απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης. Με άλλα λόγια, ως έσοδα προβλέφθηκαν, οι πληρωμές που καταβάλλουν οι προμηθευτές για την ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ στο Σύστημα, με βάση την τιμή της χονδρεμπορικής αγοράς, η οποία δεν είναι άλλη από την Οριακή Τιμή Συστήματος²⁰ (εφεξής ΟΤΣ).

Με τον Ν. 4152/2013, τροποποιήθηκε ο μηχανισμός εσόδων του Ειδικού Λογαριασμού και προβλέφθηκε η υποχρέωση των προμηθευτών να καταβάλλουν ως έσοδο του Ειδικού Λογαριασμού για την ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ και εγχέεται στο Σύστημα, είτε την ΟΤΣ είτε το μεσοσταθμικό μεταβλητό κόστος των θερμικών συμβατικών σταθμών, εφόσον η ΟΤΣ είναι χαμηλότερη από το τελευταίο.

Με την παρ. 16 του άρθρου 12 του Ν. 3851/2010, προβλέφθηκε ως πόρος του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ μέρος της υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. εισφοράς (αρ. 14 Ν. 1730/1999). Σε εκτέλεση της άνω διάταξης το άρθρο 1 της κοινής Υπουργικής Απόφασης των Υπουργών Π.Ε.Κ.Α. και Πολιτισμού Υ.ΑΠΕ /Φ.1/2303/οικ.16935 «Προσδιορισμός ποσοστού της εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. του άρθρου 14 του ν. 1730/1987, το οποίο αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν. 2773/1999, όρισε ως πόρο του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ το 25% της εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. (αρ. 14 Ν. 1730 / 1999).

Επίσης, με την παρ. 7 του άρθρου 52 του Ν. 4042/2012, «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Ρύθμιση

²⁰ Η Οριακή Τιμή του Συστήματος (ΟΤΣ) είναι η τιμή κόστους ηλεκτρικής ενέργειας ανά ώρα στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα, που διαμορφώνεται από τις προσφορές έγχυσης ενέργειας (MWh) των μονάδων των συμβατικών σταθμών και των μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών (ΥΗΣ) στο πλαίσιο λειτουργίας της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (mandatory pool), την οποία εισπράττουν όλοι όσοι εγχέουν ενέργεια στο Σύστημα και πληρώνουν όλοι όσοι ζητούν ενέργεια από το Σύστημα (ήτοι οι προμηθευτές, όπως κυρίως η ΔΕΗ Α.Ε.) και αντικατοπτρίζει το κόστος παραγωγής της ακριβότερης μονάδας την συγκεκριμένη ώρα. Η ΟΤΣ είναι μια από τις παραμέτρους που συνθέτουν το ενεργειακό κόστος στην χονδρεμπορική αγορά (κόστος προμηθευτών). Πρόσθετοι μηχανισμοί που διαμορφώνουν το τελικό κόστος χονδρεμπορικής είναι ο μηχανισμός της Οριακής Τιμής Αποκλίσεων (εκκαθάριση αγοράς), ο μηχανισμός Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους θερμικών σταθμών, ο μηχανισμός Αποδεικτικών Διαθεσιμότητας Ισχύος και ο μηχανισμός αποζημίωσης της ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (έσοδο Ειδικού Λογαριασμού) με τη μέγιστη τιμή μεταξύ της ΟΤΣ και του Μέσου Μεταβλητού Κόστους των θερμικών σταθμών.

θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής», προστέθηκε στους πόρους του Ειδικού Λογαριασμού, σύμφωνα με το άρθρο 143 του Ν. 4001/2001, το ειδικό τέλος που καταβάλλουν οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη, το οποίο ανέρχεται σε 2 Ευρώ / MWh.

Εν συνεχεία, ενόψει του συσσωρευμένου ελλείμματος/χρέους του Ειδικού Λογαριασμού των ΑΠΕ κατά το τέλος του έτους 2012 και προς αντιμετώπισή του, δια της παρ. 1 του άρθρου 32 του Ν. 4111/2013, «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, τροποποιήσεις του ν. 4093/2012, κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Έγκριση των Σχεδίων των Συμβάσεων Τροποποίησης της Κύριας Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας, του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Τ.Χ.Σ.) και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), με τίτλο «Κύρια Σύμβαση Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης», της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων ΣΙΤ» και της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ε.Τ.Χ.Σ., της Ελληνικής Δημοκρατίας και της ΤτΕ, με τίτλο «Διευκόλυνση αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων», παροχή εξουσιοδοτήσεων για την υπογραφή των Συμβάσεων» και άλλες επείγουσες διατάξεις», η άνω περίπτωση γ' του άρθρου 143 παρ. 2 του Ν. 4001/2011 αντικαταστάθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ. 3 του ίδιου νόμου. Η άνω ρύθμιση υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική από οργανωτικής πλευράς, καθώς με αυτήν, όχι μόνο διατηρήθηκε η αποφασιστική αρμοδιότητα της Ρ.Α.Ε. να προσδιορίζει με αποφάσεις της που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως τις αριθμητικές τιμές και τις μοναδιαίες χρεώσεις της μεθοδολογίας προσδιορισμού του ειδικού τέλους ΑΠΕ, αλλά προβλέφθηκε επίσης ρητώς ότι: α) οι αποφάσεις αυτές θα εκδίδονται τον 12ο μήνα κάθε έτους για το επόμενο έτος και θα αναθεωρούνται τον 6ο μήνα κάθε έτους, ήτοι ότι πρακτικά το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (εφεξής ΕΤΜΕΑΡ) θα επαναπροσδιορίζεται ανά εξάμηνο, β) ότι οι αποφάσεις αυτές θα πρέπει να στηρίζονται σε «προϋπολογιστική εκτίμηση των εσόδων και εξόδων του ειδικού διαχειριστικού Λογαριασμού», ώστε να μην δημιουργείται έλλειμμα στον Ειδικό Λογαριασμό.

1.2.1.4 Το Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ)

Το κόστος «πριμοδότησης» της ενέργειας από ΑΠΕ ανακτάται μέσω του Εδικού Τέλους Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ). Το ύψος του Ειδικού Τέλους για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας προσδιορίζεται με Υπουργική Απόφαση μετά από πρόταση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας και χρεώνεται σε όλους τους καταναλωτές με βάση το ύψος της ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνουν.

Σύμφωνα με το Ν.2773/1999, η ΔΕΗ και οι λοιποί προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας καταβάλουν το Ειδικό Τέλος ΑΠΕ στο Λειτουργό της Αγοράς (ΛΑΓΗΕ), προκειμένου αυτός να καλύψει μέρος του απαιτούμενου ποσού που καταβάλλει στους Παραγωγούς ΑΠΕ, για την αγορά από αυτούς ολόκληρης της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγουν.

Το συγκεκριμένο αυτό «τέλος», όπως έχει χαρακτηριστεί από τον νομοθέτη, καλύπτει το ακριβότερο κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, έναντι παραγωγής από τα συμβατικά καύσιμα. Από ουσιαστική άποψη, αυτή η χρέωση αποτελεί ένα «ανταποδοτικό τέλος», που η Πολιτεία δια του Ν.2773/99 έχει επιβάλει για να καλυφθεί το κόστος του περιβαλλοντικού αγαθού που προσφέρει στους πολίτες, δηλαδή της καθαρής ενέργειας.

Ωστόσο, με εντελώς πρόσφατη νομολογία²¹ η ολομέλεια του Ανώτατου Δικαστηρίου της χώρας, ήτοι το Συμβούλιο της Επικρατείας (εφεξής ΣτΕ), δέχθηκε ότι ο Προμηθευτής και στη συνέχεια ο καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας αγοράζουν μίγμα ενέργειας από συμβατικά καύσιμα και ΑΠΕ. Άρα και η ενέργεια αυτή διοχετεύει στο σύστημα μεταφοράς και διανομής είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η προέλευση της κατ' ιδίαν πηγής ενέργειας. Συνεπώς, το ΕΤΜΕΑΡ αποτελεί μέρος του τιμήματος – ρυθμιζόμενο κόστος - για την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Το Δικαστήριο δεν αντιμετώπισε το ΕΤΜΕΑΡ ως δημοσιονομικό βάρος, οπότε θα ετίθετο το ζήτημα αν συνιστά φόρο ή τέλος, αλλά το αντιμετώπισε ως αντίτιμο της πωλούμενης ηλεκτρικής ενέργειας.

1.2.2 Η συσχέτιση και εξέλιξη της προνομιακής τιμολόγησης με την εν γένει αδειοδοτική διαδικασία σταθμών ΑΠΕ στην ελληνική έννομη τάξη.

Η Οδηγία 2009/28/ΕΚ προβάλλει ως βασική απαίτηση την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών και την άρση των κανονιστικών φραγμών, ιδίως κατά την έγκριση, την πιστοποίηση και την αδειοδότηση μονάδων παραγωγής ενέργειας από

²¹ Βλ. Αποφάσεις Ολομ ΣτΕ 3366/2015 και Ολομ ΣτΕ 3367/2015, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

ανανεώσιμες πηγές. Προς εναρμόνιση της ανωτέρω οδηγίας, ο εθνικός νομοθέτης προσπάθησε με πολλαπλά νομοθετικά κείμενα να υπερβεί τις δαιδαλώδεις γραφειοκρατικές διαδικασίες, προκειμένου να προβεί στην απλοποίηση και εκλογίκευση της αδειοδοτικής διαδικασίας, θέτοντας συντομότερες προθεσμίες στις διοικητικές αρχές. Ωστόσο, η προβληματική τόσο σε ζητήματα αδειοδότησης σταθμών ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ, όσο και σε ζητήματα σύνδεσης τους και εν τέλει ενεργοποίησής τους, εξακολουθεί να υφίσταται, δημιουργώντας εν γένει καθυστερήσεις στην αδειοδοτική διαδικασία. Από την άλλη πλευρά, ως θετική αποτιμάται η σύσταση Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εξυπηρέτησης Επενδυτών για έργα ΑΠΕ στους κόλπους του Υπουργείου Ενέργειας και Περιβάλλοντος, στα πρότυπα φορέα μιας στάσης («one stop shop»), που σκοπό έχουν την παροχή πληροφοριών και τη συντονισμένη διεκπεραίωση αιτημάτων των επενδυτών που ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν επενδύσεις για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

1.2.2.1 Εγκατάσταση σταθμών ΑΠΕ και ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας

Οι εγκαταστάσεις ΑΠΕ, ως προς την χωροθέτηση τους αρχικά, αντιμετώπιστηκαν σχεδόν αποκλειστικά στο πλαίσιο των διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης των σχετικών έργων, ελλείψει χωροταξικού σχεδιασμού. Ωστόσο, η ανάγκη ειδικού χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ υπήρξε ιδιαίτερα έντονη, με αποτέλεσμα τη θέσπιση του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (εφεξής ΕΠΧΣΑΑ) για τις ΑΠΕ, το οποίο εξειδικεύει και συμπληρώνει τις κατευθύνσεις που θέτει το γενικό πλαίσιο.

Το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο επιδιώκει τη διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, ανά κατηγορία δραστηριότητας και κατηγορία χώρου, την καθιέρωση κανόνων και κριτηρίων χωροθέτησης, που θα επιτρέπουν αφενός μεν την δημιουργία βιώσιμων εγκαταστάσεων ΑΠΕ και αφετέρου την αρμονική ένταξή τους στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, ώστε να επιτευχθεί ανταπόκριση στους στόχους των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. Από τα έργα ηλεκτροπαραγωγής ΑΠΕ, ωστόσο, αναφορικά με την εφαρμογή των κανόνων του ΕΠΧΣΑΑ εξαιρούνται: α) Οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ που εξαιρούνται από την υποχρέωση λήψης αδείας παραγωγής, αδείας εγκατάστασης και άδειας λειτουργίας, β) τα Μεγάλα Υδροηλεκτρικά Έργα (ΜΥΗΕ), λόγω των ιδιομορφιών που παρουσιάζουν, και γ) οι εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ που χαρακτηρίζονται ως μη οχλούσες εγκαταστάσεις κατά την πολεοδομική νομοθεσία.

Το ειδικό χωροταξικό πλαίσιο που έχει επιλεγεί, διακρίνεται σε κατηγορίες περιοχών στην επικράτεια, στις οποίες αποκλείεται, εν όλω ή εν μέρει, η χωροθέτηση έργων ΑΠΕ. Οι κατάλληλες περιοχές για την υποδοχή των ΑΠΕ, και οι ειδικότερες ανά κατηγορία ΑΠΕ χωροταξικές προϋποθέσεις εγκατάστασης προσδιορίζονται, ιδίως, σε συνάρτηση με τη φυσιογνωμία, τη φέρουσα ικανότητα και το περιβάλλον των περιοχών εγκατάστασης.

Όσον αφορά στις εγκαταστάσεις αιολικής ενέργειας, προκειμένου να επιτευχθεί όσον το δυνατόν μεγαλύτερη χωρική συγκέντρωση αιολικών εγκαταστάσεων επιλέγονται οι κατάλληλες περιοχές με βάση τα στοιχεία του αιολικού δυναμικού, την επίτευξη οικονομιών κλίμακας στα απαιτούμενα δίκτυα, τις βιώσιμες εγκαταστάσεις, τις περιοχές αποκλεισμού και τη φέρουσα ικανότητα των περιοχών. Η χωροθέτηση τους απαγορεύεται σε ορισμένες περιοχές, όπως διατηρητέα μνημεία μείζονος σημασίας, οριοθετημένες αρχαιολογικές ζώνες προστασίας, περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης, υγράτοποι διεθνούς σημασίας, οικότοποι προτεραιότητας (Δίκτυο Natura 2000²²), εντός σχεδίων πόλεων και ορίων οικισμών προ του 1923 ή κάτω των 2000 κατοίκων, οριοθετημένες λατομικές περιοχές και μεταλλευτικές ζώνες, και σε ακτές κολύμβησης. Περαιτέρω, καθορίζονται ειδικά κριτήρια χωροθέτησης αιολικών μονάδων στην ηπειρωτική χώρα, στην νησιωτική χώρα, στην Αττική και στο θαλάσσιο χώρο και τις ακατοίκητες νησίδες.

Ως προς τα Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα (ΜΥΗΕ), η χωροθέτησή τους αποσκοπεί στον εντοπισμό υδατικών διαμερισμάτων με εκμεταλλεύσιμο υδραυλικό δυναμικό, στον προσδιορισμό περιοχών ασυμβατότητας ή αποκλεισμού, μέσα στις οποίες πρέπει να αποκλεισθεί η χωροθέτηση των ΜΥΗΕ και των συνοδευτικών τους έργων, στον καθορισμό κριτηρίων για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των υποδοχέων ΜΥΗΕ, στον καθορισμό κριτηρίων και κανόνων ένταξης των ΜΥΗΕ στο φυσικό, πολιτιστικό και ανθρωπογενές περιβάλλον της περιοχής εγκατάστασης, στην εφαρμογή των αρχών διαχείρισης των υδάτων σύμφωνα με την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία. Επιπλέον, καθορίζονται οι περιοχές αποκλεισμού χωροθέτησης τους, που είναι αντίστοιχες αυτών των αιολικών σταθμών, καθώς και τα κριτήρια για την εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας των υποδοχέων.

²² Βλ. Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης.05.1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, ΕΕΕΕ L 206 της 22.07.1992, σελ. 7, καθώς και την υπ' αριθ. 2006/613/ΕΚ απόφαση της Επιτροπής της 19.07.2006, σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, ΕΕΕΕ L259 της 21.09.2006, σελ. 1.

Τέλος, καθορίζονται κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας, ενέργειας από βιομάζα ή βιοαέριο, γεωθερμικής ενέργειας και νέων μορφών ΑΠΕ.

Αναφορικά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ εφαρμογή έχει ο Ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος» σύμφωνα με το άρθρο 1 του οποίου, τα έργα και δραστηριότητες κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό επίπτωσής τους στο περιβάλλον, για τις οποίες (κατηγορίες) προβλέπεται και διαφορετική αδειοδοτική διαδικασία.

Στα πλαίσια συντόμευσης της απαιτούμενης διαδικασίας, δίδεται στη συνέχεια η δυνατότητα παράλληλης διενέργειας των αδειοδοτικών πράξεων. Σύμφωνα με το άρθρο 8 παρ. 3, Ν. 3468/2006 ως ισχύει, μετά την έκδοση της άδειας παραγωγής, ο ενδιαφερόμενος, προκειμένου να του χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης, ζητά ταυτόχρονα την έκδοση των εξής διοικητικών πράξεων:

- α) Προσφορά Σύνδεσης από τον αρμόδιο Διαχειριστή,
- β) Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (εφεξής ΕΠΟ), και
- γ) Άδεια Επέμβασης σε δάσος ή δασική έκταση, εφόσον απαιτείται, ή γενικά των αναγκαίων αδειών για την απόκτηση του δικαιώματος χρήσης της θέσης εγκατάστασης του έργου.

Αναφορικά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση, η ουσιαστική καινοτομία συνίσταται στη συγχώνευση σε μία ενιαία διαδικασία των διαδικασιών Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (εφεξής ΠΠΕΑ) και ΕΠΟ. Μετά την έκδοση της άδειας παραγωγής έργου ΑΠΕ, ο φάκελος και η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) υποβάλλονται από τον ενδιαφερόμενο στην αρχή που είναι αρμόδια για την περιβαλλοντική αδειοδότηση. Η αρχή αυτή αποφαινεται για τη χορήγηση ή μη απόφασης ΕΠΟ εντός τεσσάρων μηνών από το χρόνο που ο φάκελος και η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων θεωρηθούν πλήρεις. Οι κατά νόμο προβλεπόμενες γνωμοδοτήσεις στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των έργων ΑΠΕ, περιορίζονται αποκλειστικά στα θέματα αρμοδιότητας κάθε γνωμοδοτούντος φορέα και στην τήρηση των όρων και προϋποθέσεων χωροθέτησης που προβλέπονται στο ΕΠΧΣΑΑ για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, όπως ισχύει κατά περίπτωση. Οι τασσόμενες προθεσμίες για την υποβολή των γνωμοδοτήσεων θεωρούνται στο σύνολο τους ως αποκλειστικές με αποτέλεσμα μετά την τυχόν άπρακτη παρέλευσή τους να χορηγείται η απόφαση ΕΠΟ. Η απόφαση ΕΠΟ ισχύει για δέκα έτη και μπορεί να ανανεώνεται για μία ή περισσότερες φορές, μέχρι ίσο χρόνο κάθε φορά.

Με την παράγραφο 13 του άρθρου 8 , Ν. 3468/2006 ως ισχύει, θεσπίζεται η εξαίρεση ορισμένων κατηγοριών έργων ΑΠΕ από την υποχρέωση έκδοσης απόφασης ΕΠΟ, είτε επειδή συνιστούν μικρή επέμβαση στο περιβάλλον λόγω της χαμηλής εγκατεστημένης ηλεκτρικής ισχύος τους, είτε επειδή έχει προηγηθεί η απαιτούμενη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα πλαίσια προγενέστερης διαδικασίας. Συγκεκριμένα, εξαιρούνται, από την υποχρέωση έκδοσης απόφασης ΕΠΟ και απαιτείται μόνο χορήγηση βεβαίωσης της εν λόγω απαλλαγής τους:

- ✓ οι φωτοβολταϊκοί σταθμοί και οι ανεμογεννήτριες που εγκαθίστανται σε κτίρια ή και άλλες δομικές κατασκευές ή εντός οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανικών δραστηριοτήτων,
- ✓ οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ που εγκαθίστανται σε γήπεδα, εφόσον η εγκατεστημένη ηλεκτρική ισχύς τους δεν υπερβαίνει τα εξής όρια ανά τεχνολογία: 0,5 MW για σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής από γεωθερμία, ή από φωτοβολταϊκά ή ηλιοθερμικά, και 20 kW για αιολικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής.

Ωστόσο, για τους ανωτέρω σταθμούς που εγκαθίστανται α) σε γήπεδα που βρίσκονται σε οριοθετημένες περιοχές του δικτύου Natura 2000 ή σε παράκτιες ζώνες που απέχουν λιγότερο από εκατό μέτρα από την οριογραμμή του αιγιαλού εκτός βραχονησίδων, ή β) γειτνιάζουν, σε απόσταση μικρότερη των εκατόν πενήντα μέτρων, με σταθμό ΑΠΕ της ίδιας τεχνολογίας που είναι εγκατεστημένος σε άλλο γήπεδο και έχει εκδοθεί γι' αυτόν άδεια παραγωγής ή απόφαση ΕΠΟ ή προσφορά σύνδεσης, η δε συνολική ισχύς των σταθμών υπερβαίνει τα παραπάνω καθοριζόμενα όρια εξαίρεσης, προβλέπεται η επιστροφή στον κανόνα υποχρεωτικής έκδοσης ΕΠΟ. Με τη ρύθμιση αυτή αφενός εξυπηρετείται η κοινωνική διάσταση του νόμου ευνοώντας τις μικρότερες εγκαταστάσεις ΑΠΕ, οι οποίες κατά κύριο λόγο ενδιαφέρουν ιδιώτες μικροεπενδυτές, και αφετέρου αποφεύγεται το ενδεχόμενο καταστρατήγησης του νόμου και παράκαμψης της περιβαλλοντικής διαδικασίας αδειοδότησης.

1.2.2.2 *In stricto sensu*²³ ενεργειακά ζητήματα αδειοδοτήσεων σταθμών ΑΠΕ

Ο Νόμος 3468/2006, όπως έχει αναλυθεί και ανωτέρω, καθορίζει το νομικό πλαίσιο έγκρισης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Οι άδειες που απαιτεί ένας σταθμός ηλεκτρικής ενέργειας είναι η Άδεια Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, η οποία χορηγείται με απόφαση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας(ΡΑΕ), βάσει των ειδικών κριτηρίων υγείας, ασφάλειας, αποτελεσματικότητας, το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ, την προστασία του περιβάλλοντος, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 του νόμου 3851/2010, και οι Άδειες Εγκατάστασης και Λειτουργίας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε μη διασυνδεδεμένα νησιά²⁴, σε περιοχές με κορεσμένα ηλεκτρικά δίκτυα, καθώς και περιοχές με άλλους υφιστάμενους περιορισμούς, οι αιτήσεις Αδειών Παραγωγής από ΑΠΕ σε εγκαταστάσεις αυτοπαραγωγών έχουν προτεραιότητα από άλλες εφαρμογές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Οι άδειες παραγωγής υβριδικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής στα μη διασυνδεδεμένα νησιά θα πρέπει να συνοδεύονται από λεπτομερή ανάλυση που να περιγράφει τον τρόπο ενσωμάτωσης και λειτουργίας του σταθμού στο ηλεκτρικό δίκτυο του νησιού σε ετήσια βάση, συμπεριλαμβανομένης και της εγγυημένης παροχής ισχύος και τους όρους λειτουργίας και προϋποθέσεις του σταθμού. Το πλεόνασμα ηλεκτρικής ενέργειας ακολουθεί τους κανόνες που ισχύουν για τους αυτοπαραγωγούς, δηλαδή, τη δέσμευση να μην παρέχουν στο δίκτυο πάνω από το 20% της ετήσιας παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η μονάδα ΑΠΕ κρίνεται βάσει μιας τεchnοοικονομικής ανάλυσης που ετοιμάζεται από τον αιτούντα.

Επιπλέον, στον υπόψη νόμο προβλέπεται εξαίρεση από την υποχρέωση Άδειας Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας και Αδειών Εγκατάστασης και Λειτουργίας, φυσικών ή νομικών πρόσωπων που παράγουν ηλεκτρική ενέργεια σε εγκαταστάσεις ΑΠΕ και μονάδες συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης²⁵, κάτω από αυστηρούς

²³ Εν στενή έννοια

²⁴ Το άρθρ. 130 του νόμου 4001/2011 ορίζει ότι η διαχείριση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε μη διασυνδεδεμένα νησιά ρυθμίζεται σύμφωνα με τον Κώδικα Διαχείρισης Ηλεκτρικών Συστημάτων Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών που συντάχθηκε από το Διαχειριστή Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΔΔΗΕ) μετά από τροποποιήσεις της ΡΑΕ. Η 1^η έκδοση του Κώδικα Διαχείρισης Ηλεκτρικών Συστημάτων Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών δημοσιεύτηκε το 2014. Ο κώδικας αυτός περιέχει όλους τους κανονισμούς που αφορούν ενεργειακές δραστηριότητες στα μη διασυνδεδεμένα νησιά. Οι αρμοδιότητες, ευθύνες και τα δικαιώματα των διαχειριστών, των εποπτικών αρχών, των παραγωγών και των καταναλωτών σε θέματα ενέργειας έχουν καθοριστεί σαφώς, όπως έχουν και όλες οι απαραίτητες ενέργειες και προϋποθέσεις για την ορθή εφαρμογή και επιβολή συμφωνιών στον τομέα της ενέργειας.

²⁵ ΣΗΘΥΑ είναι μονάδες συμπαραγωγής που εξασφαλίζουν εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας τουλάχιστον 10% σε σύγκριση με τη χωριστή παραγωγή θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας. Η

περιορισμούς χωρητικότητας και είδους χρήσης και σε συμβατικούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μικρότερους των 20 kW. Η απαλλαγή από τις άδειες θα πρέπει να πιστοποιείται από τον υπεύθυνο φορέα και να κοινοποιείται στη ΡΑΕ και το τμήμα του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, που είναι υπεύθυνο για τις ΑΠΕ.

Παρόλο που εξαιρούνται από την Άδεια Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας και των Αδειών Εγκατάστασης και Λειτουργίας, οι σταθμοί με εγκατεστημένη ισχύ πάνω από τα καθορισμένα όρια, χρειάζονται την Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων, σύμφωνα με τους νόμους που τίθενται σε ισχύ από την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή. Εξάλλου, η Άδεια Παραγωγής αποτελεί βασική προϋπόθεση για το αίτημα Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Στην περίπτωση που δεν απαιτείται Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων ενός σταθμού ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ, η αρμόδια περιβαλλοντική αρχή της οικείας Περιφέρειας υποχρεούται να εκδώσει επίσημη απαλλαγή της εν λόγω απαίτησης του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων, περαιτέρω, απαιτεί Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και πρέπει να ενσωματώνει ειδική έγκριση, όταν σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής και δίκτυα μεταφοράς και διανομής καυσίμων πρόκειται να κατασκευαστούν σε δασικές εκτάσεις ή δάση.

Τέλος, τα φωτοβολταϊκά συστήματα, όπως και οι ανεμογεννήτριες σε κτίρια σε άλλες δομικές κατασκευές και σε οργανωμένους υποδοχείς βιομηχανικών δραστηριοτήτων εξαιρούνται, επίσης, από την υποχρέωση της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Επιπλέον και κάποιες μικρής κλίμακας εγκαταστάσεις ΑΠΕ εξαιρούνται από την εν λόγω έγκριση σε γήπεδα, εκτός εάν δεν πληρούνται ειδικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα, αν είναι μέρος του δικτύου Natura 2000.

Όσον αφορά στην Άδεια Εγκατάστασης, εφόσον αυτή χορηγηθεί τότε η ισχύς της είναι διετής, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα παράτασης κατ' ανώτατο όριο, για ίσο χρόνο, εφόσον: α) κατά τη λήξη της διετίας έχει εκτελεσθεί έργο, οι δαπάνες του οποίου καλύπτουν το 50% της επένδυσης ή β) δεν συντρέχει η προϋπόθεση της περίπτωσης α' αλλά έχουν συναφθεί οι αναγκαίες συμβάσεις για την προμήθεια του εξοπλισμού ο οποίος απαιτείται για την υλοποίηση του έργου, ή γ) υφίσταται αναστολή με δικαστική απόφαση οποιασδήποτε άδειας απαραίτητης για τη νόμιμη εκτέλεση του έργου. Επιπλέον, με τον Ν. 3864/2006 εισήχθη η δυνατότητα παράτασης ισχύος της άδειας εγκατάστασης, για χρονικό διάστημα ίσο με αυτό που απαιτείται για την εκτέλεση του έργου, μετά την υποβολή και την έγκριση από την

ηλεκτρική, θερμική και συνολική απόδοση του CHP ορίζονται στο νόμο 3734/2009. Το αρχείο Αδειών Παραγωγής μονάδων συμπαραγωγής διατηρείται στη ΡΑΕ.

αδειοδοτούσα αρχή, τεκμηριωμένης πρότασης με συνημμένο χρονοδιάγραμμα από τον δικαιούχο της άδειας, στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) συγκροτημάτων αιολικών πάρκων συνολικής ισχύος μεγαλύτερης από εκατόν πενήντα (150) MW, β) αιολικών πάρκων που συνδέονται με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα μέσω ειδικού προς τούτο υποθαλάσσιου καλωδίου, γ) υβριδικών έργων ΑΠΕ και δ) άλλων σύνθετων έργων ΑΠΕ. Η νέα αυτή ρύθμιση εισήχθη για τη διευκόλυνση της υλοποίησης μεγάλων και σύνθετων έργων ΑΠΕ, τα οποία μπορούν να παρουσιάσουν σημαντικές και μη αναμενόμενες καθυστερήσεις στη διάρκεια της υλοποίησής τους, ακριβώς λόγω του μεγέθους ή/και της τεχνικά σύνθετης κατασκευής τους. Για τα ίδια ως άνω έργα, και για τους ίδιους ως άνω λόγους, παρέχεται και η δυνατότητα έκδοσης τμηματικών αδειών λειτουργίας κατά τη διάρκεια κατασκευής τους, για πλήρως αποπερατωθέντα τμήματα των έργων αυτών που έχουν τεχνική και λειτουργική αυτοτέλεια.

Σχετικά με την Άδεια Λειτουργίας, αυτή χορηγείται με απόφαση του οργάνου που είναι αρμόδιο και για τη χορήγηση της άδειας εγκατάστασης, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου και έλεγχο από κλιμάκιο των αρμόδιων Υπηρεσιών της τήρησης των τεχνικών όρων εγκατάστασης στη δοκιμαστική λειτουργία του σταθμού, καθώς και έλεγχο της διασφάλισης των αναγκαίων λειτουργικών και τεχνικών χαρακτηριστικών του εξοπλισμού του. Η άδεια λειτουργίας χορηγείται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία είκοσι ημερών από την ολοκλήρωση των ανωτέρω ελέγχων, για είκοσι τουλάχιστον έτη και μπορεί να ανανεώνεται μέχρι ίσο χρονικό διάστημα. Ειδικά για τους ηλιοθερμικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής η ελάχιστη διάρκεια ισχύος της άδειας λειτουργίας ορίζεται σε είκοσι πέντε έτη.

Επισημαίνεται ότι, από την υποχρέωση λήψης των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας απαλλάσσονται οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ ή ΣΗΘΥΑ, που εξαιρούνται από την υποχρέωση άδειας παραγωγής. Δεν απαλλάσσονται, ωστόσο, από την υποχρέωση τήρησης της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

1.2.2.3. Η Ένταξη και η Σύνδεση σταθμών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ στο Σύστημα ή το Δίκτυο

Με την εφαρμογή του Ν. 3851/2010, δεν επήλθαν σημαντικές αλλαγές στην κατά προτεραιότητα έγχυση της παραγόμενης από ΑΠΕ ηλεκτρικής ενέργειας στο Σύστημα. Διατηρήθηκε σε ισχύ η αρχή της προτεραιότητας κατά την κατανομή του φορτίου στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα και η κατά προτεραιότητα απορρόφηση της ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία παράγεται από μονάδες ΑΠΕ παραγωγού,

αυτοπαραγωγού και υβριδικών σταθμών, καθώς και από το πλεόνασμα ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει Αυτοπαραγωγός από σταθμό ΣΗΘΥΑ στα Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά.

Στο άρθρο 11 του Ν. 3468/2006, ως ισχύει, ορίζονται τα δικαιώματα προτεραιότητας πρόσβασης, καθώς και τα σχετικά με τα έργα σύνδεσης ζητήματα των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ στο Σύστημα ή στο Δίκτυο.

Στόχος του εθνικού νομοθέτη, σε εκτέλεση και των επιταγών της μεταφερόμενης Οδηγίας, ήταν να εξασφαλιστεί η ισότιμη και δίκαιη πρόσβαση των σταθμών ΑΠΕ στο Σύστημα και το Δίκτυο. Σχετικές ρυθμίσεις με την κατά προτεραιότητα πρόσβαση των ΑΠΕ στο δίκτυο, βρίσκονται και στο άρθρο 35 παρ. 1 και 2, Ν. 2773/1999.

Η αλλαγή που επέρχεται συνίσταται στο γεγονός ότι, ο παραγωγός μπορεί, πλέον, να κατασκευάζει τα έργα σύνδεσης αυτά, με βάση τους κανόνες της τέχνης και της επιστήμης και φυσικά τις απαιτήσεις των Κωδίκων και της νομοθεσίας, επιλέγοντας τις βέλτιστες τεχνικά, λειτουργικά και περιβαλλοντικά λύσεις και να διατηρεί την ιδιοκτησία τους, αναλαμβάνοντας, όμως και την ευθύνη διαχείρισής τους. Περαιτέρω, διασφαλίζεται η πρόσβαση τρίτων στα έργα σύνδεσης, καθώς η άρνηση σύνδεσης νέου παραγωγού επιτρέπεται μόνο εάν συντρέχει περίπτωση έλλειψης χωρητικότητας του δικτύου, η οποία τεκμηριώνεται με αιτιολογημένη γνώμη του αρμόδιου Διαχειριστή.

Τέλος, μία ακόμη σημαντική πρόβλεψη, δεδομένου ότι η διασύνδεση των Μη Διασυνδεδεμένων νησιών με το Σύστημα αποτελεί έργο γενικότερης σημασίας για την οικονομία της χώρας και της προστασίας του περιβάλλοντος, αποτελεί η εκπόνηση από το Διαχειριστή του Συστήματος, Στρατηγικού Σχεδιασμού Διασυνδέσεων Νησιών, ο οποίος εντάσσεται στη Μελέτη Ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς (ΜΑΣΜ) ηλεκτρικής ενέργειας.

2^ο Μέρος : Ζητήματα εφαρμογής της προνομιακής τιμολόγησης στην ελληνική έννομη τάξη.

2.1 Διαχρονική εξέλιξη του ζητήματος της προνομιακής τιμολόγησης

Υπό το φως των ευρωπαϊκών επιταγών η ελληνική πολιτεία έλαβε σημαντικά νομοθετικά μέτρα, προσπαθώντας να εναρμονιστεί με την κατεύθυνση της ευρωπαϊκής πολιτικής προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έτσι προκειμένου να προσελκυστεί το επενδυτικό ενδιαφέρον, προβλέφθηκαν κατά καιρούς σημαντικά νομοθετήματα και ρυθμιστικά κείμενα τα οποία βασίστηκαν, κυρίως, στην προνομιακή τιμολόγηση της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

2.1.1 Η εξέλιξη του ζητήματος μέχρι και το ν. 3851/2010

2.1.1.1. Η τιμολόγηση της παραγόμενης από ΑΠΕ ενέργειας, σύμφωνα με τον Ν. 3468/2006

Όπως τονίσθηκε και στο πρώτο σκέλος της παρούσας μελέτης, ο εθνικός νομοθέτης θέλοντας να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα και την ασφάλεια των επενδύσεων, διατηρεί το μέχρι πρότινος σύστημα στήριξης των εγγυημένων τιμών, προχωρώντας στην τιμολόγηση της παραγόμενης από ΑΠΕ ενέργειας. Οι τιμές, ωστόσο, της ηλεκτρικής ενέργειας διαφοροποιούνται μεταξύ του Διασυνδεδεμένου Συστήματος και του Συστήματος Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών. Περαιτέρω, διακρίνονται σε τέσσερις ομάδες ως εξής:

- Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει εμπορικά ώριμες τεχνολογίες, όπως είναι τα χερσαία αιολικά πάρκα και οι μικροί υδροηλεκτρικοί σταθμοί (ισχύος έως 15 MWe). Στην ομάδα αυτή διατηρούνται, ακριβώς, οι αντίστοιχες τιμές του προϊσχύουσας ρύθμισης, όπως αυτές εξελίχθηκαν διαχρονικά και καθορίστηκαν κατ' έτος με τις σχετικές υπουργικές αποφάσεις.
- Η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει αναδυόμενες και τεχνολογικά σύνθετες εφαρμογές ΑΠΕ, όπως είναι οι ηλιοθερμικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής, οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής που αξιοποιούν γεωθερμική ενέργεια, οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής από βιομάζα ή βιοαέριο κ.ά. Στις τεχνολογίες αυτές προβλέπονται αυξημένες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες τιμολογούνται σε ευρώ ανά μεγαβατώρα (€/MWh), και μάλιστα είναι ενιαίες για όλη τη χώρα. Οι τιμές αυτές έχουν σχεδιαστεί έτσι, ώστε να επιτρέψουν την αποπληρωμή και εύλογη απόδοση του σημαντικά αυξημένου, σε σχέση με τις εμπορικά ώριμες τεχνολογίες,

επενδυτικού τους κόστους, στην 20ετή ή 25ετή διάρκεια ισχύος του συμβολαίου πώλησης.

- Η τρίτη ομάδα περιλαμβάνει εφαρμογές ΑΠΕ μικρής κλίμακας, κυρίως σε κτίρια, όπως είναι οι ανεμογεννήτριες μέχρι 50 kW και τα φωτοβολταϊκά μέχρι 10 kWp. Στην συγκεκριμένη ομάδα, προβλέπονται αυξημένες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας (€/MWh), διότι έχει τεθεί ως στόχος η ευρύτερη χρήση των ΑΠΕ στον κτιριακό τομέα, δηλαδή κοντά στην κατανάλωση.
- Η τέταρτη ομάδα περιλαμβάνει τις εφαρμογές ΣΗΘΥΑ, όπου η αβεβαιότητα που υπάρχει λόγω των διακυμάνσεων της τιμής του φυσικού αερίου, αντισταθμίζεται μέσω συντελεστή ρήτρας τιμής φυσικού αερίου.

Επιπλέον, παρέχονται κίνητρα σε επενδύσεις για την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ, πλην φωτοβολταϊκών και ηλιοθερμικών σταθμών, η υλοποίηση των οποίων δεν εντάσσεται σε κάποιο πρόγραμμα δημόσιας επιχορήγησης, μέσω της ένταξής τους στην ευνοϊκή τιμολόγηση της παρ. 1 εδάφιο β' του άρθρου 13, Ν. 3468/2006 ως ισχύει, προσαυξημένη κατά ποσοστό μεταξύ 15-20% ανάλογα με τη μορφή ΑΠΕ. Στην ίδια λογική εντάσσεται και η ρύθμιση του δ' εδαφίου της ίδιας παραγράφου, σύμφωνα με την οποία τιμολογείται ευνοϊκά η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από σταθμούς ΑΠΕ που εγκαθίστανται σε Μη Διασυνδεδεμένα Νησιά και βραχονησίδες της Ελληνικής Επικράτειας και οι οποίοι συνδέονται στο Σύστημα μέσω ανεξάρτητης υποθαλάσσιας διασύνδεσης απαραίτητης για τη διοχέτευση της παραγόμενης ενέργειας, το κόστος της οποίας επιβαρύνονται εξ ολοκλήρου οι κάτοχοι των οικείων αδειών παραγωγής. Η ratio της ρύθμισης αυτής είναι ότι η διασύνδεση των νησιών αποτελεί εθνική προτεραιότητα με πολλαπλά οφέλη.

2.1.1.2 Ο Ν.3851/2010 και οι στόχοι που έθεσε

Ο Ν. 3851/2010 αποτελεί την εναρμόνιση των διατάξεων της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ. Προκειμένου, όμως να γίνει η μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο, το τότε Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) έθεσε σε δημόσια διαβούλευση, τον Ιανουάριο του 2009, το σχέδιο νόμου για την «*Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής*». Εν τέλει, αρκετούς μήνες αργότερα, ψηφίστηκε ο Ν. 3851/2010, ο οποίος επέφερε σημαντικές και ρηξικέλευθες αλλαγές στο μέχρι τότε θεσμικό περιβάλλον των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα. Επί της ουσίας, εισήγαγε με τις διατάξεις του σημαντικές νομικές καινοτομίες, τόσο από τεχνικής όσο και από οικονομικής άποψης,

προσανατολισμένες, πάντοτε, προς την εν γένει ανάπτυξη των ΑΠΕ. Περαιτέρω, οι ρυθμίσεις του ανωτέρω νόμου συνδέθηκαν, ρητώς, με την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, αλλά και με την αρχή της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης. Τούτο είναι δυνατόν να συναχθεί από την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η οποία έχει επί λέξει ως εξής²⁶: *«Είναι σαφές ότι υπάρχει επιτακτική ανάγκη άμεσης λήψης μέτρων που θα εξασφαλίσουν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. [...] Ο συνδυασμός της εξοικονόμησης ενέργειας με την ταχύρρυθμη προώθηση όλων των Α.Π.Ε. αποτελεί τη μόνη εγγυημένη και περιβαλλοντικά φιλική λύση, η οποία εγγυάται ταυτόχρονα και τη δημιουργία χιλιάδων νέων, πράσινων θέσεων εργασίας».*

Ως εκ των ανωτέρω, βασικός στόχος του νομοθετήματος ήταν η ενίσχυση της διείσδυσης των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα της Ελλάδας, συμβάλλοντας, παράλληλα, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αποκεντρωμένη οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, συμπληρωματικός σκοπός του ήταν η μείωση των ασαφειών της ισχύουσας νομοθεσίας, μέσω της προώθησης διαφανών διαδικασιών, καθώς και η εξορθολόγηση και τελικά η επιτάχυνση της αδειοδοτικής διαδικασίας, η οποία όντας προβληματική, εξαιρετικά χρονοβόρα και πολυδαίδαλη προσέφερε περιθώρια για αυθαιρεσίες και στάθηκε σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη των έργων ανανεώσιμων πηγών.

Η πρώτη φιλόδοξη εξαγγελία βρίσκεται, ήδη, στο άρθρο 1 του Ν.3851/2010, όπου τίθεται ως εθνικός δεσμευτικός στόχος συμμετοχής της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας ποσοστού 20% ως το 2020, στόχος ανώτερος από αυτόν του 18% που επιβάλλεται με την Οδηγία 2009/28/ΕΚ, ενώ για τη συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ποσοστό τουλάχιστον 40%. Με την ίδια διάταξη η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε., ανάγεται σε περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα ύψιστης σημασίας για τη χώρα, στα πλαίσια της εξεύρεσης ισορροπίας μεταξύ προστασίας του περιβάλλοντος και οικονομικής ανάπτυξης.

Ως σημαντικότερες, ωστόσο, καινοτομίες του Ν. 3851/2010, μπορούν να αναφερθούν ιδίως οι ακόλουθες :

²⁶ Βλ. την από 23.04.2010 Αιτιολογική Έκθεση προς τη Βουλή των Ελλήνων στο σχέδιο νόμου *«Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».*

1. Η σημαντική διεύρυνση του εύρους (με κριτήριο την εγκατεστημένη ισχύ ανά σταθμό ΑΠΕ) των σταθμών ΑΠΕ οι οποίοι εξαιρούνται από την πλήρη αδειοδοτική διαδικασία (άδεια παραγωγής, άδεια εγκατάστασης, άδεια λειτουργίας).
2. Η απαλλαγή των σταθμών ΑΠΕ που εξαιρούνται από την πλήρη αδειοδοτική διαδικασία. Από την υποχρέωση λήψης εξαίρεσης από την άδεια παραγωγής ή κάθε αντίστοιχη διαπιστωτική πράξη.
3. Οι προβλέψεις περί σύντμησης των χρόνων της εν γένει αδειοδοτικής διαδικασίας (πχ. χορήγηση όρων σύνδεσης, περιβαλλοντική αδειοδότηση κτλ).
4. Πρόβλεψη σύστασης και λειτουργίας ειδικής υπηρεσίας ΑΠΕ.

Κατ' εφαρμογή του Ν.3851/2010 εκδόθηκαν οι Υπουργικές Αποφάσεις για το «*Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτηριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτηρίων*» (ΦΕΚ Β 1079/04.06.2010) το οποίο συμπληρώθηκε με την Α.Υ./Φ1/οικ.18513 ΦΕΚ 1557 Β 22.09.2010. Σκοπός του Ειδικού Προγράμματος ήταν να απλοποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο όσον αφορά σε εγκαταστάσεις ΑΠΕ μικρής ισχύος, όπως είναι αυτές στα δώματα ή/και στέγες κτηρίων, να μειωθεί η γραφειοκρατία, να δοθούν κίνητρα οικονομικά, όπως είναι η αυξημένη τιμή πώλησης της παραγόμενης ενέργειας για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σταθμών σε δώματα και στέγες. Το πρόγραμμα αφορούσε σε φωτοβολταϊκούς σταθμούς ισχύος μέχρι 10kW. Τα κίνητρα που δόθηκαν στους τότε επενδυτές ήταν πολλά και σημαντικά, αυξάνοντας ιδιαιτέρως το προσδοκώμενο κέρδος τους, με αποτελέσματα να εγκατασταθούν πλήθος φωτοβολταϊκών σταθμών και το πρόγραμμα να αποδώσει περισσότερο και πιο άμεσα από τον τότε αναμενόμενο στόχο.

2.1.1.3. Ειδικότερα οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από Φωτοβολταϊκούς Σταθμούς και η τιμολόγησή τους

Με την εφαρμογή του Ν. 3851/2010 και υπό το καθεστώς ισχύος του νομοθετικού πλαισίου που αναφέρθηκε ανωτέρω, μεγάλο ποσοστό των παραγωγών από Φωτοβολταϊκούς Σταθμούς προέβη στην κατασκευή και πάντως στην υπογραφή Σύμβασης Πώλησης, μετά το έτος 2006 και κυρίως εντός της περιόδου 2010 – 2012. Οι παραγωγοί αυτοί και παρά την οικονομική κρίση που βρισκόταν στις απαρχές της, εμπιστεύθηκαν τις εθνικές Αρχές, ανταποκρινόμενοι στο «εθνικό προσκλητήριο» για κατασκευή και λειτουργία Φωτοβολταϊκών Σταθμών, προκειμένου να επιτευχθούν οι

εθνικοί στόχοι που έθεταν οι Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την επίτευξη του «Εθνικού Στόχου», το κράτος καλούσε του πολίτες να «αξιοποιήσουν» την αδρανή ακίνητη περιουσία τους, αποκτώντας σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα, δηλαδή το σταθερό και εγγυημένο εισόδημα για 20 τουλάχιστον έτη²⁷. Μάλιστα, ήδη με τον Ν. 3468/2006 δημιουργήθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος ειδική Επιτροπή, που εν συνεχεία αφομοιώθηκε σε Υπηρεσία του Υπουργείου, ενώ ταυτόχρονα το νομοθετικό πλαίσιο ελαστικοποιείτο διαρκώς, ώστε να καταστεί ελκυστικό και προνομιακό, παρακάμπτοντας γραφειοκρατικές καθυστερήσεις και αγκυλώσεις.

Οι σημερινοί παραγωγοί από ΑΠΕ προέβησαν, κυρίως, στην κατασκευή Φωτοβολταϊκών Σταθμών, δαπανώντας και δεσμεύοντας ιδιαίτερα σημαντικά χρηματικά ποσά, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις συμπληρώθηκαν και από ξένα (δανειακά) κεφάλαια. Θεμέλιο των αποφάσεων και των ενεργειών τους υπήρξε αναμφίβολα η εμπιστοσύνη τους στις Ελληνικές Αρχές και η κατοχύρωση με Νόμους και Υπουργικές Αποφάσεις των κρίσιμων όρων των Συμβάσεων Πώλησης, και ιδίως της ελάχιστης «εγγυημένης» τιμής διάθεσης της παραγόμενης ενέργειας.

Οι Συμβάσεις Πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, για τους συνδεδεμένους με το Σύστημα παραγωγούς, αρχικά συνάπτονταν με την ΔΕΣΜΗΕ Α.Ε. και μετά τον Ν. 4001/2011 με την ΛΑΓΗΕ Α.Ε., και για τους συνδεδεμένους στο Δίκτυο των μη Διασυνδεδεμένων Νήσων αρχικά με την ΔΕΗ και εν συνεχεία, μετά τον Ν. 4001/2011, με την ΔΕΔΔΗΕ Α.Ε., όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και κυρίως αυτοί που παράγουν ενέργεια μέσω των Φωτοβολταϊκών Σταθμών, θέλησαν να εκμεταλλευτούν τα προνόμια που έθεταν οι ως άνω νομοθετικές πράξεις, δηλαδή τις «εγγυημένες τιμές» και την εικοσαετή δέσμευση τους, ωστόσο, στο τέλος διαψεύστηκαν. Αυτό συνέβη, διότι το κατά τα λοιπά «εγγυημένο» τίμημα περιτμήθηκε πολλές φορές, είτε τακτικά είτε εκτάκτως, με επίκληση, σε όλες τις περιπτώσεις, τις ανάγκες ρευστότητας του Ειδικού Λογαριασμού, και ειδικότερα τον ισοσκελισμό του συσσωρευμένου ελλείματος του Λογαριασμού, την αντιμετώπιση του (τρέχοντος) ελλείματός του και ουσιαστικά την διάσωσή του, η οποία επιρρίφθηκε ως βάρος σε αυτούς, που ο

²⁷ Συγκεκριμένα, στην εισηγητική Έκθεση του ν. 3734/2009 αναφέρεται ότι: «Για την ασφάλεια του δικαίου και των συναλλαγών, καθορίζεται η διάρκεια της σχετικής σύμβασης σε είκοσι έτη, χωρίς περαιτέρω ανανέωση, η δε τιμή πώλησης παραμένει σταθερή για όλη τη διάρκεια της σύμβασης πώλησης, με βάση τον σχετικό πίνακα, αναπροσαρμοζόμενη με βάση τη διακύμανση του δείκτη τιμών του καταναλωτή».

Λογαριασμός όφειλε να χρηματοδοτεί και όχι σε εκείνους που όφειλαν να τον χρηματοδοτούν, ούτε σε εκείνους που αντλούν οφέλη εξ αυτού.

Έτσι, το κράτος οδηγήθηκε στο να εφαρμόσει τον Ν. 4254/14, ο οποίος θα αναλυθεί στο επόμενο υπομέρος του παρόντος κεφαλαίου. Στόχος του νόμου ήταν και εξακολουθεί μέχρι και σήμερα να είναι η αντιμετώπιση του συσσωρευμένου χρέους του Ειδικού Λογαριασμού, καθώς και η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του έως το 2020. Επισημαίνεται, ότι ο Ειδικός Λογαριασμός από τα τέλη του 2011 άρχισε να εμφανίζει συνεχώς διογκούμενο έλλειμμα, που οφειλόταν σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου: *«στο συνδυασμό της μεγάλης αύξησης των εξόδων του λογαριασμού (...) και της ταυτόχρονης μείωσης ή μη αντίστοιχης αύξησης των εσόδων του λογαριασμού (...).(…) οι έως τώρα παρεμβάσεις (...) δεν κατάφεραν να ισοσκελίσουν τον Ειδικό Λογαριασμό».*

2.1.2. Η εξέλιξη του ζητήματος από το ν. 3851/2010 και εντεύθεν.

2.1.2.1. Οι ρυθμίσεις για φωτοβολταϊκούς σταθμούς

Μετά τον Ν.3851/2010 έχουν τεθεί σε εφαρμογή πλήθος νόμων και υπουργικών αποφάσεων. Οι περισσότερες από τις ρυθμίσεις και διατάξεις που ακολούθησαν το Ν.3851/2010 αφορούν σε φωτοβολταϊκούς (εφεξής φ/β) σταθμούς, καθώς λόγω του ευνοϊκού πλαισίου εκτοξεύτηκε το ενδιαφέρον για υλοποίηση φ/β σταθμών. Σημαντικό μέρος των φ/β σταθμών αφορούν σε σχετικά μικρής κλίμακας εγκαταστάσεις, τις οποίες πλέον μπορούν να υλοποιήσουν ιδιώτες, αγρότες και μικρές εταιρείες.

Στο πλαίσιο του νόμου επιτράπηκε α) η εξέταση νέων αιτήσεων σταθμών ΑΠΕ που εγκαθίστανται σε κτίρια και στέγαστρα, β) η εξέταση, κατά προτεραιότητα, νέων αιτήσεων από πρόσωπα που είναι επαγγελματίες αγρότες σε εκτάσεις ιδιοκτησίας τους, εγκατεστημένης ισχύος έως 100 KW και γ) η μετά πάροδο τριών (3) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εξέταση νέων αιτήσεων από όσους εξαιρούνται από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Παράλληλα, έγινε μία προσπάθεια απλοποίησης του πλαισίου Πολεοδομικής Αδειοδότησης φ/β σταθμών σε γήπεδα και κτίρια και πιο συγκεκριμένα εκδόθηκε η Απ. Αρ. 40158 ΦΕΚ 1556 Β 22.09.2010 *«Έγκριση ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων και ηλιακών συστημάτων σε γήπεδα και κτίρια σε εκτός σχεδίου περιοχές»* και η Απ. Αρ. 36720 ΦΕΚ 376 ΑΑΠ 06.09.2010 *«Έγκριση ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συστημάτων σε κτίρια και*

οικόπεδα εντός σχεδίου περιοχών, και σε οικισμούς», οι οποίες τροποποιήθηκαν με το ΦΕΚ Β'583/14.04.2011.

Με την Αριθμ. Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/οικ. 24839 (ΦΕΚ Β' 1901/03.10.2010) θεσμοθετήθηκε το καθεστώς εγγυοδοσίας υπέρ των Διαχειριστών των δικτύων διανομής προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ΑΠΕ από σταθμούς για τους οποίους σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του ν. 3468/2006, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 2 παρ. 12 του ν. 3851/2010 και ισχύει, προβλέπεται εξαίρεση από την υποχρέωση λήψης Άδειας Παραγωγής ή άλλης διαπιστωτικής πράξης, δεν θα καθυστερούν αδικαιολόγητα την ενεργοποίηση της σύνδεσής τους με τα δίκτυα διανομής. Το σκεπτικό του νομοθέτη ήταν να περιοριστεί το φαινόμενο δέσμευσης ηλεκτρικού χώρου από έργα ΑΠΕ που δεν υλοποιούνται, αλλά και να περιοριστεί το φαινόμενο αδειοδότησης σταθμών ΑΠΕ. με στόχο την πώληση των αδειών.

Με την Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.27904 (ΦΕΚ Β' 2143/31.12.2010) επετράπη η ανάπτυξη φ/β σταθμών στα Διασυνδεδεμένα Νησιά και με την Υ.Α.Π.Ε./Φ1/14810/04.10.2011(ΦΕΚ Β'/2373/25.10.2011), εκδόθηκε ο νέος Κανονισμός Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και μέσω Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.).

Λόγω της τεράστιας επενδυτικής δραστηριότητας για την υλοποίηση φ/β σταθμών και των υψηλών οικονομικών αποδόσεων των φ/β επενδύσεων, δεδομένου του σταδιακά αποκλιμακούμενου κόστους κατασκευής και υλικών αλλά και της ανάγκης για τη βιωσιμότητα του μηχανισμού χρηματοδότησης των ΑΠΕ και την μείωση του σημαντικού ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού για την πληρωμή των έργων ΑΠΕ, το τότε ΥΠΕΚΑ με γνώμονα την απρόσκοπτη πληρωμή των παραγωγών ΑΠΕ και την εύρυθμη λειτουργία της ενεργειακής αγοράς, αποφάσισε να μειώσει τις εγγυημένες τιμές για τη συγκεκριμένη τεχνολογία, χωρίς αναδρομική ισχύ²⁸. Η απόφαση του ΥΠΕΚΑ (Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/οικ.2266 & Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/οικ.2262 ΦΕΚ Β'97/2012) συνυπολογίζει αφενός τη σημαντική μείωση του κόστους εγκατάστασης και τη βελτίωση της αποδοτικότητας της τεχνολογίας των φωτοβολταϊκών, αφετέρου δε την ιδιαίτερη οικονομική συγκυρία που δυσχεραίνει την επενδυτική δραστηριότητα. Παρόλα αυτά, το επενδυτικό ενδιαφέρον συνεχίστηκε έντονο, με αποτέλεσμα το έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού του ΛΑΓΗΕ να αυξάνεται.

²⁸ Βλ. Δελτίου Τύπου ΥΠΕΚΑ 01.02.2012, Αναδιάρθρωση των εγγυημένων τιμών για τα φωτοβολταϊκά

Σε συνέχεια των παραπάνω, το ΥΠΕΚΑ αποφάσισε την λήψη δραστικότερων μέτρων²⁹, τα οποία αφορούσαν τόσο στην μεγαλύτερη μείωση των Εγγυημένων Τιμών (FiT) όσο και στην αναστολή της διαδικασίας αδειοδότησης των φ/β σταθμών. Έτσι, στις 10.08.2012 υπεγράφησαν οι ακόλουθες αποφάσεις, οι οποίες στην ουσία έθεσαν το τέλος στην μελλοντική ανάπτυξη φ/β σταθμών, χωρίς όμως να θίγονται οι φ/β σταθμοί εν λειτουργία ή με υπογεγραμμένη σύμβαση πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα ορίστηκε ότι το 25% της εισφοράς του άρθρου 14 του ν. 1730/1987 εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε., αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν.2773/1999, που διαχειρίζεται η ΛΑΓΗΕ Α.Ε.. Πιο συγκεκριμένα το 2012 δημοσιεύτηκαν οι παρακάτω Υπουργικές αποφάσεις, οι οποίες έθεσαν σε αναστολή την αδειοδοτική διαδικασία και τις προσφορές σύνδεσης των φ/β σταθμών :

- Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/2300/οικ.16932 - Αναστολή διαδικασίας αδειοδότησης και χορήγησης προσφορών σύνδεσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς, λόγω κάλυψης των στόχων που έχουν τεθεί με την απόφαση Α.Υ./Φ1/οικ.19598/01.10.2010 του Υπουργού Π.Ε.Κ.Α., με την οποία αναστέλλεται προσωρινά η υποβολή νέων αιτημάτων για εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών, αλλά και η χορήγηση προσφορών σύνδεσης για φ/β σταθμούς (εκτός σταθμών που διαθέτουν άδεια παραγωγής ή στρατηγικές επενδύσεις).

- Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2301/οικ.16933 - Τροποποίηση της απόφασης με αριθμό Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2262/ 31.1.2012 (Β'97) σχετικά με την τιμολόγηση ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, και η

- Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2302/οικ.16934 - Τροποποίηση του Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων, με τις οποίες αποφασίστηκε η μείωση των τιμών για νεοεισερχόμενες Φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις

- Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/2303/οικ.16935 – «Προσδιορισμός ποσοστού της εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. του άρθρου 14 του ν.1730/1987, το οποίο αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν.2773/1999», με την οποία αποφασίζεται η διάθεση του 25% του τέλους υπέρ ΕΡΤ για την ενίσχυση του Ειδικού Λογαριασμού του ΛΑΓΗΕ.

²⁹ Βλ. Δελτίου Τύπου ΥΠΕΚΑ 10.08.2012 «Δέσμη μέτρων Διάσωσης από πιθανή κατάρρευση της αγοράς Ενέργειας – Προστασία των καταναλωτών από υπέρογκες επιβαρύνσεις».

2.1.2.2. Ο Ν.4062/2012

Στον Ν.4062/2012 «Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού – Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ – Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) – Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ)». προβλέπεται η «Προώθηση της Χρήσης Ενέργειας από ΑΠΕ» στην Ενότητα Γ' και ειδικότερα στο Κεφάλαιο Α', ενώ στο Κεφάλαιο Β' περιγράφονται τα «Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών και Μείωση Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου» με την ενσωμάτωση της οδηγίας 2009/28/ΕΚ. Παράλληλα, ψηφίζονται και κάποιες διατάξεις για τις ΑΠΕ με τις οποίες τάσσεται χρονικό διάστημα στους Αρμόδιους Διαχειριστές για την χορήγηση Προσφορών Σύνδεσης, οπότε και δίνεται προτεραιότητα στην χορήγηση προσφορών σύνδεσης για φ/β σταθμούς βιομάζας, βιοαερίου και γεωθερμίας, ενώ ρυθμίζονται και άλλα θέματα. Επίσης, στον υπόψη νόμο, προβλέπονται διατάξεις για τα έσοδα από πλειστηριασμούς δικαιωμάτων εκπομπών, τα οποία αποτελούν, πλέον, πόρο του ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν.2773/99.

2.1.2.3 Ο Ν. 4093/2012 και τα μέτρα εξορθολογισμού της αγοράς ΑΠΕ

Περαιτέρω, με το Ν. 4093/2012, «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016», ελήφθησαν επιπλέον μέτρα εξορθολογισμού της λειτουργίας αγοράς ΑΠΕ και ειδικότερα εκείνης των φ/β σταθμών, με ταυτόχρονη στόχευση την αντιμετώπιση των σημαντικά διογκούμενων ελλειμμάτων του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ. Ειδικότερα, επιβλήθηκε ειδική εισφορά αλληλεγγύης 25%-30%, επί του τζίρου πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας σε φ/β σταθμούς εν λειτουργία ή με υπογεγραμμένη σύμβαση πώλησης, ως τις 30.06.2014, με δυνατότητα παράτασης για ένα επιπλέον έτος.

Η παραπάνω νομοθετική ρύθμιση αποτέλεσε σημαντική νομοθετική παρέμβαση στο σύστημα των εγγυημένων τιμών. Όπως γράφεται χαρακτηριστικά και στην Έκθεση της Επιστημονικής Επιτροπής της Βουλής των Ελλήνων «η υπό ψήφιση εισφορά, ανεξαρτήτως του ότι δεν περιέρχεται στον κρατικό προϋπολογισμό αλλά αποτελεί έσοδο του Ειδικού Λογαριασμού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, συνιστά φορολογική επιβάρυνση, υπό την έννοια ότι δεν επιβάλλεται σε ανταπόδοση συγκεκριμένης υπηρεσίας παρεχομένης προς τους επιβαρυνόμενους με αυτή ή λόγω παροχής ειδικής ωφέλειας προς αυτούς. Συνεπώς, η επιβολή της θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις συνταγματικές αρχές της καθολικότητας της επιβάρυνσης και της

ισότητας αυτής έναντι των βαρυνομένων, ειδικευομένης με τον, κατ' αρχήν, βάσει ορισμένης φοροδοτικής ικανότητας....».

Επίσης, στην ίδια έκθεση αναφέρεται ότι «εφόσον κριθεί ότι οι προτεινόμενες ρυθμίσεις οδηγούν, κατ' αποτέλεσμα, σε μείωση του τιμήματος πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας που έχει συμφωνηθεί συμβατικώς μεταξύ των επιβαρυνόμενων επιχειρήσεων και του εκ του νόμου μοναδικού αντισυμβαλλομένου τους (ΛΑΓΗΕ Α.Ε.) θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστούν και επέμβαση του νομοθέτη σε υφιστάμενες συμβατικές σχέσεις, η οποία θίγει την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, ως ειδικότερης εκδήλωσης της αρχής της οικονομικής και επιχειρηματικής ελευθερίας. Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, εκτός από την ελευθερία σύναψης ή μη σύναψης της σύμβασης και την ελευθερία επιλογής αντισυμβαλλομένου, καθιερώνει το δικαίωμα των συμβαλλόμενων μερών να διαμορφώνουν ελευθέρως το περιεχόμενο της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού του καταβαλλόμενου ανταλλάγματος, υπό τον όρο ότι δεν παραβιάζουν τον νόμο ή τα χρηστά ήθη και δεν ασκούν το δικαίωμά τους αυτό καθ' υπέρβαση των ορίων του, όπως αυτά ιδίως διαγράφονται συμφώνως προς την καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και τον κοινωνικό και οικονομικό του σκοπό».

Επιπλέον, με τον ίδιο νόμο τέθηκε χρονικός περιορισμός 4 μηνών για φ/β σταθμούς <10MW και 12 μηνών για φ/β σταθμούς >10MW, ή για φ/β σταθμούς που για την σύνδεση τους απαιτείται η κατασκευή νέου υποσταθμού υψηλής ή μέσης τάσης, από την δημοσίευση του, για να πραγματοποιηθεί η έναρξη της δοκιμαστικής λειτουργίας ή της ενεργοποίησης της σύνδεσης του φ/β σταθμού, ώστε να ισχύσει η Εγγυημένη Τιμή πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα με την σύμβαση πώλησης που έχει υπογράψει ο παραγωγός με την ΛΑΓΗΕ Α.Ε.

2.1.1.4 Ο Ν. 4152/2013 και οι στόχοι που τέθηκαν

Με τον Ν. 4152/2013 «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013» στην παράγραφο Ι «ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ», τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν ορισμένα άρθρα του Ν. 3468/2006. Βασικός στόχος και επιδίωξη των εν λόγω ρυθμίσεων ήταν η αύξηση των εισροών του Ειδικού Λογαριασμού της ΛΑΓΗΕ Α.Ε. για την πληρωμή της ενέργειας που παράγεται από σταθμούς ΑΠΕ και Σ.Η.Θ.Υ.Α και η επιβράδυνση της περαιτέρω επιβάρυνσής του, καθώς και η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου ΑΠΕ. Κατά μείζονα λόγο, από το 2012 και μετά το έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού έρχοζε άμεσης αντιμετώπισης, προκειμένου να μην οδηγήσει σε

περαιτέρω ανυπολόγιστη ζημία, ειδικότερα στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, αλλά και συνολικά στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και κατ' επέκταση στην ίδια την εθνική Οικονομία.

Ειδικότερα, οι υπόψη νομοθετικές ρυθμίσεις στόχευαν στην διευκόλυνση της υλοποίησης ώριμων έργων καθώς και στην αποκατάσταση ενός κλίματος εμπιστοσύνης, σχετικά με την εξασφάλιση πρόσβασης στα δίκτυα που έβαιναν προς κορεσμό, κυρίως λόγω των ανενεργών προσφορών σύνδεσης. Ταυτόχρονα, ο εν θέματι νόμος, ελάμβανε μέριμνα για την αποφυγή συνέχισης αναγνώρισης και χορήγησης υπερ-αποδόσεων στην παραγόμενη από ΑΠΕ ενέργεια και συνεπώς την αποφυγή περαιτέρω υπέρμετρης και αναιτιολόγητης επιβάρυνσης του καταναλωτή. Άλλωστε, είναι γνωστό ότι κατά την διετία 2010-2012 υπήρξαν διαδοχικές αυξήσεις του ΕΤΜΕΑΡ, το οποίο κατά κύριο λόγο μετακυλίεται στον απλό καταναλωτή ηλεκτρικής ενέργειας. Συγκεκριμένα, μέσω των νέων διατάξεων, επιχειρήθηκε ο εξορθολογισμός της διαδικασίας δέσμευσης ηλεκτρικού χώρου στο δίκτυο, καθώς και η δημιουργία προϋποθέσεων για να διατηρηθούν σε ισχύ εκείνες οι άδειες παραγωγής, για τις οποίες εξακολουθούσε να υφίσταται προοπτική υλοποίησης.

Οι κύριες ρυθμίσεις που εισήχθησαν ήταν οι εξής³⁰:

- ✓ Με την υποπαράγραφο Ι.1. αναδιαμορφώνεται το καθεστώς πρόσβασης στα δίκτυα, εξαιτίας της διαγνωσμένης δέσμευσης ηλεκτρικής ισχύος για μεγάλο χρονικό διάστημα για έργα των οποίων η υλοποίηση καθυστερεί υπερβολικά. Ειδικότερα, με την επιβολή υποχρέωσης κατάθεσης εγγυητικής επιστολής, δημιουργείται ένα στοιχειώδες και απολύτως εύλογο αντικίνητρο για δέσμευση ηλεκτρικού χώρου στο δίκτυο για μακρό χρονικό διάστημα από ανώριμα αιτήματα.
- ✓ Με την υποπαράγραφο Ι.2., δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για να διατηρηθούν σε ισχύ εκείνες οι άδειες παραγωγής, για τις οποίες εξακολουθεί να υφίσταται προοπτική υλοποίησης και συνεπώς να υποβοηθηθεί η προώθηση των ώριμων και οικονομικά βιώσιμων επενδύσεων.
- ✓ Με την υποπαράγραφο Ι.3., εισάγεται ρύθμιση που αφορά στην ενίσχυση των εσόδων του Ειδικού Λογαριασμού του ν. 2773/1999, μέσω της αλλαγής της μεθοδολογίας που καταβάλουν τα ποσά τους οι προμηθευτές και οι παραγωγοί, που συμμετέχουν στον Ημερήσιο Ενεργειακό Προγραμματισμό (εφεξής ΗΕΠ).
- ✓ Με την υποπαράγραφο Ι.4., εισάγονται ρυθμίσεις μέσω των οποίων επιδιώκεται τόσο η επιβράδυνση της επιβάρυνσης όσο και η αύξηση των

³⁰ Βλ. την από 26.04.2013 Αιτιολογική Έκθεση προς τη Βουλή των Ελλήνων στο σχέδιο νόμου «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής των νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013», σελ. 27-28.

εισροών του Ειδικού Λογαριασμού. Στις ρυθμίσεις αυτές, που αφορούν σε Φωτοβολταϊκούς σταθμούς μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται διατάξεις για δυνατότητα επιστροφής μέρους των εγγυητικών επιστολών, αναστολή σύναψης συμβάσεων σύνδεσης και πώλησης και αναπροσαρμογή της έκτακτης εισφοράς αλληλεγγύης στους φωτοβολταϊκούς σταθμούς που ενεργοποιήθηκαν μετά την 1/1/2013.

- ✓ Στην υποπαράγραφο Ι.5., περιλαμβάνονται αναγκαίες μεταβατικές, τελικές και καταργούμενες διατάξεις απαραίτητες για την εφαρμογή των ανωτέρω.

2.1.2.5 Οι ρυθμίσεις του Ν. 4203/2013

Ο Ν. 4203/2013 «*Ρυθμίσεις θεμάτων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και άλλες διατάξεις*» αποτέλεσε το επόμενο βήμα, για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του μηχανισμού στήριξης των ΑΠΕ στην κατεύθυνση της αναμόρφωσης του πλαισίου προώθησης των ΑΠΕ στη χώρα. Οι ρυθμίσεις σκοπό έχουν την αποσαφήνιση της χορήγησης παράτασης αδειών εγκατάστασης, την αποσαφήνιση ζητημάτων για την αδειοδότηση μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών, την απόδοση στους δικαιούχους (οικιακούς καταναλωτές) των ποσών που αντιστοιχούν στην εισφορά 1%, τη δημιουργία του πλαισίου για την εγκατάσταση μικρών ανεμογεννητριών και τη δημιουργία των προϋποθέσεων για τη μεταφορά θέσης εγκατάστασης σταθμών ΑΠΕ. Τέλος, με τις παρούσες διατάξεις δόθηκε η δυνατότητα εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών και μικρών ανεμογεννητριών από αυτοπαραγωγούς και ελήφθη μέριμνα για την αποφυγή υπέρ-αποδόσεων στην παραγόμενη από ΑΠΕ ενέργεια και συνεπώς την αποφυγή αναίτιας επιβάρυνσης του καταναλωτή.

2.1.2.6 Ο πρόσφατος νόμος 4154/2014 και οι καινοτομίες που εισήγαγε

Ο πιο πρόσφατος και οπωσδήποτε μείζονος σημασίας Ν. 4254/2014 «*Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις*», θέσπισε σημαντικά μέτρα για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετώπιζε και αντιμετωπίζει η αγορά των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και τα οποία έχουν οδηγήσει στην έλλειψη ρευστότητας και συνακόλουθα σε μεγάλες καθυστερήσεις στις πληρωμές προς τους παραγωγούς. Επίσης θέσπισε μέτρα για να ρυθμίσει ζητήματα τιμολόγησης της Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ).

Οι ρυθμίσεις αυτές, αφορούν, κυρίως, στον έλεγχο του κόστους προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, που καλούνται να επιμεριστούν οι τελικοί καταναλωτές. Η πρώτη παράγραφος του νόμου θέτει μια σειρά ρυθμιστικών παρεμβάσεων, που στόχο έχουν τον εξορθολογισμό της αγοράς των ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ. Πιο συγκεκριμένα, από τον Ιανουάριο του 2012, ελήφθησαν μέτρα με σκοπό τη μείωση της επιβάρυνσης από το κόστος της ενέργειας που παράγεται από έργα ΑΠΕ. καθώς και την παράλληλη ενίσχυση του υποστηρικτικού μηχανισμού με την εξεύρεση νέων πόρων. Η ραγδαία μείωση, όμως του κόστους των επενδύσεων σε φωτοβολταϊκά (φ/β) σε συνδυασμό με τις μειωμένες εγγυημένες τιμές, η υπερπροσφορά εξοπλισμού στην αγορά τη δεδομένη χρονική περίοδο, καθώς και η στρατηγική επιλογή των πιστωτικών ιδρυμάτων να χρηματοδοτήσουν έργα ΑΠΕ διατήρησαν τον ρυθμό νέων εγκαταστάσεων σε υψηλά επίπεδα. Κατά τη διάρκεια του 2012, καθώς και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013, παρά τα ληφθέντα μέτρα, συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση η εγκατάσταση φ/β συστημάτων σε όλη την επικράτεια, με συνέπεια τη συνεχιζόμενη επιβάρυνση του Ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν. 2773/1999.

Εξαιτίας των ανωτέρω, κρίθηκε ως απολύτως απαραίτητη η άμεση ρύθμιση της αγοράς ΑΠΕ με την αναπροσαρμογή των τιμών αποζημίωσης των παραγωγών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ, ώστε να καταστεί βιώσιμος ο μηχανισμός στήριξης και να μηδενιστεί το έλλειμμα του Ειδικού Λογαριασμού έως το τέλος του 2014, σύμφωνα, πάντοτε με τις δεσμεύσεις, που έχει αναλάβει η χώρα, στα πλαίσια των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών.

Ως αντιστάθμισμα των απωλειών εσόδων που επέφεραν οι προαναφερθείσες παρεμβάσεις, σε σχέση με τα αρχικά επιχειρησιακά σχέδια των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ., προβλέφθηκε η χρονική παράταση των συμβάσεων πώλησης και συμψηφισμού ηλεκτρικής ενέργειας κατά πέντε έτη (και συνακόλουθα των οικείων αδειών παραγωγής και λειτουργίας). Οι βασικές αρχές σχεδιασμού των εισαγόμενων ρυθμίσεων συνοψίζονται ως εξής:

- Διασφάλιση ασφαλούς και «φθηνής» ηλεκτρικής ενέργειας.
- Αντιμετώπιση του συσσωρευόμενου χρέους του Ειδικού Λογαριασμού
- Διασφάλιση της βιωσιμότητας του Ειδικού Λογαριασμού χωρίς την δημιουργία νέων ελλειμμάτων, σε μακροχρόνια βάση.
- Προστασία των καταναλωτών από υπέρμετρες αυξήσεις στο Ειδικό Τέλος Εκπομπής Αερίων Ρύπων.
- Συμμετοχή στα νέα μέτρα όλων των έργων και τεχνολογιών κατά το δυνατόν ανάλογα με τα περιθώρια απόδοσης των σχετικών επενδύσεων, παράγοντας

στον οποίο αντικατοπτρίζεται και η συμμετοχή τους στην δημιουργία του ελλείμματος.

- Θέσπιση κριτηρίων με σκοπό την αξιολόγηση των αποδόσεων των επενδύσεων και της βιωσιμότητας αυτών.

Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του ΛΑΓΗΕ, οι τεχνολογίες ΑΠΕ, αποζημιώνονται σήμερα με πολύ υψηλές τιμές οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη ανομοιομορφία ανάμεσα στις τεχνολογίες. Πιο συγκεκριμένα οι φωτοβολταϊκοί σταθμοί αποζημιώνονται κατά μέσο όρο με 397,8€/MWh, οι σταθμοί του «Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων» (Β'1079) με 514,8€/MWh, οι σταθμοί ΣΗΘΥΑ με 179,5 €/MWh ενώ οι αιολικοί σταθμοί με 93,2€/MWh. Οι τιμές αυτές απέχουν πολύ από την Οριακή Τιμή Συστήματος, η οποία αποτελεί τον βασικό παράγοντα καθορισμού του τμήματος της πρόσθετης αποζημίωσης, η οποία αναγνωρίζεται υπέρ των παραγωγών ΑΠΕ στη βάση της συμβολαιοποιημένης τους τιμής και η οποία (Οριακή Τιμή του Συστήματος) το πρώτο δίμηνο του 2014 κυμαινόταν στα 62€/MWh. Κρίθηκε, τότε ως απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για την ελάφρυνση του Ειδικού Λογαριασμού και τον εξορθολογισμό των τιμών αποζημιώσεων των παραγωγών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ. Προς την κατεύθυνση αυτή, κινούνται οι ρυθμίσεις της πρώτης παραγράφου του νόμου, οι οποίες, όσον αφορά στην ελάφρυνση του Ειδικού Λογαριασμού, εισάγουν στοχευμένες δράσεις για την ταυτόχρονη άμεση μείωση των τιμών αποζημίωσης αλλά και τη λήψη δραστικών μέτρων για την αντιμετώπιση του ελλείμματος αυτού, ιδίως μέσω της παροχής πιστωτικών τιμολογίων από τους παραγωγούς ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Οι ανωτέρω δραστικές νομοθετικές παρεμβάσεις υπήρξαν επιβεβλημένες χάριν εξορθολογισμού της λειτουργίας και των οικονομικών μεγεθών του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ, αλλά και προς διασφάλιση της βιώσιμης λειτουργίας της αγοράς ΑΠΕ. Και τούτο πρωτίστως, διότι η ταχύτητα των εξελίξεων στον τεχνολογικό τομέα σε αντίθεση με τους μηχανισμούς ανάδρασης και προσαρμογής σε επίπεδο κινήτρων αποδείχθηκε ετεροβαρής και σε συνδυασμό με τη δύσκολη οικονομική συγκυρία οδήγησε σε σημαντική μεγέθυνση των συναφών προβλημάτων οικονομικού και διαχειριστικού χαρακτήρα και σοβαρή διακινδύνευση της ομαλής και βιώσιμης λειτουργίας τόσο της αγοράς ΑΠΕ όσο και εν γένει της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.

2.2. Νομικά ζητήματα και συναφείς σταθμίσεις με βάση τη σχετική έντονη παρέμβαση του κοινού και κανονιστικού νομοθέτη

2.2.1. Νομικά ζητήματα αμιγούς συνταγματικής φύσεως.

Σε συνέχεια των αλληπάλληλων νομοθετικών και κανονιστικών παρεμβάσεων που έχουν επέλθει σχετικά με την τιμολόγηση των ΑΠΕ, οι οποίες έχουν ως αυτονόητο αποτέλεσμα αντίστοιχες σημαντικές παρεμβάσεις και στο επίπεδο της εκτέλεσης των ενεργών συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, έχει διατυπωθεί, σε βάθος χρόνου, σειρά αντικρουόμενων μεταξύ τους απόψεων, αναφορικά με τα νομικά ζητήματα τα οποία εγείρονται από τις σχετικές νομοθετικές και κανονιστικές παρεμβάσεις. Ειδικότερα, οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ αντιτάσσονται σθεναρά στις νεότερες ρυθμίσεις τιμολόγησης της παραχθείσας και πωληθείσας ηλεκτρικής ενέργειας, στρεφόμενοι τόσο κατά του Ελληνικού Δημοσίου, όσο και, κατά περίπτωση, κατά των αντισυμβαλλομένων τους στις οικείες συμβάσεις πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας (ΛΑΓΗΕ ΑΕ στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα και ΔΕΔΔΗΕ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας των Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών), οι οποίοι τελούν σε δέσμια αρμοδιότητα εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας, ως αυτή εκάστοτε ισχύει. Οι αντικρουόμενες αυτές απόψεις έχουν εγείρει αφ' ενός σημαντικό αριθμό ζητημάτων αμιγούς συνταγματικής φύσεως και αφ' ετέρου λοιπών, όχι όμως ήσσονος σημασίας, νομικών θεμάτων.

2.2.1.1 Ζητήματα που εγείρονται από το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος περί της οικονομικής ελευθερίας και την αρχή της αναλογικότητας (βλ. και άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος)

Οι επενδυτές των ΑΠΕ ισχυρίζονται ότι οι νομοθετικές διατάξεις της παραγράφου ΙΓ' του ν. 4254/2014, με την οποία επανακαθορίστηκαν επί της ουσίας τα στοιχεία τιμολόγησης της ηλεκτρικής ενέργειας των εν λειτουργία και εχόντων ενεργές συμβάσεις πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας σταθμών ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ, περιόρισαν, ταυτόχρονα, το δικαίωμα τους στην οικονομική ελευθερία και έθεσαν όρια στην ελευθερία των συμβάσεων, η οποία κατοχυρώνεται με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος. Συνήθως, προσβαλλόμενες πράξεις αποτελούν τα σχετικά Ενημερωτικά Σημειώματα, τα οποία εκδίδονται σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις του νεότερου νόμου, επί τη βάσει του ισχυρισμού ότι υπήρξε μονομερής επανακαθορισμός επί τα ελάττω της τιμής πώλησης της παραγόμενης ενέργειας από ΑΠΕ, σε σύγκριση με τα συμβατικώς προβλεπόμενα, ο οποίος, κατά τους

ισχυρισμούς των ενιστάμενων πάσχει σοβαρών νομικών πλημμελειών, Συνταγματικής, και όχι μόνο, φύσεως.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ρητά ότι: «1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.»

Εκτιμώντας τον ως άνω ορισμό του δικαιώματος περί της οικονομικής ελευθερίας είναι ορθότερο να ειπωθεί ότι τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτό δεν είναι απεριόριστα. Αντιθέτως, μπορεί να τύχουν σημαντικών οριοθετήσεων και περιορισμών, οι οποίοι (περιορισμοί) θα πρέπει να επιβάλλονται στην βάση του δημοσίου συμφέροντος, αφού τηρούνται βασικές συνταγματικές αρχές και προϋποθέσεις, όπως η αρχή της αναλογικότητας.

Η αρχή της αναλογικότητας, όπως έχει διαπλαστεί από την θεωρία και την νομολογία αποτελεί μια τεχνική συνταγματικού ελέγχου των κρατικών ενεργειών, όταν αυτές βαρύνουν υπέρμετρα τους πολίτες και τα κατοχυρωμένα δικαιώματά τους. Ορίζει, με άλλα λόγια, τα απώτατα όρια του συνταγματικά επιτρεπτού της κρατικής περιοριστικής επέμβασης στα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, επιτάσσοντας την ύπαρξη εύλογης αναλογίας ανάμεσα στον επιδιωκόμενο σκοπό και στον περιορισμό συνταγματικού δικαιώματος, ως μέσου για την επίτευξη του σκοπού. Η ιδιαίτερη χρησιμότητα της αναδεικνύεται, πρωτίστως, σε περιπτώσεις σύγκρουσης κανόνων δικαίου, στο πλαίσιο των οποίων η αρχή εξυπηρετεί την οριοθέτηση των εκάστοτε συγκρουόμενων αγαθών ή αξιών.

Η εν θέματι αρχή θεμελιώθηκε συνταγματικά με την αναθεώρηση του έτους 2001, όταν συμπεριελήφθη στο άρθρο 25 παρ.1 δ του Συντάγματος, όπου ορίστηκε, ότι οι κάθε είδους περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων πρέπει να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας. Η εν λόγω αρχή ισχύει έναντι όλων των μορφών άσκησης εξουσίας, ανεξαρτήτως της οργανωτικής τους μορφής και του γεγονότος ότι η δράση τους διέπεται κατ' αρχήν από το ιδιωτικό δίκαιο.

Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος, κατά το έτος 2001, η ρητή κατοχύρωση της αρχής της αναλογικότητας στο άρθρο 25 παρ. 1, ήρθε να άρει κάθε αμφισβήτηση αναγνωρίζοντας την ανάγκη για ενιαία εφαρμογή της από την δικαστική αλλά και την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία.

Η υπό κρίση αρχή αναλύεται σε τρεις επιμέρους αρχές: 1) Την αρχή της αναγκαιότητας, 2) στην αρχή της καταλληλότητας και 3) στην αρχή της αναλογικότητας με στενή έννοια.

Σύμφωνα με αυτήν κάθε νομοθετική ή διοικητική πράξη πρέπει να πληροί τρία βασικά κριτήρια, να είναι δηλαδή: α) **κατάλληλη**, δηλαδή πρόσφορη για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού, β) **αναγκαία**, ώστε να προκαλεί τον ελάχιστο δυνατό περιορισμό στον ιδιώτη και, τέλος, γ) εν στενή εννοία **αναλογική**, να τελεί, δηλαδή, σε στενή αλληλουχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην υπολείπεται της επερχόμενης εξ αυτής βλάβης³¹.

Σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολογία, η αρχή της αναλογικότητας αναλύεται, με την σειρά της, σε τρεις επιμέρους αρχές:

- 1) την αρχή της ελάχιστης δυνατής προσβολής ή του ηπιότερου μέτρου,
- 2) την αρχή της αποφυγής ασύμμετρων ή δυσανάλογων συνεπειών, και
- 3) την αρχή της απαγόρευσης της χρονικής ασυνέπειας ή υπερβολής.

Η προσφορότητα ή καταλληλότητα του περιορισμού ελέγχεται σε σχέση με την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Ένα μέτρο (νομοθετικό ή διοικητικό) θεωρείται κατάλληλο και κατά συνέπεια συνταγματικό ακόμα και όταν με αυτό επιτυγχάνεται εν μέρει η πραγματοποίηση του σκοπού. Αυτό βέβαια, προϋποθέτει, ότι το εν λόγω μέτρο, δύναται πραγματικά να συνδράμει στην επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Η αρχή της αναγκαιότητας, επιβάλλει στο νομοθέτη να λάβει το συγκεκριμένο περιοριστικό ατομικών δικαιωμάτων μέτρο, μόνο όταν αυτό είναι αναγκαίο, όταν δηλαδή αποκλείεται η επιλογή άλλου εξίσου αποτελεσματικού, λιγότερο όμως περιοριστικού μέτρου. Εάν, δηλαδή, το ίδιο αποτέλεσμα είναι δυνατόν να επιτευχθεί με μικρότερο περιορισμό, τότε ο επιβαλλόμενος περιορισμός δεν είναι αναγκαίος και συνακόλουθα δεν είναι σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας.

Οι κάθε είδους κρατικές παρεμβάσεις δικαιολογούνται να περιορίσουν την ελευθερία του ατόμου, μόνο όταν η συντρέχουσα ανάγκη θεραπείας, διατήρησης ή διαφύλαξης της δημόσιας τάξης τις καθιστά αναγκαίες³².

Συνεπώς αναγκαίο είναι ένα μέτρο, όταν η Διοίκηση δεν θα μπορούσε να επιλέξει ένα άλλο, εξίσου αποτελεσματικό, το οποίο δεν θα περιόριζε ή θα περιόριζε λιγότερο αισθητά τα θεμελιώδη δικαιώματα του πολίτη.

Η αρχή της αναλογικότητας εν στενή εννοία, επιτάσσει, ότι μεταξύ του συγκεκριμένου νομοθετικού ή διοικητικού μέτρου και του επιδιωκόμενου (νομίμου) σκοπού πρέπει να υπάρχει μια εύλογη σχέση. Αυτή η σχέση υπάρχει, όταν το λαμβανόμενο μέτρο είναι κατάλληλο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, συνεπάγεται κατ' ένταση και διάρκεια τα λιγότερα δυνατά μειονεκτήματα για τον

³¹ Απόφ. Ολ ΑΠ 43/05 - ΝοΒ 53(2005)/1587

³² Απόφαση ΣτΕ 1158/1988, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

πολίτη και τέλος τα συνεπαγόμενα μειονεκτήματα από την εφαρμογή του μέτρου αυτού δεν υποσκελίζουν τα πλεονεκτήματα.

Τέλος, ο σεβασμός της αρχής σε αυτό το πρώτο επίπεδο εφαρμογής της, δηλαδή κατά την θέσπιση ενός τυπικού νόμου από τον νομοθέτη, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς δεν διασφαλίζει μόνο την συνταγματικότητα του τυπικού νόμου αλλά προωθεί ταυτόχρονα και την ασφάλεια δικαίου, στο μέτρο κατά το οποίο η στάθμιση του νομοθέτη λειτουργεί ως πρόκριμα για τον *in concreto* έλεγχο κατά την εφαρμογή του νόμου.

Επίσης, με βάση την αρχή της δικαιολογημένης/προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικούμενου, η οποία απορρέει από την αρχή του κοινωνικού Κράτους Δικαίου και κατοχυρώνεται συνταγματικά από τη συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 1 παρ. 3, 4-25, 26, 87, 93, 94 και 95 Συντάγματος, ο κοινός νομοθέτης υποχρεούται στην τήρηση των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει, ενώ αποδοκιμάζονται αιφνιδιαστικές μεταβολές που αντίκεινται στην διαμορφωμένη επί μακρό χρόνο κατάσταση από την οποία ο διοικούμενος αντλεί δικαιώματα. Εξάλλου, η εν λόγω αρχή αναγνωρίζεται και από το ΔΕΚ³³, έχοντας κατ' αυτόν τον τρόπο υπερσυνταγματική ισχύ. Συνεπώς, δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη του οποίου οι επιλογές υπόκεινται στο δικαστικό έλεγχο και από την άποψη της τηρήσεως αυτής³⁴.

Εξάλλου, κατά τη νομολογία του ΣτΕ, ο νομοθέτης ή η κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση μπορεί να επιβάλλει περιορισμούς στην προστατευόμενη από το άρθρο 5 του Συντάγματος οικονομική ελευθερία, οι οποίοι μπορούν να φθάσουν και μέχρι πλήρους απαγόρευσης ορισμένης οικονομικής δραστηριότητας³⁵, μόνον εφόσον οι περιορισμοί αυτοί ορίζονται με γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, δικαιολογούνται από λόγους δημοσίου συμφέροντος, είναι δε συναφείς με το αντικείμενο της ρυθμίσεως και ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό³⁶. Ομοίως, έχει κριθεί από το ίδιο Ανώτατο Δικαστήριό ότι είναι καθ' όλα δυνατός ο περιορισμός της ελευθερίας αυτής για λόγους δημοσίου συμφέροντος, υπό τον όρο, όμως, οι περιορισμοί αυτοί να μην καθιστούν αδύνατη ή ουσιαδώς δυσχερή την πραγματοποίηση και των θεμιτών σκοπών της επιχειρηματικής δραστηριότητας από τους οποίους εξαρτάται η επιβίωση της επιχείρησης ως οικονομικής μονάδας.

Επιπλέον, η πρόσφατη νομολογία του ίδιου Δικαστηρίου (ΣτΕ) στο πλαίσιο της παρούσας δυσμενούς δημοσιονομικής συγκυρίας, έχει αποδεχθεί ρητά τη δυνατότητα περιορισμού συνταγματικών δικαιωμάτων ιδιωτών, χάριν ικανοποίησης

³³ Απόφαση Ρ. ΚΟVAR CLUNET, 1977

³⁴ Βλ. ΣτΕ, 805/1987, 2261/1984, 247/1980 ΣτΕ, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

³⁵ Απόφαση ΣτΕ ΟΛ 1821/1995. πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

³⁶ Αποφάσεις ΣτΕ ΟΛ. 4175/1998, 2445/1992, 547/1991, 2112/1984, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

πτυχών και παραμέτρων του υπέρτερου δημοσίου γενικού συμφέροντος, με χαρακτηριστικό άλλωστε, παράδειγμα τη σχετική με το PSI (Private Sector Involvement) νομολογία³⁷. Επιπροσθέτως, κατά πάγια νομολογία τόσο των ελληνικών Δικαστηρίων όσο και του ΕΔΔΑ, είναι απολύτως νοητή και επιτρεπτή (υπό το πρίσμα των άρθρων 5 παρ. 1 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος) η νομοθετική παρέμβαση σε εν εξελίξει ενεργή συμβατική σχέση, ως κατ' αρχήν εξαιρετικό μέτρο, εφόσον δικαιολογείται για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, εφ' όσον το εξαιρετικό νομοθετικό μέτρο προβλέπεται με βάση γενικά, αντικειμενικά και πρόσφορα κριτήρια και λαμβάνεται στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας³⁸

Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4254/2014 για τις επίμαχες διατάξεις, επισημάνθηκε ιδιαίτερα η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης σοβαρών και επειγόντων προβλημάτων του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ. Εξάλλου, τα εν γένει ζητήματα οικονομικής διαχείρισης του Ειδικού Λογαριασμού, άρα και η αντιμετώπιση των ελλειμμάτων αυτού, έχουν ρητά νομολογηθεί από το ΣτΕ ως ζητήματα δημοσίου συμφέροντος³⁹. Επομένως, οι πόροι του εν λόγω Λογαριασμού, κατά την απολύτως κρατούσα στη νομολογία και στη θεωρία άποψη, θεωρούνται ως κρατικοί⁴⁰, ενώ από την εν γένει οικονομική κατάσταση και οικονομική λειτουργία της ΛΑΓΗΕ ΑΕ, στην οποία εντάσσεται και η προβληματική του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ, εξαρτάται η ίδια η διασφάλιση της κάλυψης της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα μέσω της προσήκουσας αποπληρωμής των θερμικών σταθμών και σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και κατ' επέκταση η παροχή του βασικότατου βιοτικού και κοινωνικού αγαθού, της ηλεκτρικής ενέργειας, στον τελικό καταναλωτή. Κατά συνέπεια, η μη άμεση και δραστική αντιμετώπιση των ελλειμμάτων του Ειδικού λογαριασμού ΑΠΕ εγκυμονεί σοβαρότατους κινδύνους για τη στοιχειωδώς ομαλή λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα και, εξ' αντιδιαστολής, η ανάγκη αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού, δικαίως θεωρείται ως σκοπός γενικότερου δημοσίου συμφέροντος, δυνάμενος να οδηγήσει στο σύννομο περιορισμό ακόμη και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

³⁷ Αποφάσεις ΣτΕ Ολ. 1116 – 1117/2014, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

³⁸ Βλ. Αποφάσεις ΣτΕ Ολ. 1116 – 1117/2014, ΣτΕ Ολ. 3409/2013, ΣτΕ Ολ. 1685/2013, ΣτΕ Ολ. 1972/2012, ΣτΕ 2197 – 2198/2010, ΣτΕ 1285/2012, ΣτΕ 754/2011, ΣτΕ Ολ. 1909/2001, ΑΠ Ολ. 7/2012 ΑΠ Ολ. 6/2007, ΑΠ Ολ. 40/1998, ΑΠ Ολ. 4/1998, ΑΠ 1127/2006 καθώς και ΕΔΔΑ Απόφαση της 07.05.2013 «ΚΟΥΦΑΚΗ κατά Ελλάδος»

³⁹ Βλ. ΣτΕ Ολ 2406/2014 (αλλά και ΣτΕ 2407/2014 και ΣτΕ 2408/2014) – σελ. 12 στην οποία αυτολεξεί αναφέρεται ότι: «Συνεπώς και η κάλυψη του ελλείμματος του επίμαχου λογαριασμού, ανεξαρτήτως των αιτίων δημιουργίας του ... συνιστά σκοπό γενικότερου δημοσίου συμφέροντος», πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

⁴⁰ Θ.Κ. Πανάγου «Η νομική φύση και λειτουργία του Ειδικού Διαχειριστικού Λογαριασμού για την καταβολή της αμοιβής των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ», δημοσιευμένη στο ΝοΒ 2013/874.

Περαιτέρω, θα ήταν σκόπιμο να τονιστεί ότι ο νομοθέτης έλαβε όλα τα απαραίτητα μέτρα και συνεκτίμησε όλες τις απαραίτητες παραμέτρους προκειμένου να διασφαλίζεται, ακόμη και μετά την εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου ΙΓ' του ν. 4254/2014, ένας ικανοποιητικός βαθμός κερδοφορίας για τους επενδυτές, ώστε σε κάθε περίπτωση να διασφαλίζεται η οικονομική βιωσιμότητα αυτών και η σχετική βιώσιμη κερδοφορία. Ο εσωτερικός, μάλιστα, αυτός βαθμός κερδοφορίας που εξακολουθεί να υφίσταται και μετά την εφαρμογή του ν. 4254/2014 παραμένει υψηλότερος εκείνου του αντιστοίχου ευρωπαϊκού μέσου όρου, ενώ υπογραμμίζεται, ότι ελήφθη ειδική πρόνοια για τις μονάδες ΑΠΕ των Μη Διασυνδεδεμένων Νησιών, των οποίων τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (πχ. αυξημένο κόστος κατασκευής) συνυπολογίσθηκαν.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της ελληνικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, το προβλεπόμενο καθεστώς τιμολόγησης των σταθμών ΑΠΕ και ειδικότερα των φωτοβολταϊκών σταθμών υπήρξε, διαχρονικά, ιδιαίτερα προνομιακό, διασφαλίζοντας κερδοφορία σημαντικά υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου, όπως αναφέρεται και σε σχετικές Γνωμοδοτήσεις της ΡΑΕ⁴¹. Κατά τις βασικές παραδοχές των Γνωμοδοτήσεων της ΡΑΕ, οι τιμές αποζημίωσης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, εμφανίζονται ως σημαντικά υψηλότερες από τις αντίστοιχες άλλων χωρών της Ε.Ε., (με μικρότερη μάλιστα ηλιοφάνεια και συνεπώς μικρότερες αποδόσεις σε σχέση με την Ελλάδα), ενώ το κόστος των σχετικών εγκαταστάσεων αποκλιμακωνόταν με ταχύτερους ρυθμούς, οι δε αποδόσεις των Μονάδων (IRR – Εσωτερικός Βαθμός Απόδοσης) ήταν ιδιαίτερα υψηλές. Επί τη βάση των ως άνω θεμελιωδών παραδοχών, η ΡΑΕ γνωμοδότησε, τόσο για το έτος 2012 όσο και για το έτος 2013, υπέρ της αναπροσαρμογής επί τα ελάττω των τιμών πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, υπό το πρίσμα ότι, παρά τη λήψη των εν λόγω μέτρων, θα διασφαλιζόταν μία ικανοποιητική κερδοφορία για τις συγκεκριμένες επενδύσεις.

Μάλιστα, κατά την προπαρασκευαστική επεξεργασία του νομοθετήματος, κλήθηκαν και συμμετείχαν, με σχετικές μελέτες και προτάσεις, οι σημαντικότεροι σύνδεσμοι παραγωγών ΑΠΕ, και δη φωτοβολταϊκών σταθμών, ακριβώς προς το σκοπό της υιοθέτησης, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, ισορροπημένων μέτρων, τα οποία θα εξασφάλιζαν εύλογη κερδοφορία και, κατ' επέκταση, οικονομική βιωσιμότητα στις εν λόγω επενδύσεις/σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Κατά συνέπεια, ο νομοθέτης προέβη μεν σε περιορισμό του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος) αλλά για λόγους υπέρτερου δημοσίου

⁴¹ Βλ. Γνωμοδοτήσεις της ΡΑΕ 2/2012, 5/2012 και 2/2013

συμφέροντος, κατ' εφαρμογή πρόσφορων και αντικειμενικών κριτηρίων, χωρίς να διακυβεύεται η προϋπόθεση της εύλογης κερδοφορίας και βιωσιμότητας των επενδύσεων. Εξάλλου, οι επίμαχες διατάξεις του ν. 4254/2014 προβλέπουν και ειδικά αντισταθμιστικά και εξισορροπητικά μέτρα υπέρ των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, όπως για παράδειγμα τη δυνατότητα παράτασης της χρονικής διάρκειας ισχύος των σχετικών συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, ακριβώς προς το σκοπό διασφάλισης της οικονομικής βιωσιμότητας και κερδοφορίας των εν λόγω επενδύσεων.

2.2.1.2 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με την αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ.1 του Συντάγματος).

Το άρθρο 4. παρ. 1 του Συντάγματος διακηρύσσει «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Η αρχή της ισότητας αποτελεί θεμελιώδη γενική αρχή του δικαίου, ρητά κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα, η οποία διαχέεται σε όλους τους κλάδους του δικαίου. Το κανονιστικό περιεχόμενο της έχει την έννοια της εξομοίωσης των προσώπων που βρίσκονται σε όμοιες καταστάσεις. Η αρχή αυτή δεσμεύει τόσο τον νομοθέτη όσο και τη διοίκηση, ώστε να διασφαλίζεται η ισότητα, όχι μόνο των πολιτών ενώπιον του νόμου, αλλά και του νόμου ενώπιον των πολιτών. Απαραίτητο μεθοδολογικό εργαλείο για την επεκτατική εφαρμογή της ευνοϊκής ρύθμισης είναι το κριτήριό της αναλογικής ερμηνείας. Το παράδοξο της αρχής αυτής είναι ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν τηρούν ενιαία στάση στο ζήτημα αυτό, φαίνεται, ωστόσο, ότι κατατείνουν στην αποδοχή της θέσης ότι, σε περίπτωση αδικαιολόγητης διάκρισης από το νομοθέτη, με τη θέσπιση ευμενούς διάταξης για μια κατηγορία προσώπων, τα δικαστήρια επεκτείνουν την ευνοϊκή ρύθμιση και σε εκείνους που αδικαιολόγητα εξαιρούνται της εφαρμογής αυτής.

Λαμβάνοντας υπ' όψη την αρχή της ισότητας, όπως ορίστηκε συνοπτικά ανωτέρω, από πλευράς παραγωγών ΑΠΕ θα μπορούσε να προβληθεί ότι τα μέτρα που επιβλήθηκαν δυνάμει του ν. 4254/2014 και ειδικότερα η επίμαχη παράγραφος ΙΓ.1 περί της αντιμετώπισης του ελλείμματος του Ειδικού λογαριασμού ΑΠΕ, παραβιάζουν την εν λόγω αρχή, αφού αφορούν σε διατάξεις μη αναλογικού, μη σύμμετρου και μη αντικειμενικού καταμερισμού των βαρών ανάμεσα στους ίδιους του παραγωγούς ΑΠΕ και στους προμηθευτές.

Επιπλέον, διαφορετική νομική αιτίαση συνιστά ο ισχυρισμός ότι οι επίμαχες ρυθμίσεις παραβιάζουν την αρχή της ισότητας, διότι οι νέες τιμές αποζημίωσης των παραγωγών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ καθορίσθηκαν με βάση «εσφαλμένη παραμετροποίηση» και «λαθεμένες νομοθετικές προσεγγίσεις» και ότι δεν

εφαρμόστηκε «επιστημονικά ορθά» η μέθοδος IRR, γεγονός που οδηγεί σε άνιση μεταχείριση μεταξύ των ίδιων των παραγωγών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

Με βάση την ανάλυση και τις παραδοχές που εμπεριέχονται στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4254/2014, η παραμετροποίηση έγινε με βάση γενικά, αντικειμενικά και πρόσφορα κριτήρια, όπως είναι η τεχνολογία, το κόστος κατασκευής των σταθμών ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ, το μέγεθος των εγκαταστάσεων, η χορήγηση ή μη επιδότησης, ο χρόνος λειτουργίας κλπ. Επιπλέον, για την εκτίμηση του επαναπροσδιορισμού των τιμών ο νομοθέτης έλαβε υπόψη του και μία επιστημονικώς ορθή εφαρμογή της μεθόδου IRR, η οποία δεν αμφισβητήθηκε κατά την περίοδο της διαβούλευσης του σχετικού σχεδίου νόμου από τους ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Θα ήταν σκόπιμο, επιπλέον, να ληφθεί υπ' όψη ότι για την αντιμετώπιση του ίδιου του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού, από τον οποίο διασφαλίζεται η αποπληρωμή της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ σε προνομιακές τιμές, έχουν υιοθετηθεί μέτρα που αφορούν και έχουν σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο, όχι μόνο στους Παραγωγούς ΑΠΕ (και ειδικότερα τους Παραγωγούς ΑΠΕ στα ΜΔΝ), αλλά ευρύτερα, τόσο στο σύνολο των συμμετεχόντων στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας όσο και στους καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε θεώρηση περί παραβίασης συνταγματικών δικαιωμάτων από τις επίμαχες ρυθμίσεις, θα πρέπει να συνεκτιμά και το μέγεθος της προσβολής ευρύτερων συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, λαμβάνοντας φυσικά υπ' όψη και την ιδιαίτερα σημαντική οικονομική επιβάρυνση των καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας από τις διαδοχικές αυξήσεις του ΕΤΜΕΑΡ.

Επιπροσθέτως, στην ελληνική συνταγματική τάξη, σημαντική και απορρέουσα από τη γενική αρχή της ισότητας είναι και η αρχή της αναλογικής ισότητας, υπό την έννοια ότι η εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της ισότητας δεν θα πρέπει να περιορίζεται σε μία κατ' ουσίαν αυτοματοποιημένη οριζόντια εφαρμογή, αλλά θα πρέπει να ανάγεται στις ειδικότερες περιστάσεις και συνθήκες των θιγομένων προσώπων.

Άλλωστε, μέσω αυτού του Ειδικού λογαριασμού διασφαλίζεται η αποπληρωμή των ίδιων των αυτοπαραγωγών ΑΠΕ με προνομιακούς και κερδοφόρους όρους, ενώ ταυτόχρονα για τον ίδιο λόγο, ο πολλαπλά βαλλόμενος από την υφιστάμενη οικονομική κρίση τελικός καταναλωτής ηλεκτρικής ενέργειας, έχει ήδη επωμιστεί οικονομικά τις διαδοχικές και εξαιρετικά σημαντικές αυξήσεις του ΕΤΜΕΑΡ.

Οι επίμαχες διατάξεις του ν. 4254/2014 διαφαίνεται ότι διασφαλίζουν εξορθολογισμένα αυτή την απαιτούμενη κερδοφορία της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, στο πλαίσιο και του σχετικού πλαισίου ενίσχυσης το οποίο

αναγνωρίζει ρητά και το ενωσιακό δίκαιο, χωρίς ωστόσο να οδηγούμαστε στο αποδοκιμαστέο αποτέλεσμα να διατηρούνται πάση θυσία υπεραποδόσεις κερδών, μετακυλώντας ουσιαστικά το σύνολο του κόστους για τη διατήρηση της εξαιρετικά ευνοϊκής για τους παραγωγούς ΑΠΕ οικονομικής κατάστασης στον τελικό καταναλωτή ηλεκτρικής ενέργειας, με αποτέλεσμα σταδιακά να διακυβεύεται ή έστω να περιορίζεται ουσιαστικά αυτή καθεαυτή η πρόσβασή του στο βασικό βιοτικό και κοινωνικό αγαθό της ηλεκτρικής ενέργειας.

2.2.1.3 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου.

Η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου απορρέει από την θεμελιώδη αρχή του Κράτους Δικαίου και του άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος και αφορά στην εύλογη εμπιστοσύνη του πολίτη σε ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις. Με την εν λόγω αρχή προστατεύεται η προσδοκία του διοικουμένου-πολίτη να αναπτύσσει, ανάλογα με τις νομοθετικές ρυθμίσεις, τις επιλεγόμενες από αυτόν οικονομικές δραστηριότητες. Η αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν δεσμεύει μόνο την Διοίκηση, αλλά και τον νομοθέτη.

Στη βάση αυτή, θα μπορούσε να προβληθεί από τους παραγωγούς ΑΠΕ ότι όταν έλαβαν την απόφαση για την υλοποίηση της επένδυσής τους, έλαβαν υπ' όψη τους συγκεκριμένα τεχνικο-οικονομικά δεδομένα, στα οποία σαφώς συμπεριλαμβανόταν και ένα σταθερό ευνοϊκό καθεστώς τιμολόγησης. Κατά συνέπεια, μία διαδοχική, και μάλιστα με χαρακτηριστικά εκ των υστέρων, αναδρομικής εφαρμογής, παρέμβαση του νομοθέτη στο πλαίσιο τιμολόγησης των εν ισχύ και ήδη εκτελούμενων συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, αντιστρατεύεται σαφώς την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης.

Ωστόσο, από την επισκόπηση πάγιας νομολογίας του ΣτΕ, φαίνεται κατ' αρχάς να προκύπτει ότι η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του Διοικουμένου δεν οδηγεί σε μία οιονεί *a priori*⁴² και *ipso facto*⁴³ παγίωση εννόμων σχέσεων, ούτε αποστερεί από τη νομοθετική εξουσία τη δυνατότητα να παρέμβει διαπλαστικά σε ήδη ενεργές έννομες, ιδίως συμβατικές, σχέσεις, όταν τούτο επιβάλλεται προς διασφάλιση και προστασία του δημοσίου συμφέροντος. Αντιθέτως, σύμφωνα με την διαχρονική νομολογία του ΣτΕ, επί *ex nunc*⁴⁴ μεταβολής του νόμου, ο διοικούμενος δεν μπορεί να θεμελιώσει εμπιστοσύνη άξια προστασίας στη διατήρηση ευνοϊκού γι' αυτόν καθεστώτος και μη μεταβολής του στο μέλλον, ακόμη

⁴² Εκ των προτέρων

⁴³ Το γεγονός αυτό

⁴⁴ Για το μέλλον

και εάν η εφαρμογή της προηγούμενης νομοθεσίας υπήρξε μακρόχρονη, εφ' όσον το νέο νομοθετικό πλαίσιο βασίζεται σε γενικά, αντικειμενικά και αναλογικά κριτήρια και εξυπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό δημοσίου συμφέροντος⁴⁵.

Επιπλέον, η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, δεν έχει την έννοια ότι ο νομοθέτης κωλύεται να εκδίδει νόμους, μέσω των οποίων μεταβάλλονται *ex nunc* αλλά και *ex tunc*⁴⁶ έννομες/βιοτικές σχέσεις και να ρυθμίζει με διαφορετικό τρόπο υφιστάμενες έννομες σχέσεις⁴⁷. Επιπροσθέτως, το πεδίο εφαρμογής της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν μπορεί να διευρυνθεί σε βαθμό που να κωλύει, γενικώς, την εφαρμογή μίας νέας ρύθμισης, επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων, καταστάσεων που έχουν δημιουργηθεί υπό το κράτος της προηγούμενης ρυθμίσεως. Ειδικότερα, στον τομέα των κοινών οργανώσεων αγοράς, όπου επέρχονται συνέχεια προσαρμογές, σε συνάρτηση με τις μεταβολές της οικονομικής καταστάσεως, οι επιχειρηματίες δεν δικαιολογούνται να τρέφουν προσδοκίες για τη διατήρηση του υφισταμένου καθεστώτος. Άλλωστε κατά την κρατούσα στη γερμανική νομολογία και θεωρία άποψη (η οποία επέδρασε αντιστοίχως και στη διαμόρφωση της αντίστοιχης αρχής στο δίκαιο της Ε.Ε), η προστασία της εμπιστοσύνης δεν μπορεί να υπάρχει εκεί όπου η εμπιστοσύνη προς μία ορισμένη νομική κατάσταση δεν είναι κατ' ουσίαν δικαιολογημένη με το ανωτέρω να ισχύει, ιδίως σε περίπτωση συνδρομής σοβαρών λόγων γενικότερου δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι προηγούνται αξιολογικώς της επιταγής της ασφάλειας του δικαίου, ώστε να δικαιολογούν μία αναδρομική διάταξη.

Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη, αφ' ενός μεν τη συνδρομή σοβαρού λόγου (υπέρτερου) δημοσίου συμφέροντος όπως είναι η δραστική αντιμετώπιση των ελλειμμάτων του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ κι αφ' ετέρου τις ειδικές πρόνοιες της νομοθεσίας για τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των εν ενεργεία επενδύσεων ΑΠΕ, μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση ο νομοθέτης κινήθηκε εντός των ορίων που παρέμβασης που προδιαγράφει η εν λόγω συνταγματική αρχή.

⁴⁵ Βλ. Αποφάσεις ΣΤΕ 691/2013, ΣΤΕ 1786/2012, ΣΤΕ 3762/2010, ΣΤΕ 2470/2008, ΣΤΕ 28&29/2008, ΣΤΕ 1446/2003, ΣΤΕ 2820/2002 και ΣΤΕ 3675/2001, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

⁴⁶ Για το παρελθόν

⁴⁷ Βλ. Αποφάσεις ΣΤΕ 3513/2004, ΣΤΕ 3512/2004, ΣΤΕ 2490/2004, ΣΤΕ 2489/2004, πηγή ΝΟΜΟΣ, <https://lawdb.intrasoftnet.com>

2.2.2. Λοιπά νομικά ζητήματα

2.2.2.1 Νομιμότητα επίμαχων ρυθμίσεων από την άποψη του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και του άρθρου 17 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.

Με το άρθρο 1 του Πρώτου πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 και έχει, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, αυξημένη ισχύ έναντι των κοινών νόμων, ορίζεται ότι *«Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ Νόμους ούς ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.»*

Με την ανωτέρω διάταξη, κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, την οποία μπορεί να στερηθεί μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας. Τα νομικά ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με την ανωτέρω διάταξη περιστρέφονται γύρω από την έννοια της περιουσίας και αφορούν, γενικότερα, όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως» και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Οι ισχυρισμοί περί παραβίασης της ανωτέρω διάταξης συνάδουν με την στέρηση περιουσιακών στοιχείων κτηθέντων ή κτητέων στο πλαίσιο μια νόμιμης συναλλακτικής δραστηριότητας, η οποία συνίσταται στο τίμημα ή στα έσοδα από την πώληση της ηλεκτρικής ενέργειας, με πράξη άσκησης δημόσιας εξουσίας. Σύμφωνα με την επιχειρηματολογία των επενδυτών ΑΠΕ, οι νομοθετικές διατάξεις του ν. 4254/2014 αποτελούν παράνομη επέμβαση στην ιδιοκτησία τους, η οποία συνίσταται στην μείωση του τιμήματος για την παρασχεθείσα και πωληθείσα από τους παραγωγούς ηλεκτρική ενέργεια, συγκριτικά με το συμφωνηθέν τίμημα στις ήδη ισχύουσες συμβάσεις, το οποίο προβλέφθηκε βάσει των εγγυημένων τιμών.

Επιπλέον, στο άρθρο 17 παρ. 1 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΧΘΔΕΕ) ορίζεται ότι *«Κάθε πρόσωπο δικαιούται να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει και να τα κληροδοτεί. Κανείς δεν μπορεί να στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνον για λόγους δημόσιας ωφέλειας, στις περιπτώσεις και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι δίκαιης και έγκαιρης αποζημίωσης για την απώλειά της. Η χρήση των αγαθών μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς από το νόμο, εφόσον*

αυτό είναι αναγκαίο προς το γενικό συμφέρον.» Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, οι παραγωγοί ΑΠΕ ισχυρίζονται ότι οι κρίσιμες διατάξεις του ν. 4254/2014 αντίκεινται στην υπερκείμενης ισχύος διάταξη του ΧΘΔΕΕ και για τον λόγο αυτό, οι εν λόγω διατάξεις στερούνται νομίμου ερείσματος και είναι παράνομες. Οι αιτιάσεις αυτές βασίζονται στο γεγονός ότι υπήρξε μονομερής επανακαθορισμός επί τα έλλατω, συγκριτικά με τα συμβατικώς προβλεπόμενα, και συγκεκριμένα μείωση της τιμής πώλησης, η οποία (μείωση) συνιστά στέρηση ιδιοκτησίας, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 17 παρ. 1 του ΧΘΔΕΕ.

Στον αντίποδα των ανωτέρω ισχυρισμών, μπορεί να αντιπαχθεί, ότι επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος επέβαλαν τις ρυθμίσεις του ν. 4254/2014, προκειμένου να προστατευθεί άμεσα η ελληνική οικονομία από την ελλειμματική λειτουργία του Ειδικού Λογαριασμού, το έλλειμμα του οποίου έχει αποσταθεροποιήσει και διακυβέυσει τόσο την αγορά των ΑΠΕ, λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών των παραγωγών, όσο και το σύνολο της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, εξαιτίας των προβλημάτων που προκαλούνται στον Λειτουργό της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Εξάλλου, με τις ρυθμίσεις του ν. 4254/2014 δεν εξυπηρετείται ένα στενά εννοούμενο *«ταμειακό συμφέρον»*, αλλά ένα σοβαρό συμφέρον, αφενός της εθνικής οικονομίας για την εξισορρόπηση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αφετέρου του περιβάλλοντος για διασφάλιση της βιώσιμης οικονομικά λειτουργίας των μονάδων ΑΠΕ σε βάθος χρόνου. Σημειωτέον ότι, με πάγια νομολογία του ΣτΕ⁴⁸, έχει κριθεί ρητά ότι η κάλυψη του ελλείμματος του Ειδικού Λογαριασμού συνιστά σκοπό γενικότερου δημοσίου συμφέροντος και μάλιστα ανεξαρτήτως των αιτιών δημιουργίας αυτού.

Τέλος, στο πλαίσιο εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου (οπότε τίθεται ζήτημα εφαρμογής του σχετικού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων) γίνεται δεκτό ότι τα προστατευόμενα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως το δικαίωμα στην ιδιοκτησία και στην περιουσία ή η οικονομική και επιχειρηματική ελευθερία, δεν εμφανίζονται ως απόλυτες αξίες, ούτε συνιστούν απόλυτα προνόμια, αλλά πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη σε σχέση με τη λειτουργία τους εντός του κοινωνικού πλαισίου, οπότε, υπό την προϋπόθεση τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, όπως προαναφέρθηκε, επιτρεπτός υποχωρεί το ατομικό συμφέρον έναντι του γενικότερου συμφέροντος, δεδομένου ότι τηρήθηκαν οι κανόνες της συμπληρωματικότητας και συνδυαστικότητας των μέτρων εξυγίανσης του Ειδικού Λογαριασμού και της εξασφάλισης της βιωσιμότητας και της κοινής Οικονομικής απόδοσης των έργων.

⁴⁸ Βλ. Αποφάσεις ΣτΕ 2406 - 2408 /2014

2.2.2.2 Ζητήματα που εγείρονται αναφορικά με τα άρθρα 107 παρ. 1 και 108 παρ. 3 ΣΛΕΕ περί παράνομης κρατικής ενίσχυσης μέσω των ρυθμίσεων του ν. 4254/2014

Το άρθρο 107 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέπει ότι είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά οι ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη-μέλη ή με κρατικούς πόρους και νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ των κρατών-μελών. Δεδομένου του υψηλού βαθμού ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής οικονομίας, οι περισσότερες εθνικές ενισχύσεις θεωρούνται ότι επηρεάζουν τις συναλλαγές, ακόμη και όταν αφορούν προϊόντα που δεν εξάγονται σε άλλα κράτη-μέλη, εφόσον ανταγωνίζονται στην εθνική αγορά τις εισαγωγές άλλων κρατών-μελών. Το άρθρο 108 παράγραφος 3 ΣΛΕΕ απαιτεί, ως γενική αρχή, να κοινοποιούνται οι κρατικές ενισχύσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ώστε αυτή να αξιολογεί κατά πόσον οι ενισχύσεις είναι συμβατές με την εσωτερική αγορά.

Ειδικότερα, από πλευράς παραγωγών ΑΠΕ προβάλλεται το επιχείρημα ότι η θέσπιση με την υποπαράγραφο. ΙΓ.1 του ν. 4245/2014 των νέων μειωμένων τιμών αποζημίωσης των παραγωγών ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ συνιστά παράνομο μέτρο κρατικής ενίσχυσης προς τους Προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, το οποίο εφαρμόστηκε χωρίς να έχει προηγηθεί κοινοποίηση του στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο ισχυρισμός αυτός εδράζεται στο γεγονός ότι οι Προμηθευτές στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα -και κατ' ουσίαν η ΔΕΗ (η οποία κατέχει, σήμερα, το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό της αγοράς προμήθειας)- δεν επιβαρύνονται με τα μέτρα του ν. 4254/2014 για την εξυγίανση του Ειδικού Λογαριασμού και ως εκ τούτου τίθενται σε «πλεονεκτική θέση», ενώ «επωφελήθηκαν» από τη χαμηλή Οριακή Τιμή Συστήματος, χάρη στην οποία διατηρούνταν σε χαμηλό επίπεδο το κόστος τους για την αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας.

Ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι από το έτος 2013, ενόψει της σημαντικής αύξησης της συμμετοχής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα κατά το έτος αυτό, το τότε Υπουργείο Περιβάλλοντος προώθησε τις νομοθετικές ρυθμίσεις του άρθρου πρώτου της υποπαραγράφου 1.3 του ν. 4152/2013. Στην συγκεκριμένη διάταξη προβλέφθηκε η υποχρέωση των Προμηθευτών να αγοράζουν, εφεξής, στην χονδρεμπορική αγορά την ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ με το Μέσο Μεταβλητό Κόστος των θερμικών μονάδων, όταν αυτό είναι μεγαλύτερο από την Οριακή Τιμή του Συστήματος. Εξάλλου, προ του έτους 2013, το ενδεχόμενο επίτευξης κερδών εκ μέρους των Προμηθευτών λόγω της χαμηλής ΟΤΣ ήταν ούτως ή άλλως θεωρητικό,

διότι ακόμα κι αν προ του έτους 2013 οι Προμηθευτές (και συγκεκριμένα η ΔΕΗ), αγόραζαν ενίοτε την ενέργεια σε «χαμηλή» ΟΤΣ, αυτό δεν τους απέφερε «ωφέλεια» και «υπερκέρδη», αφού αντίστοιχα χαμηλά διατηρούνταν και τα τιμολόγια λιανικής προς τους τελικούς καταναλωτές, τα οποία έως το έτος 2013 ήταν ρυθμιζόμενα από το κράτος. Με άλλα λόγια, η χαμηλή ΟΤΣ δεν επέφερε οφέλη υπέρ των Προμηθευτών, αλλά υπέρ των τελικών καταναλωτών.

Σε κάθε περίπτωση, ακόμη και εάν ήθελε θεωρηθεί ότι η εφαρμογή των επίμαχων διατάξεων του ν. 4254/2014 και δη η επιβολή έκδοσης πιστωτικών τιμολογίων υποκρύπτει μια τέτοια κρατική ενίσχυση, η διαφοροποίηση δικαιολογείται από λόγους οι οποίοι ανάγονται στη λογική του συστήματος που περιέχει τελείως διαφορετικές κατηγορίες παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας. Η συγκεκριμένη διαφοροποίηση εμφανίζεται από το ιδιαίτερο και απολύτως διακριτό καθεστώς που διέπει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ, όπως για παράδειγμα η κατά προτεραιότητα απορρόφηση της εν λόγω ενέργειας, κατά την κατανομή του φορτίου, με το προνομιακό καθεστώς τιμολόγησης, σε σχέση με εκείνο που ισχύει για άλλους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας, όπως για παράδειγμα από ορυκτά καύσιμα, οι οποίοι υπόκεινται σε διακριτό και ουσιωδώς διαφορετικό πλαίσιο λειτουργίας και αποπληρωμής. Συγκεκριμένα, είναι εντελώς διαφορετικό το καθεστώς που ισχύει για την συμμετοχή τους στον ημερήσιο ενεργειακό προγραμματισμό (ΗΕΠ), δηλαδή στην χονδρεμπορική αγορά, η οποία λειτουργεί βάσει προσφορών, εντός της οποίας προσδιορίζεται η διαμορφούμενη, σύμφωνα με τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς (προσφορά – ζήτηση) Οριακή Τιμή του Συστήματος βάσει της υψηλότερης τιμής προσφοράς για έγχυση στο Σύστημα από μονάδα παραγωγής εντασσόμενη στον ΗΕΠ.

Τέλος, σύμφωνα και με την πάγια σχετική ενωσιακή νομολογία, ο χαρακτηρισμός ενός μέτρου ως ενίσχυσης κατά την έννοια της Συνθήκης προϋποθέτει να πληρούνται το καθένα από τα τέσσερα κριτήρια του άρθρου 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ ήτοι α) να πρόκειται για παρέμβαση εκ μέρους του κράτους ή μέσω κρατικών πόρων, β) η παρέμβαση αυτή να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, γ) να χορηγεί πλεονέκτημα στον δικαιούχο και δ) να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό⁴⁹. Τα κριτήρια αυτά, ωστόσο, θα πρέπει να πληρούνται σωρευτικά, με αποτέλεσμα ένα μέτρο που λαμβάνεται από το κράτος στα πλαίσια της γενικότερης ενίσχυσης αλλά και του δημοσίου συμφέροντος να είναι αρκετά δυσχερές να χαρακτηριστεί ως παράνομη κρατική ενίσχυση.

⁴⁹ Βλ. ΔΕΚ, αποφάσεις της 17-11-2009, C-169/08, Presidente del Consiglio dei Ministri, σκ. 52, της 17-7-2008, C-206/06, Essent Netwerk Noord κ.λπ., σκ. 63-64 κ.ά

Συμπεράσματα

Όπως καταδείχθηκε από την ανωτέρω ανάλυση του προϋφιστάμενου και παρόντος νομοθετικού πλαισίου για τις ΑΠΕ, αν και υπήρξε βούληση του εθνικού νομοθέτη να προωθήσει την ανάπτυξη και χρήση των ανανεώσιμων πηγών, εκ του αποτελέσματος η εφαρμογή όλων των νομοθετικών και ρυθμιστικών διατάξεων μπορεί να χαρακτηριστεί ως προβληματική και ειδικότερα στο πλαίσιο της προνομιακής τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας.

Οι κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες εντοπίστηκαν στο απρόσφορο νομοθετικό πλαίσιο, στον καθυστερημένο χωροταξικό σχεδιασμό ειδικά για τις ΑΠΕ, αλλά και στη διοικητική και δικαστική εμπλοκή των έργων ΑΠΕ και της αδειοδότησής τους. Πιο συγκεκριμένα, παρά τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου και τη συνολική ρύθμιση της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με τις εν γένει παρεμβάσεις, που διαδοχικά προβλέφθηκαν, παρέμειναν σημαντικές διαδικαστικές αγκυλώσεις στην τιμολόγηση παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, με την εθνική διοίκηση να τηρεί, πλέον, επιφυλακτική στάση απέναντι στην εγκατάσταση έργων ΑΠΕ.

Συμπέρασμα των ανωτέρω αγκυλώσεων είναι ότι η αδειοδοτική διαδικασία απαιτεί τη συνδρομή πολλών αρμόδιων διοικητικών φορέων, χωρίς, ωστόσο, να τίθενται αυστηρές προθεσμίες, προκειμένου να αποφεύγεται η εξαιρετικά χρονοβόρα και πολύπλοκη ολοκλήρωση της αδειοδότησης. Αρνητικά συνέβαλε, επίσης, το γεγονός της συχνής τροποποίησης των κανονιστικών πράξεων, που συνθέτουν το πλέγμα της αδειοδοτικής διαδικασίας, δημιουργώντας ανασφάλεια δικαίου και αποτρέποντας τους ενδιαφερόμενους επενδυτές.

Επίσης, η εν λόγω μορφή ενέργειας είναι τεχνικά δύσκολο να αποθηκευτεί, ενώ υπάρχει αδυναμία ελέγχου της διαθεσιμότητάς της, δεδομένου ότι η παραγωγή της εξαρτάται από φυσικές και άρα απρόβλεπτες δυνάμεις. Επομένως, για την έγχυση της στο Σύστημα, είναι κρίσιμης σημασίας η ανάπτυξη και άρα η επάρκεια, είτε μέσω ενίσχυσης, είτε μέσω έργων επέκτασης του υφιστάμενου Δικτύου. Η έλλειψη των αναγκαίων υποδομών, ιδιαίτερα σε περιοχές με υψηλό δυναμικό ΑΠΕ, αναχαιτίζει την ένταξη περισσότερων μονάδων παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας.

Περαιτέρω, οι γενικότερες συνθήκες που αναπτύχθηκαν την διετία μεταξύ 2010 – 2012, με την ψήφιση του Ν. 3851/2010, αποτέλεσαν τροχοπέδη στην εν γένει εξέλιξη της τιμολόγησης της παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ αλλά και ειδικότερα στην διόγκωση του ελλείματος του Ειδικού Λογαριασμού. Η προβληματική που δημιούργησε ο παρόν νόμος, εμφανίστηκε κυρίως στα μέσα του 2012, όποτε και η ελληνική πολιτεία χρειάστηκε να οδηγηθεί σε λήψη άμεσων μέτρων, που

επέβαλλαν την αναστολή της αδειοδοτικής διαδικασίας των φ/β σταθμών, δημιουργώντας με αυτό το μέτρο, στρεβλώσεις στην αγορά ΑΠΕ και εν γένει στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Επιπλέον, οι πολλαπλές προσπάθειες του έλληνα νομοθέτη για τον εξορθολογισμό των εισροών – εκροών του Ειδικού Διαχειριστικού Λογαριασμού, όχι μόνο δεν απέδωσαν, αντιθέτως συνέβαλλαν στο συνεχώς διογκούμενο ελλειμματικό λογαριασμό. Περαιτέρω οι αλληπάλληλες αλλαγές και κανονιστικές παρεμβάσεις επέφεραν νέες στρεβλώσεις στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και επιβάρυναν περισσότερο το ήδη «ταλαιπωρημένο» πορτοφόλι του τελικού καταναλωτή.

Η συνεχόμενη αυτή υπερνομοθέτηση οδήγησε μεγάλο μέρος των επενδυτών/παραγωγών ΑΠΕ σε κρίση ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου της χώρας, με άσκηση αιτήσεων ακύρωσης, ζητώντας την ακύρωση νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ως αντισυνταγματικών.

Απαιτούνται, επομένως, συντονισμένες ενέργειες της πολιτείας, του έλληνα νομοθέτη καθώς και όλων των συμμετεχόντων στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας προκειμένου να γίνει υπέρβαση των προβλημάτων που επέφερε η προνομιακή τιμολόγηση των ΑΠΕ για να επιτευχθεί, τελικώς, μία ευρεία συναίνεση και αποδοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η ανωτέρω διαμορφωθείσα κατάσταση λειτουργεί ανασταλτικά για τις επενδύσεις στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών, καθώς η ανασφάλεια, οι απρόβλεπτοι παράγοντες και οι καθυστερήσεις καθιστούν επισφαλείς τις επενδύσεις στο σχετικό τομέα.

ΠΗΓΕΣ

Βιβλιογραφία

- ΓΚΙΖΑΡΗ- ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ Α.**, Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003
- ΗΛΙΑΔΟΥ Α.**, Η διείσδυση του Δημόσιου Δικαίου στη Ρύθμιση Αγορών Δικτύου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010
- ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩ/ΝΟΣ**, Ζητήματα Ευρωπαϊκού Δικαίου Ενέργειας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2014
- ΜΑΡΙΝΟΣ ΜΙΧ.-ΘΕΟΔ.**, Η πρόσβαση στο ενεργειακό Δίκτυο- Η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003
- ΠΑΝΑΓΟΣ Θ.**, Ο διαχωρισμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011.
- ΠΑΝΑΓΟΣ Θ.**, Το Θεσμικό Πλαίσιο της αγοράς ενέργειας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2012
- ΠΑΠΑΝΤΩΝΗ Μ.**, Το Δίκαιο της Ενέργειας, Ευρωπαϊκή Θεώρηση- Ελληνική Εφαρμογή, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση 2003
- ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗΣ Ν.**, Η εξέλιξη της αρμοδιότητας ΕΚ/ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, σε: Ν. Φαραντούρης (επιμ.), Ενέργεια: Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2013, σελ. 4
- ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ Θ.**, Δίκαιο της Ενέργειας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2009
- ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ Β., ΚΟΥΣΚΟΥΝΑ Μ., ΠΑΠΑΠΔΟΠΟΥΛΟΥ Ρ.-ΕΜΜ., ΠΕΡΑΚΗΣ Μ.**, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης Μέσα από τη Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011.

Αρθρογραφία

- ΑΔΑΜΑΝΤΙΔΟΥ Ε.**, (2006), *Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις*, Περιβάλλον & Δίκαιο, τ. 3/2006, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 363 επ.
- ΒΕΛΕΓΡΑΚΗΣ Μ.** (2008), Παλιές και νέες περιπτώσεις του τέλους Α.Π.Ε., Τεύχος Ανεμολόγια, σελ. 42.
- ΗΛΙΑΔΟΥ Α.**, (2006), *Ρύθμιση Αγοράς Ενέργειας*, Ενέργεια & Δίκαιο, τ. 6/2006, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 37 επ..

ΚΑΛΛΙΑ - ΑΝΤΩΝΙΟΥ, Α., (2008), *Εθνικός Χωροταξικός Σχεδιασμός για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας*, ΘΠΔΔ τ. 10-11/2008, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 1113 επ.

ΚΑΡΑΒΙΔΕΣ, Γ./ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Α./ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗ, Μ., (2004), *Πράσινα Πιστοποιητικά Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας*, *Ενέργεια & Δίκαιο* τ. 2/2004, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 65 επ.

ΜΑΡΙΑ, Ε.-Α., (2001), *Τεχνικά έργα ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και προστασία του περιβάλλοντος*, *ΠερΔικ* τ. 3/2001, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 338 επ.

ΜΟΥΡΑΤΙΑΝ, Α. (2015), *Η δια νόμου μείωση της εγγυημένης τιμής αποζημίωσης των φωτοβολταϊκών στεγών. Ή η διάψευση των προσδοκιών της σύγχρονης ελληνικής μικρής επιχειρηματικότητας*. *Ενέργεια & Δίκαιο* τ. 23/2015, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 57 επ.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ, Χ., (2010), *Εξέλιξη του δικαίου της ενέργειας και ελληνική πραγματικότητα*, *Συνήγορος* τ. 77/2010, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 34 επ.

ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ, Χ., (2001), *Ενέργεια και περιβάλλον*, *ΠερΔικ* τ. 3/2001, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 347 επ.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ, Β., (2004), *Η νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με την ενέργεια*, *Ενέργεια & Δίκαιο* τ. 2/2004, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, σελ. 7-21.

Έγγραφα Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕΕΕ L 115, 09.05.2008, σελ. 1.

Απόφαση 2010/385/ΕΕ του Συμβουλίου, της 24.06.2010, *σχετικά με τη σύναψη από την Ευρωπαϊκή Ένωση του καταστατικού του Διεθνούς Οργανισμού για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΙΡΕΝΑ)*, ΕΕΕΕ ί 178, 13.07.2010, σελ. 17.

Κανονισμός 713/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.07.2009, *για την ίδρυση Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας*, ΕΕΕΕ L 211, 14.08.2009, σελ. 1.

Οδηγία 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13.07.2009, *σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ*, ΕΕΕΕ L 211, 14.08.2009, σελ. 55.

Οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23.04.2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ, ΕΕΕΕ L 140, 05.06.2009, σελ. 16.

Οδηγία 2006/32/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 05.04.2006, για την ενεργειακή απόδοση κατά την τελική χρήση και τις ενεργειακές υπηρεσίες και για την κατάργηση της οδηγίας 93/76/ΕΟΚ του Συμβουλίου, ΕΕΕΕ L 114, 27.04.2006, σελ. 64.

Οδηγία 2005/89/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18.01.2006, περί μέτρων διασφάλισης του εφοδιασμού με ηλεκτρισμό και περί επενδύσεων υποδομής, ΕΕΕΕ L 33, 04.02.2006, σελ. 22.

Απόφαση 2002/358/ΕΚ του Συμβουλίου, της 25.04.2002, για την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του Κυότο στη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές και την από κοινού τήρηση των σχετικών δεσμεύσεων, ΕΕΕΕ L130, 15.05.2002, σελ. 1.

Οδηγία 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27.09.2001, για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ΕΕΕΕ L 283, 27.10.2001, σελ. 33.

Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27.06.2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, ΕΕΕΕ L 197, 21.07.2001, σελ. 30.

Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21.05.1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, ΕΕΕΕ L 206, 22.07.1992, σελ. 7.

Απόφαση της Επιτροπής 2009/548/ΕΚ, 30.06.2009, σχετικά με τον καθορισμό σχεδίου εθνικών σχεδίων δράσης για την ανανεώσιμη ενέργεια με βάση την οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ΕΕΕΕ L 182/33, 15.07.2009.

COM (2009) 192 τελικό, 24.04.2009, Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Έκθεση προόδου στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: Έκθεση της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας 2001/77/ΕΚ, το άρθρο 4 παράγραφος 2 της οδηγίας 2003/30/ΕΚ και σχετικά με την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για τη Βιομάζα, COM(2005)628».

COM (2009) 147 τελικό, 01.04.2009, Λευκή Βίβλος της Επιτροπής: «Η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος: προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης».

COM (2008) 781 τελικό, 13.11.2008, Ανακοίνωση της Επιτροπής - Δεύτερη επισκόπηση της ενεργειακής στρατηγικής: «*Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την ενεργειακή ασφάλεια και αλληλεγγύη*».

COM (2008) 30 τελικό, 23.01.2008, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, *Δύο φορές το 20 έως το 2020. Η κλιματική αλλαγή και η ευκαιρία της Ευρώπης*.

COM (2008) 19 τελικό, 23.01.2008, Πρόταση της Επιτροπής «*Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές*».

2008/C 82/01, Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής *σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος*, ΕΕΕΕ L 82, 01.04.2008, σελ. 1.

COM (2007) 530 τελικό, 19.09.2007, Πρόταση της Επιτροπής «*Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Οργανισμού Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας*».

COM (2007) 528 τελικό, 19.09.2007, Πρόταση της Επιτροπής «*Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/54/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας*».

COM (2007) 1 τελικό, 10.01.2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «*Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη*».

COM (2006) 849 τελικό, 10.01.2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής: «*Δράση παρακολούθησης της Πράσινης Βίβλου. Έκθεση σχετικά με την πρόοδο της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές*».

COM (2006) 848 τελικό, 10.01.2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής: «*Χάρτης πορείας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τον 21ο αιώνα: συμβολή στην ενίσχυση της αειφορίας*».

Απόφαση της Επιτροπής 2006/613/EK, 19.07.2006, *σχετικά με την έγκριση, σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή*, ΕΕΕΕ ί 259, 21.09.2006, σελ. 1.

COM (2006) 105 τελικό, 08.03.2006, Πράσινη Βίβλος Επιτροπής: «*Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια*».

COM (2005) 627 τελικό, 07.12.2005, Ανακοίνωση της Επιτροπής: «*Στήριξη της ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας*».

Απόφαση της Επιτροπής 2003/796/ΕΚ, 11.11.2003, σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκής ομάδας ρυθμιστικών αρχών για την ηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο, ΕΕΕΕ ί 296, 14.11.2003, σελ. 34.

COM (2002) 718 τελικό, 11.12.2002, Ανακοίνωση της Επιτροπής για «Το πλαίσιο λειτουργίας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών οργανισμών».

COM (2001) 428, τελικό, 25.07.2001, Λευκή Βίβλος της Επιτροπής: «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση».

COM (1997) 599 τελικό της 26.11.1997, Λευκή Βίβλος της Επιτροπής για μία Κοινοτική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης: «Ενέργεια για το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας».

COM (1996) 576 τελικό της 20.11.1996, Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής για μία Κοινοτική Στρατηγική: «Ενέργεια για το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας».

Εθνική Νομοθεσία

N.4414/2016, Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης

N. 4254/2014, Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α' 85/7.4.2014

N.4093/2012, Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 - Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016, ΦΕΚ Α' 222/12.11.2012

N.4062/2012, Αξιοποίηση του πρώην Αεροδρομίου Ελληνικού - Πρόγραμμα ΗΛΙΟΣ - Προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/28/ΕΚ) - Κριτήρια Αειφορίας Βιοκαυσίμων και Βιορευστών (Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/30/ΕΚ), ΦΕΚ Α' 70/30.03.2012

N.4014/2011, Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, ΦΕΚ Α' 209/21.09.2011

N.4001/2011, Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις, ΦΕΚ Α' 179/22.08.2011

N.3889/2010, Χρηματοδότηση Περιβαλλοντικών Παρεμβάσεων, Πράσινο Ταμείο, Κύρωση Δασικών Χαρτών και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ Α' 182/14.10.2010

N. 3851/2010, *Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής*, ΦΕΚ Α' 85/04.06.2010.

N. 3734/2009, *Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 8/28.01.2009.

N. 3661/2008, *«Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις»*, ΦΕΚ Α' 89/19.05.2008.

N. 3468/2006, *Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 129/27.06.2006.

N. 3299/2004, *«Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση»*, ΦΕΚ Α' 261/23.12.2004.

N. 3175/2003, *Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 207/29.08.2003.

N. 2941/2001, *Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών, αδειοδότησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ρύθμιση θεμάτων της Α.Ε. "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ" και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 201/12.09.2001.

N. 2773/1999, *Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας - Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 286/22.12.1999.

N.2244/1994, *Ρύθμιση θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 168/07.10.1994.

N.1559/1985, *Ρύθμιση θεμάτων εναλλακτικών μορφών ενέργειας και ειδικών θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α' 135/25.07.1985.

N. 1475/1984, *Αξιοποίηση γεωθερμικού δυναμικού*, ΦΕΚ Α' 131/11.09.1984.

Υπουργικές Αποφάσεις

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2300/οικ.16932, *Αναστολή διαδικασίας αδειοδότησης και χορήγησης προσφορών σύνδεσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς, λόγω κάλυψης των στόχων*

που έχουν τεθεί με την απόφαση Α.Υ./Φ1/οικ.19598/01.10.2010 του Υπουργού Π.Ε.Κ.Α., ΦΕΚ Β'2317/2012

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2301/οικ.16933, Τροποποίηση της απόφασης με αριθμό Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2262/ 31.1.2012 (Β'97) σχετικά με την τιμολόγηση ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, ΦΕΚ Β'2317/2012

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2302/οικ.16934, Τροποποίηση του Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων, ΦΕΚ Β'2317/2012

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/2303/οικ.16935, Προσδιορισμός ποσοστού της εισφοράς υπέρ της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. του άρθρου 14 του ν.1730/1987, το οποίο αποτελεί πόρο του Ειδικού Λογαριασμού του άρθρου 40 του ν.2773/1999, ΦΕΚ Β'2317/2012

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.2266/31.01.2012, Τροποποίηση του Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων, ΦΕΚ Β'97/2012

Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.2262/31.01.2012, Τιμολόγηση ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από φωτοβολταϊκούς σταθμούς, ΦΕΚ Β'97/2012

Υ.Α.Π.Ε. /Φ1/οικ.28287/12.12.2011, Ειδικό τέλος και παροχή κινήτρων στους οικιακούς καταναλωτές στις περιοχές όπου εγκαθίστανται Α.Π.Ε., ΦΕΚ Β' 3005/28.12.2011

ΥΑΠΕ/Φ1/14810/04.10.2011, Κανονισμός Αδειών Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και μέσω Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.), ΦΕΚ Β'2373/25.10.2011

Υ.Α. υπ' αριθμ. Υ.Α./9154/14.04.2011, Τροποποιήσεις ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συστημάτων σε γήπεδα, οικόπεδα και κτίρια, ΦΕΚ Β'553/14.04.2011

Υ.Α. υπ'αριθμ. Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.27904, Τροποποίηση της Δ6/Φ1/οικ. 8684/24.4.2007 (ΦΕΚ Β' 694) απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης, όπως τροποποιήθηκε με την Δ6/Φ1/οικ.15450/18.7.2007 (ΦΕΚ Β' 1276) απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, για την Έγκριση Α' Φάσης του κατ' άρθρο 14 παρ. 1 του ν. 3468/2006 Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Σταθμών, ΦΕΚ Β'2143/ 31.12.2010

ΥΑ υπ'αριθμ. Υ.Α.Π.Ε./Φ1/οικ.24839, Εγγυοδοσία για την υπογραφή Συμβάσεων Σύνδεσης στα δίκτυα διανομής σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. που εξαιρούνται από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής, ΦΕΚ Β'1901/03.12.2010

ΥΑ υπ' αριθμ. Α.Υ./Φ1/οικ.196598, Απόφαση για την επιδιωκόμενη αναλογία εγκατεστημένης ισχύος και την κατανομή της στο χρόνο μεταξύ των διαφόρων τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ΦΕΚ Β' 1630/11.10.2010

ΚΥΑ υπ' αριθ. Α.Υ./Φ1/οικ.18513/20.09.2010, Συμπλήρωση του Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε Κτιριακές Εγκαταστάσεις, ΦΕΚ Β' 1557/22.09.2010.

ΥΑ υπ' αριθ. Α.Υ./Φ1/οικ.17149/30.08.2010, Τύπος και περιεχόμενο συμβάσεων πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και μέσω Συμπαραγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης στο Σύστημα και το Διασυνδεδεμένο Δίκτυο και στο Δίκτυο των Μη Διασυνδεδεμένων Νήσων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 3 του ν.3468/2006, όπως ισχύει, πλην ηλιοθερμικών και υβριδικών σταθμών, (προς δημοσίευση).

ΥΑ υπ' αριθ. 36720/25.08.2010, «Έγκριση ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συστημάτων σε κτίρια και οικόπεδα εντός σχεδίου περιοχών, και σε οικισμούς», ΦΕΚ ΑΑΠ 376/06.09.2010.

ΥΑ υπ' αριθ. 40158/25.08.2010 Έγκριση ειδικών όρων για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων και ηλιακών συστημάτων σε γήπεδα και κτίρια σε εκτός σχεδίου περιοχές, ΦΕΚ Β' 1556/22.09.2010

ΚΥΑ υπ' αριθ. 12323/ΓΓ175/04.06.2009, «Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων», ΦΕΚ Β' 1079/04.06.2009.

ΥΑ υπ' αριθ. Δ6/Φ1/οικ.8786/06.05.2010, για την Εφαρμογή του Συστήματος Εγγυήσεων Προέλευσης Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ και Μηχανισμού Διασφάλισής του, ΦΕΚ Β' 646/14.05.2010.

ΚΥΑ υπ' αριθ. 49828/12.11.2008, «Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού», ΦΕΚ Β' 2464/03.12.2008.

ΚΥΑ υπ' αριθ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.08.2006, «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001», ΦΕΚ Β' 1225/05.09.2006.

ΥΑ υπ' αριθ. οικ. 104248/ΕΥΠΕ/ΕΠΕΧΩΔΕ/25.05.2006 «Περιεχόμενο, δικαιολογητικά και λοιπά στοιχεία των Προμελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ), των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθώς και συναφών μελετών περιβάλλοντος, έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)», ΦΕΚ Β' 663/26.05.2006.

ΥΑ υπ' αριθ. οικ. 104247/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ/25.05.2006 «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002», ΦΕΚ Β' 663/26.05.2006.

ΚΥΑ υπ' αριθ. Δ6/Φ1/οικ.19500/04.11.2004, «Τροποποίηση και συμπλήρωση της 13727/724/2003 κοινής υπουργικής απόφασης ως προς την αντιστοίχιση των δραστηριοτήτων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με τους βαθμούς όχλησης που αναφέρονται στην πολεοδομική νομοθεσία», ΦΕΚ Β' 1671/11.10.2004.

ΚΥΑ υπ' αριθ. Η.Π. 15393/2332/05.08.2002, «Κατάταξη δημοσίων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α'/160/1986) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3010/2002 "Εναρμόνιση του ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.α. (ΦΕΚΑ'/91/2002)", ΦΕΚ Β'/1022/05.08.2002.

Νομολογία

Δικαστηρίου Ευρωπαϊκής Ένωσης

C-379/1998, *Preussen Electra κατά AG Schleswag AG*, της 13ης.03.2001, Συλλογή Νομολογίας του Δικαστηρίου 2001, σελ. I-02099

C-169/08, *Presidente del Consiglio dei Ministri*, της 17-7-2008

Συμβουλίου Επικρατείας

ΣΤΕ 2464/2009, ΣΤΕ 1508/2008, ΣΤΕ 964/2008, ΣΤΕ 863/2008, ΣΤΕ 3597/2007, ΣΤΕ 3596/2007, ΣΤΕ 3858/2007, ΣΤΕ 2955/2006, ΣΤΕ 3652/2005, ΣΤΕ 3650/2005, ΣΤΕ 1805/2005, ΣΤΕ 3289/2004, ΣΤΕ 2569/2004, ΣΤΕ 2495/2003, ΣΤΕ 1324/2001, ΣΤΕ 1322/2001, ΣΤΕ 2939/2000, ΣΤΕ 2805/1997, ΣΤΕ 1158/1988

Επιτροπής Αναστολών

ΕΑ ΣΤΕ 689/2009, ΕΑ ΣΤΕ 467/2009, ΕΑ ΣΤΕ 466/2009, ΕΑ ΣΤΕ 1204/2008, ΕΑ ΣΤΕ 914/200, ΕΑ ΣΤΕ 911/2008, ΕΑ ΣΤΕ 970/2006, ΕΑ ΣΤΕ 194/2006

Λοιπά Έγγραφα

Γνωμοδοτήσεις της ΡΑΕ 2/2012, 5/2012 και 2/2013

Αιτιολογική Έκθεση προς τη Βουλή των Ελλήνων στο σχέδιο νόμου «*Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής*», 23.04.2010

Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την επίτευξη της συμβολής των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20% έως το 2020, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα του ΥΠΕΝ: www.ypeka.gr

Διαδίκτυο

www.rae.gr

www.deddie.gr

www.admie.gr

www.lagie.gr

www.ypeka.gr

<https://lawdb.intrasoftnet.com>

curia.europa.eu